

A

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

NTNU
Vitenskapsmuseet
7491 Trondheim

Oslo 07.08.04

STOR-NÆLTIE I KONGEGRAV PÅ STIKLESTAD?

Jeg har med største interesse lest artikkelen på NRK.no pr 27.07.04 vedrørende avsløringen av en stor steinkiste i en antatt kongegrav på Stiklestad.

Det bør være rom for å koble disse antatte kongegravene opp mot slaget på Stiklestad, men kronologien tilsier vel at det foreligger en relativt lang periode med norrøn mytologi imellom de antatte kongegravene og slaget på Stiklestad? Hvis man så tar utgangspunkt i hva som foranlediget den norrøne mytologien, må man gå enda litt lenger tilbake i tid: til den proanimistiske tiden – bronsealderen. Kan disse antatte kongegravene på Stiklestad knyttes til siste fragment av bronsealderens sørsamiske pregnans; brytningstiden som genererte teomaki og fikk det sørsamiske panteon til å ryste i sine grunnvoller – hvor bronsealderens proanimistiske religion i hovedsak måtte vike til siden for Den Hvite Mannens norrøne mytologi?

Emeritus Anders Hagen illuderte i sin tid ristningene funnet i gravkista i Mjeltehaugen på Giske på Sunnmøre som vevde tepper. Slik dekor hugget inn som her i Mjeltehaugen burde vel heller karakteriseres enten som en slags animistisk postill eller som uttrykk for et billedlig skriftspråk fra en idiolektisk tradisjon animistisk fortolket? Hvis man vil komme videre i ens streben etter forståelse av forna dagers storhetstid må pragmatisme og dogmatisme, som illudering av vevde tepper i tradisjonell handel og vandel med konfeksjon, vike plass for mer utadrettet og fritt uavhengig tankegods i dechiffreringen av dette min tese om ristninger som en animistisk skriftspråkstradisjon. I steinalderen, den animistiske tiden, ble grunnlaget lagt for kommensialismen i all sin fynd – en fruktbar og ydmyk symbiose mellom mennesket og Moder Jord – i den proanimistiske tiden, bronsealderen. Her mener jeg man kan rettferdiggjøre blant annet bergkunst og ristninger som animistiske kommunikasjonslinjer i en pedagogisk kontekst.

Steinkista i kongegraven på Stiklestad inneholder kanskje også innhugne ristninger i form av sikksakk-, bølge- og fiskebeinsmønster. Legger man seg i selen vil en om mulig dechiffrering av denne symbolikk kanskje fortelle oss noe enten om vedkommende gravlagte person, redegjørelse om fortiden, beskjed for fremtidige generasjoner, animistisk sakralitet eller kanskje endog antropogeografisk løydom?

Jeg legger til grunn at den proanimistiske religionen i bronsealderen, menneskelig foranlediget av sørsamene, har influert den nye tid, jernalderen, som stod ved terskelen og er således, religiøst sett, selve premissleverandøren til det iskalde jernets norrøne mytologi. Er det således rimelig å anta at disse antatte kongegravene er et resultat av at den sørsamiske bronsealderens kraft var av en slik karakter at den gjorde seg gjeldende, dog i mindre og mindre grad, et godt stykke inn i jernalderen? Kanskje også teknisk sett, som for eksempel det å smi?

I bronsealderen var mennesket særdeles mottakelig for Moder Jords kraft, noe som fikk direkte og avgjørende innvirkning inn i jernaldermenneskenes spiritualisme – for enkeltes vedkommende endog helt frem til i dag? Nåejtie var som kjent sørsamenes prest, lege, vismann, spåmann og pedagog. Nåejtie som pedagog var gjenstand for sublimering i sitt egendefinerte kognitive landskap og aktet ved dette formidling til allmuen timelig etikk. **Hvis graven på Stiklestad i sannhet er en kongegrav, er det da sannsynlig at denne personen kan ha vært en stor-nåejtie – en sørsamisk konge eller dronning?**

Min hypotese går ut på at Den Hvite Mannen aldri har vært en steinaldermann. Ei heller en bronsealdermann. Den Hvite Mannen kom med den intensive driftsformen begjærlig fremskutt av det iskalde jernet. Med sørsamene i rollen som steinalder- og bronsealdermennesker har sørsamene originært erverv i tiden fra siste istid og frem til jernalderen. Steinalderen og bronsealderen med tilhørende artefakter, boplasser og bergkunst er Den Hvite Mannens ekstinktive ervervelse – derfra og til evigheten. **Førsteamanuensis Lars Stenvik tar til orde for, og vil kanskje ha god personlig nytte av å befestе Stiklestad sin posisjon i norgeshistorien som et maktsentrum. Men legger man animismen til grunn som forklaringsmodell snakker vi kanskje heller om et kraftsentrum?**

Flere kinkige problemstillinger melder seg med Lars Stenvik sin prediktering og iver etter å foregripe begivenhetene en smule. Den sørsamiske proveniens er grenseløs i tid og rom, noe som får meg til å reflektere over om det *virkelige* slaget på Stiklestad kanskje ikke har stått enda... En ting er imidlertid helt sikkert: historien må omskrives!

Jeg tør påstanden om at det knytter seg stor spenning til hva disse antatte kongegravene skjuler av fornminner. Likeledes hersker det en viss frustrasjon rundt forbi i anledning ubesvarte spørsmål på relaterte problemstillinger, blant annet i Trøndelag. På dette grunnlag vil jeg herved utbe en tilbakemelding fra Lars Stenvik på mine spørsmål samt en faglig vurdering av min argumentasjon som redegjort ovenfor.

Avslutningsvis vil jeg som utenforstående rette en betenkning inn mot den kranlingen og kivingen som foregår mellom teknokrater på Østlandet og i Trøndelag. Når temaet kun dreier seg om forna maktsentras beliggenhet, kommer kanskje det som faktisk skjedde i forna dager litt i skyggen? Tilsvarende kranling og uenighet på grunnskolenivå blir med respekt og melde brakt inn for elevmegling. Vedvarer uenigheten kobles rektor inn med dertil hørende melding med hjem og/eller foreldresamtale, i verste fall med utvisning som probat konsekvens. Det er kanskje på høy tid at noen sender melding med hjem til teknokratene, og i verste fall utviser dem...

Med vennlig hilsen

Rune Molnes

Kopi til: Kulturminister Valgerd Svarstad Haugland

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 Oslo

Saksbehandler
Lars Stenvik
Telefon

Vår dato:
12.08.2004

Vår ref.:
2004/466-1 469 LFS

Deres dato:
07.08.04.

Deres ref.:

Gravhauger på Stiklestad.

Takk for brev med synspunkt på gravminnet på Stiklestad.

En del av det som er formidlet i pressen har jeg ikke hatt mulighet til å korrigere, blant annet er det postulert at det dreier seg om en *kongegrav* som ble avdekket sist høst. Vi vet selvsagt ikke om det dreier seg om en konge eller dronning som er gravlagt i haugen eller annen status den eller de døde hadde. Det skal dessuten understrekes at vi strengt tatt ikke er sikre på at det dreier seg om et gravkammer i haugen. Dette er tolkninger av geofysiske målinger som en geolog har utført. Før vi vet mer om gravhaugen, er det derfor meningsløst å dra slutninger ut fra et hypotetisk grunnlag som for eksempel veggdekorasjoner på kistevegger vi ikke vet om eksisterer.

Alderen på gravminnet er også ukjent i likhet med alle de andre storhaugene som omkranser Stiklestad. Vi er helt sikre på at disse haugene er eldre enn slaget som stod i 1030. Teoretisk kan noen gå tilbake til bronsealderen, men det er høyst usikkert. Det har vært et poeng for undertegnede å trekke fram denne konsentrasjonen av storhauger som indikasjon på makt i forståelsen av hvorfor slaget kom til å stå nettopp på dette stedet. (Jeg viser i denne sammenheng til mitt bidrag i Yngve Kvistads bok om Stiklestadspelet, 2003). Slike storhaugkonsentrasjoner blir ofte trukket inn i forklaring på for eksempel riksamlingsforsøk. Professor Bjørn Myhre har skrevet en utmerket artikkel om Borregravfeltets betydning i kampen mellom danskekongene og Harald Hårfagre i siste nummer av tidsskriftet *Viking*.

Jeg synes det er vanskelig å kommentere dine postulat om religionsbakgrunnen for disse gravene vi ikke vet noe om. En sørsamisk forklaring kan ikke utelukkes i likhet med mange andre muligheter, men dette kan ikke bli annet enn hypoteser. Det er på samme måte vanskelig å kommentere dine påstander om "Den hvite manns" eksistens i steinalderen ettersom vi vet lite om koplingen mellom arkeologisk materiale og etnisitet og rase i disse periodene.

Ellers vil jeg ta avstand fra formuleringen om at jeg skulle ha noen personlig nytte av å befeste Stiklestads posisjon. Det er en beskyldning om uedle motiv i forskningen jeg liker dårlig! For øvrig er jeg enig i at siste ord om Stiklestad ikke er sagt. Vi vil fra NTNU's side forsøke å gå videre med våre undersøkelser.

Lars F Stenvik, førsteamanuensis.

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 Oslo

Universitetet i Tromsø
9037 Tromsø

Oslo 13.10.04

FINNES DET EN SAMISK FORTOLKNING AV SALTSTRAUMEN SOM MALSTRØM?

Jeg frekventerte Saltstraumen for et par uker siden. Denne malstrømmen svinger kontinuerlig med tidevannet 4 ganger i døgnet, og må regnes som ganske problematisk å passere i de periodene malstrømmen går som striest. I hvert fall hvis man tar i betraktning de farkostene man hadde til rådighet i steinalderen. Skulle man over sundet uten pargas kunne man alltid svømme ved flo eller fjære sjø.

Frekvensen og styrken hva gjelder tidevann er en ting, noe ganske annet er hva den sjelelige dimensjon en slik malstrøm måtte ha frembrakt i menneskers underbevissthet opp igjennom årtusener i dette aktuelle området. Like sikkert må man vel regne med at ditto sjelelige perspektiv må ha vært gjenstand for diskrepans i tolkningssammenheng hva gjelder etniske nordmenns og samers anskuelser opp igjennom tidene? Forna dagers kulturelle utvikling hva de forskjellige folkegruppene angår, er kanskje på samme måte ulik også?

Saltstraumen som malstrøm er blitt gjort til gjenstand for vitenskapelig dokumentasjon på hvor mange liter vann som passerer hvor fort når tidevannet strømmer fra det ene bassenget til det annet, samt en behørig markedsføring av Saltstraumen som verdens største og sterkeste malstrøm. Dette er typiske trekk ved Den Hvite Mannens ønske om å kontrollere og underlegge seg kreftene i naturen. Den samiske anskuelse derimot, tenderer mer mot empatien og vil således inneholde en annen dimensjon enn den som er underlagt Den Hvite Mannens realfagsdiegetikk. (Realfagsdiegetikk er her ment som en ren naturvitenskapelig tilnærming/forklaring til dypere forståelse av kreftene i naturen. Mitt poeng er ikke å diskriminere eller underkjenne den ene tilnærmingen fremfor den andre, snarere å forene det naturvitenskapelige med en animistisk anskuelse.) Moder Jord ga mennesket kulturell stimulans og ved animistisk eksegese mennesket kulturell kompetanse til et liv symbiont og i pakt med den samme Moder Jord. Ringen sluttet om kreftene i naturen.

Jeg er nysgjerrig av natur, og spurte folk i Saltstraumen om de visste hva samene tenkte om verdens kraftigste og største malstrøm. Ingen jeg spurte visste noen ting om dette, ei heller om samers tilstedeværelse for øvrig i området! Selv ikke de som drev profesjonell/kommersiell virksomhet relatert til malstrømmen visste beskjed, men henviste til at fornminner, herunder også de samiske, var behørig registrert og ivaretatt av UiT.

Jeg stiller meg herved tvilende til at samer ikke har hatt sin egen tilnærming til naturfenomenet Saltstraumen som malstrøm. Det er også underlig hvis samer ikke har hatt en kulturell tilnærming i området Saltstraumen. Likeledes stiller jeg meg også tvilende til at UiT som vitenskapelig institusjon er uvitende om samers tilstedeværelse og kulturelle utvikling i området Saltstraumen. UiT kan kanskje også hjelpe meg i min nyfikenhet om samene har/har hatt sin egen fortolkning av fenomenet Saltstraumen som malstrøm? Det som imidlertid forundrer og forskrekker meg, er at probat informasjon om samers tilstedeværelse og kulturelle utvikling i slike nasjonalt viktige destinasjoner ikke kommer mer til uttrykk og blir

oss bevisst i dagens opplysningssamfunn! Attraksjoner, fenomener og kulturminner av denne art rettferdiggjør skilting med brun karakter . Dette er en internasjonal skiltstandard, og signaliserer således ekstra store severdigheter, også som et pedagogisk folkeopplysningsprosjekt i nasjonsbyggingens ånd.

Personlig mener jeg det er skammelig at man nærmest blir møtt med forakt når man henvender seg til lokalbefolkningen og andre med ovenfor nevnte problemstillinger på slike viktige destinasjoner som Saltstraumen. Like skammelig, om enn mer skammelig, er det at det offentlige Norge representert ved vitenskapelige institusjoner neglisjerer en kulturell dualisme, for derigjennom å påføre seg selv unnlåtelsessynd hva gjelder pedagogisk fremming av samiske kulturelle interesser opp mot de mer nasjonale. I tillegg til informasjon om samiske fortolkninger av malstrømmen, og samisk kulturell tilnærming til området, vil det mest nærliggende også være å informere om *hvilke* samiske grupperinger som gjør/har gjort seg gjeldende i dette aktuelle området. Her er det kanskje snakk om et skjæringspunkt mellom det sørsamiske og lulesamiske?

Led oss inn i et nytt årtusen frigjort fra et tyrannisk sneversyn! Man skal ikke se helt bort fra at den samiske anskuelse tross alt er mer allestedsnærværende enn frem til nå erkjent. Jeg ber herved om tilbakemelding på denne min henvendelse slik at jeg kan få brakt på det rene om mine antagelser og mistanker om en samisk forfordeling er berettiget. Som ovenfor nevnt er det også av vital betydning om UiT er rette adressat i denne saken. Om så er: hva vil UiT foreta seg for å skape en mer balansert fortolkning på en destinasjon hvor det samiske aspekt pr dags dato er forfordelt sett i forhold til det mer tradisjonelt vitenskapelige norske. Videre ønsker jeg å vite om man tenker seg en fremdriftsplan hvor nevnte balanse kan gjenopprettes. Slik jeg ser det er det ikke kun samene som er den forfordelte part i en slik utvikling. Besøkende, det være seg nordmenn spesielt, eller utlendinger mer generelt, forblir likeså forfordelte som samene selv. Allmuen blir hele tiden nødt til å forholde seg til hvilke prinsipper vitenskapsfolk legger til grunn for hvorledes slike steder skal profileres utad. Slik sett hviler det et umåte stort ansvar nettopp på en institusjon som UiT, hvis UiT etter sigende har et forvaltningsansvar i Saltstraumen. Utlendinger og nordmenn vil helt sikkert kunne nyte godt av en utvidet horisont i Saltstraumens potensielt mer mangslungne historie. Legger man nye dimensjoner til grunn i en forståelsesrekke, vil om mulig også dimensjonene på selve malstrømmen også øke proporsjonalt like mye? I dette legger jeg føringer for at samers liv og levnet i Saltstraumen er likeverdig det etnisk norske.

Saltstraumen blir eksponert som et viktig sted hvor mennesker har utfoldet seg i et matoverskudd i uoverskuelig fortid. Men en, etter min mening, prediktabel samisk utnyttelse og forvaltning av naturressursene i Saltstraumen, finner jeg imidlertid ingen informasjon om. All den tid Norge faktisk består av samiske urfolksgrupper også, er det betimelig at dette nærmest skal unndras offentlighet på slike strategiske utposter som Saltstraumen. Hvis det har seg slik at UiT har et overordnet ansvar for kulturminnene i området Saltstraumen, mener jeg UiT bør kjenne sin besøkelsestid hva gjelder formidling til allmuen probat, differensiert informasjon om den samiske kulturelle tilnærmingen til Saltstraumen opp igjennom tidene. Kan for eksempel den 10.000 år gamle steinalderbosetningen ved Tuv godskrives som et samisk kulturminne? Likeledes: Kan helleristningen av en elg i naturlig størrelse ved Vågan lenger inn i Skjerstadfjorden relateres til samisk førkristen religion? Jeg synes å merke en tendens hvor man søker å splitte opp hvert funn og lokalitet til genuine, enestående funn. Jeg mener bestemt at man i stedet og i større grad må se alt i en større sammenheng; som en helhet. Helleristningen ved Vågan er for øvrig ikke med i informasjonen jeg fikk i kafeteriaen i Saltstraumen Hotell.

Jeg tar det for gitt at UiT er seg sitt ansvar bevisst og ber herved om en faglig uttalelse fra UiT på hvorledes det kan ha seg at man i Saltstraumen er fullstendig uvitende til samers fortolkning av naturfenomenet Saltstraumen som malstrøm, samt uvitenhet vedrørende samers kulturelle utvikling i området. Jeg søker likeledes grunngivning for samenes øyensynlig manglende tilstedeværelse også i det pedagogisk rettede konseptet vedrørende eksponering av menneskelig fornkulturell aktivitet i Saltstraumen.

Med ønsker om dialog med rette forvaltningsmyndighet samt fremdriftsplan.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes

Kopi til: Kulturminister Valgerd Svarstad Haugland
Sámediggi
Miljøverndepartementet

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 Oslo

Universitetet i Tromsø
9037 Tromsø

Oslo 17.10.04

AD TORGHATTENS MYTEOMSPUNNE FORTID.

I høst gikk det et lys opp for meg om at hullet i Torghatten kanskje ikke var laget av Hestmannens pil som han skjøt på grunn av skuffet kjærlighet.

Samene gir sjelden selv svar på Den Hvite Mannens tilnærminger. Jeg har som regel fått mer utbytte av å rope inn i en fjellvegg. I verste fall hører man i det minste sin egen stemme forstumme i mulmet. Fjellet som persept oppleves derimot i den stille natt – langt forbi turistsesongen, og best hvis man holder sin forsagte kjeft forseglet, men med et desto åpnere sinn.

Jeg er så smått i ferd med å bli som dem – i all min enkelthet. En stillingtagen med tenners gnissel kan det saktens bli. Å søke svarene helt på egenhånd, som den uvitende man tross alt er, kan i første fase virke frustrerende, og faren for å bli hensatt til melankolien er overhengende. Det er kun de ihuga som slipper igjennom til der hvor Sola skinner. Forna dagers døtre og sønner av Solen fremstår som inkarnasjonene på det uoppnåelige for vanlig dødelige. Konvensjoner med Solens folk må man fundere seg til. Skriftlig dokumentasjon forfordes sett i forhold til ens egen samvittighet og intensjon. Er man villig til å lytte, ta ting innover seg, la det synke og ikke minst: ta seg TID – da oppnår man kanskje refleksjon av en annen virkelighet enn den formidlet gjennom Store Norske leksikon og annen prangende og overfladisk markedsføring av Torghatten som turistattraksjon.

I fortsettelsen av å ta seg tid til å la inntrykkene synke innover seg, er det essensielt at man tør konfrontasjonen med det etablerte:

Finnes det samiske myter knyttet til Torghatten?

Kan hullet i Torghatten ha vært et sted gjort til gjenstand for utøvelse av en animistisk religiøs anskuelse i regi av en stor-nåejtie? Det gjennomgående hullet i Torghatten representerer kanskje noe utover en heller lik Kirkhelleren på Sanna? Flere dimensjoner kan om mulig tillegges fenomenet Torghatten ved at man her ikke bare befinner seg inne i et hulrom, snarere inne i en passasje i et fjell, et fjell som i utgangspunktet er hellig i form av dets profil, eksteriør og innvendige, sjelelige substans. Kirkhelleren er usedvanlig i sin utforming. En kjempediger animistisk katedral, naturlig utformet med offersted lik et alter i sin midte. Første gang man kommer til Kirkhelleren er det som om tiden står stille noen minutter. Dette er virkelig en genuin heller som kan ta pusten fra noen og enhver! Man blir fullstendig hensatt til et animistisk sakralt interiør perfekt tilpasset formålet.

I Torghatten fornemmet jeg nesten alle Kirkhellerens fasiliteter – pluss faktoren gjennomstrømming mellom de ytre elementene fastland/storhav – inne i Moder Jords eget grunnfjell. Nåejtie måtte i så fall innvortes Torghatten mestre en tilstand mellom kreftene i flere av Moder Jords kraftfulle elementer enn bare i en "vanlig" heller. Det er stor-nåejties pasjon å skulle sublimere Moder Jords krefter for så ved animistisk eksegese formidle til sin allmue visjoner og råd på en tilstrekkelig ydmyk måte og i stor nok takknemlighet for Moder Jords romslighet overfor sine små barn, menneskene. Kanskje stor-nåejtie i området

Torghatten hadde umåte stor innflytelse og innsikt fordi mange av naturens egne kraftfulle faktorer gjør seg gjeldende akkurat her i dette krysningspunktet? Nåejties perseptuelle egenskaper ble utfordret i det sanselige grenselandet hvor innlandets sjel kom storhavets i møte innvortes et hellig fjell – i direkte kontakt med jordens indre.

Mon tro min syntese om Torghatten kun verdig en stor-nåejties innsikt kan forklares i lys av mitt usedvanlig sterke møte med dette myteomspunne sted tidligere i høst...

Man søker å vitenskapelig begrunne Den Hvite Mannens myter, men hva med samenes? Finnes det samiske myter knyttet til Torghatten? og om så gjør: Hvorfor kommer ikke disse mer til uttrykk overfor allmuen? Hvem har det overordnede ansvar for å beskytte samenes integritet i slike viktige saker?

De svarene *samene* ikke har fått av vitenskapen har de fått av Moder Jord. Det kan vel ikke herske noen tvil om hva som kom først av Moder Jord og vitenskapen. Selv i menneskehetens historie er vitenskapen knapt som unnfanget å regne...

I følge sagnet rømte Lekamøya fra Hestmannen. Kongen i Sømna fjellet så dette opptrinnet og kastet hatten sin imellom, og pilen gikk tvers gjennom hatten og dannet hullet. Så rant sola, og alle ble til stein. Den Hvite Mannens mytologi er blitt innlemmet i den store vitenskapelige familie nærmest som en lykkebringende fetter, med overveldende samfunnsøkonomisk suksess! Bare med en slik mytologisk overfladiskhet kan Torghatten som turistattraksjon bli en økonomisk suksess i nasjonsbyggingens og Mammons tegn.

Vi tilbys noe lett fordøyelig som lorkemat. Det er kraftig kost å bli med på flyttelasset i ditto nasjonsbygging...

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Kulturminister Valgerd Svarstad Haugland
Sámediggi
Miljøverndepartementet

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 Oslo

Universitetet i Tromsø
9037 Tromsø

Oslo 17.10.04

AD HULEMALERIER I TROLLHELLEREN PÅ SANNA.

Er det registrert noen hulemalerier i Trollhelleren på Sanna?
Jeg har observert noe jeg mener kan være sådanne.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

NVE
Pb 5091 Majorstua
0301 Oslo

Oslo 18.10.04

AD YTRE VIKNA VINDMØLLEPARK.

Med utgangspunkt i *Konsekvensutredning av samiske kulturminner vedrørende Ytre Vikna Vindmøllepark* av Svein Ole Granefjell, søker jeg herved tilbakemelding på hvorledes NVE forholder seg til Svein Ole Granefjells innsigelser vedrørende plassering av vindmøller i konflikt med anlegget med sentrumsrøys på Håven, anlegg B.

Samtidig vil jeg ha en tilbakemelding på hvilken holdning NVE har til kulturminnene på toppen av det høyeste punktet like øst for Håven. Her er det i dag noen store varder. Disse steinene er etter all sannsynlighet ikke kommet dit av seg selv. Opprinnelig er kanskje ikke denne steinen båret opp dit kun i den hensikt å skulle bygge varder? En nærmere studie av terreng og jordsmonn ville om mulig kanskje avdekke flere, og viktigere(?) samiske kulturminner enn de registrert på Håven. På dette høydedraget er det, etter det jeg har fått opplyst, planlagt installert tre-fire vindmøller.

For øvrig er hele området hvor denne vindmølleparken er tenkt etablert, tettpakket med kulturminner etter forna dagers samisk aktivitet.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Olje- og energidepartementet
NTE
Saemiedigkie
Miljøverndepartementet
Kulturdepartementet

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

NTNU
Vitenskapsmuseet
7491 Trondheim

Deres ref.: 2004/466-1 469 LFS

Oslo 18.10.04

STOR-NÅEJTIE I KONGEGRAV PÅ STIKLESTAD? STEINRINGER PÅ HÅVEN.

I høst tok jeg steinringene på Håven i øyesyn.

Slik jeg ser det, finnes det nok av likhetspunkter mellom funnene på Stiklestad og Håven til at man kan trekke den slutningen at mennesker med samme etniske og kulturelle bakgrunn kan ha hatt både praktisk og teoretisk nytte av de registrerte steinringene på disse to stedene. Den samme gruppen mennesker kan også ha vært ansvarlig for tilretteleggelsen samt hatt et overordnet ansvar for driften av disse to stedene i sin tid.

Jeg ber herved om en faglig tilbakemelding fra NTNU, Vitenskapsmuseet på min syntese hva gjelder ovenfor nevnte steinringer.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 Oslo

Nils Jernsletten
Grønliveien 33
9007 Tromsø

Oslo 26.10.04

AD TORGHATTENS MYTEOMSPUNNE FORTID.

I høst gikk det et lys opp for meg om at hullet i Torghatten kanskje ikke var laget av Hestmannens pil som han skjøt på grunn av skuffet kjærlighet.

Samene gir sjelden selv svar på Den Hvite Mannens tilnærminger. Jeg har som regel fått mer utbytte av å rope inn i en fjellvegg. I verste fall hører man i det minste sin egen stemme forstumme i mulmet. Fjellet som persept oppleves derimot i den stille natt – langt forbi turistsesongen, og best hvis man klarer kunststykket å forholde seg taus, men med et desto åpnere sinn.

Jeg er så smått i ferd med å bli som dem – i all min enkelthet. En stillingtagen med tenners gnissel kan det saktens bli. Å søke svarene helt på egenhånd, som den uvitende man tross alt er, kan i første fase virke frustrerende, og faren for å bli hensatt til melankolien er overhengende. Det er kun de ihuga som slipper igjennom til der hvor Sola skinner. Forna dagers døtre og sønner av Solen fremstår som inkarnasjonene på det uoppnåelige for vanlig dødelige. Konvensjoner med Solens folk må man fundere seg til. Skriftlig dokumentasjon forfordes sett i forhold til ens egen samvittighet og intensjon. Er man villig til å lytte, ta ting innover seg, la det synke og ikke minst: ta seg TID – da oppnår man kanskje refleksjon av en annen virkelighet enn den formidlet gjennom Store Norske leksikon og annen prangende og overfladisk markedsføring av Torghatten som turistattraksjon.

I fortsettelsen av å ta seg tid til å la inntrykkene synke innover seg, er det essensielt at man tør konfrontasjonen med det etablerte:

Finnes det samiske myter knyttet til Torghatten?

Kan hullet i Torghatten ha vært et sted gjort til gjenstand for utøvelse av en animistisk religiøs anskuelse i regi av en stor-nåejtie? Det gjennomgående hullet i Torghatten representerer kanskje noe utover en heller lik Kirkhelleren på Sanna? Flere dimensjoner kan om mulig tillegges fenomenet Torghatten ved at man her ikke bare befinner seg inne i et hulrom, snarere inne i en passasje i et fjell, et fjell som i utgangspunktet er hellig i form av dets profil, eksteriør og innvendige, sjelelige substans. Kirkhelleren er usedvanlig i sin utforming. En kjempediger animistisk katedral, naturlig utformet med offersted lik et alter i sin midte. Første gang man kommer til Kirkhelleren er det som om tiden står stille noen minutter. Dette er virkelig en genuin heller som kan ta pusten fra noen og enhver! Man blir fullstendig hensatt til et animistisk sakralt interiør perfekt tilpasset formålet.

I Torghatten fornemmer jeg nesten alle Kirkhellerens fasiliteter – pluss faktoren gjennomstrømming mellom de ytre elementene fastland/storhav – inne i Moder Jords eget grunnfjell. Nåejtie måtte i så fall innvortes Torghatten mestre en tilstand mellom kreftene i flere av Moder Jords kraftfulle elementer enn bare i en ”vanlig” heller. Det er stor-nåejties pasjon å skulle sublimere Moder Jords krefter for så ved animistisk eksegese formidle til sin allmue visjoner og råd på en tilstrekkelig ydmyk måte og i stor nok takknemlighet for Moder

Jords romslighet overfor sine små barn, menneskene. Kanskje stor-nåejtie i området Torghatten hadde umåte stor innflytelse og innsikt fordi mange av naturens egne kraftfulle faktorer gjør seg gjeldende akkurat her i dette krysningspunktet? Nåejties perseptuelle egenskaper ble utfordret i det sanselige grenselandet hvor innlandets sjel kom storhavets i møte innvortes et hellig fjell – i direkte kontakt med jordens indre. Mon tro min syntese om Torghatten kun verdig en stor-nåejties innsikt kan forklares i lys av mitt usedvanlig sterke møte med dette myteomspunne sted tidligere i høst...

Man søker å vitenskapelig begrunne Den Hvite Mannens myter, men hva med samenes? Finnes det samiske myter knyttet til Torghatten? og om så gjør: Hvorfor kommer ikke disse mer til uttrykk overfor allmuen?

I følge sagnet rømte Lekamøya fra Hestmannen. Kongen i Sømna fjellet så dette opptrinnet og kastet hatten sin imellom, og pilen gikk tvers gjennom hatten og dannet hullet. Så rant sola, og alle ble til stein.

Hvori ligger problemet med den samiske preferansen? Er vi selv årsak til at samisk mytologi har gått tapt – på grunn av manglende persepsjonsevne? Kan man visualisere samisk mytologi bare ved å gå til skriftlige kilder? Samene selv er jo kjent for ikke å sette spor etter seg, og i hvert fall ikke skriftlige! Det eneste vi kan forholde oss til er kildekriftene til prester og misjonærer – personer som aldri kom lenger inn enn til okse. Misjonærenes metode bestod i å søke innpass i et forsøk på empati, men dog med det for øyet å få bukt med den samiske førkristne religionen.

Sannheten tåler dagens lys. Da er det påfallende at vi hefter oss så mye opp i det forsteinete. Kan forskere i dag via persepsjon gjenskape det nåejtie bedrev i sin tid? I så fall: Hvem skal være første person ut?

Paradoksalt nok, det er jo i sola vi helst vil være...

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 Oslo

Brita Pollan
Universitetet i Oslo
Institutt for kulturstudier
Pb 1010 Blindern
0315 Oslo

Oslo 26.10.04

AD TORGHATTENS MYTEOMSPUNNE FORTID.

I høst gikk det et lys opp for meg om at hullet i Torghatten kanskje ikke var laget av Hestmannens pil som han skjøt på grunn av skuffet kjærlighet.

Samene gir sjelden selv svar på Den Hvite Mannens tilnærminger. Jeg har som regel fått mer utbytte av å rope inn i en fjellvegg. I verste fall hører man i det minste sin egen stemme forstumme i mulmet. Fjellet som persept oppleves derimot i den stille natt – langt forbi turistsesongen, og best hvis man klarer kunststykket å forholde seg taus, men med et desto åpnere sinn.

Jeg er så smått i ferd med å bli som dem – i all min enkelthet. En stillingtagen med tenners gnissel kan det saktens bli. Å søke svarene helt på egenhånd, som den uvitende man tross alt er, kan i første fase virke frustrerende, og faren for å bli hensatt til melankolien er overhengende. Det er kun de ihuga som slipper igjennom til der hvor Sola skinner. Forna dagers døtre og sønner av Solen fremstår som inkarnasjonene på det uoppnåelige for vanlig dødelige. Konvensjoner med Solens folk må man fundere seg til. Skriftlig dokumentasjon forfordes sett i forhold til ens egen samvittighet og intensjon. Er man villig til å lytte, ta ting innover seg, la det synke og ikke minst: ta seg TID – da oppnår man kanskje refleksjon av en annen virkelighet enn den formidlet gjennom Store Norske leksikon og annen prangende og overfladisk markedsføring av Torghatten som turistattraksjon.

I fortsettelsen av å ta seg tid til å la inntrykkene synke innover seg, er det essensielt at man tør konfrontasjonen med det etablerte:

Finnes det samiske myter knyttet til Torghatten?

Kan hullet i Torghatten ha vært et sted gjort til gjenstand for utøvelse av en animistisk religiøs anskuelse i regi av en stor-nåejtie? Det gjennomgående hullet i Torghatten representerer kanskje noe utover en heller lik Kirkhelleren på Sanna? Flere dimensjoner kan om mulig tillegges fenomenet Torghatten ved at man her ikke bare befinner seg inne i et hulrom, snarere inne i en passasje i et fjell, et fjell som i utgangspunktet er hellig i form av dets profil, eksteriør og innvendige, sjelelige substans. Kirkhelleren er usedvanlig i sin utforming. En kjempediger animistisk katedral, naturlig utformet med offersted lik et alter i sin midte. Første gang man kommer til Kirkhelleren er det som om tiden står stille noen minutter. Dette er virkelig en genuin heller som kan ta pusten fra noen og enhver! Man blir fullstendig hensatt til et animistisk sakralt interiør perfekt tilpasset formålet.

I Torghatten fornemmet jeg nesten alle Kirkhellerens fasiliteter – pluss faktoren gjennomstrømming mellom de ytre elementene fastland/storhav – inne i Moder Jords eget grunnfjell. Nåejtie måtte i så fall innvortes Torghatten mestre en tilstand mellom kreftene i flere av Moder Jords kraftfulle elementer enn bare i en "vanlig" heller. Det er stor-nåejties

pasjon å skulle sublimere Moder Jords krefter for så ved animistisk eksegese formidle til sin allmue visjoner og råd på en tilstrekkelig ydmyk måte og i stor nok takknemlighet for Moder Jords romslighet overfor sine små barn, menneskene. Kanskje stor-nåejtie i området Torghatten hadde umåte stor innflytelse og innsikt fordi mange av naturens egne kraftfulle faktorer gjør seg gjeldende akkurat her i dette krysningspunktet? Nåejties perseptuelle egenskaper ble utfordret i det sanselige grenselandet hvor innlandets sjel kom storhavets i møte innvortes et hellig fjell – i direkte kontakt med jordens indre. Mon tro min syntese om Torghatten kun verdig en stor-nåejties innsikt kan forklares i lys av mitt usedvanlig sterke møte med dette myteomspunne sted tidligere i høst...

Man søker å vitenskapelig begrunne Den Hvite Mannens myter, men hva med samenes? Finnes det samiske myter knyttet til Torghatten? og om så gjør: Hvorfor kommer ikke disse mer til uttrykk overfor allmuen?

I følge sagnet rømte Lekamøya fra Hestmannen. Kongen i Sømna fjellet så dette opptrinnet og kastet hatten sin imellom, og pilen gikk tvers gjennom hatten og dannet hullet. Så rant sola, og alle ble til stein.

Hvori ligger problemet med den samiske preferansen? Er vi selv årsak til at samisk mytologi har gått tapt – på grunn av manglende persepsjonsevne? Kan man visualisere samisk mytologi bare ved å gå til skriftlige kilder? Samene selv er jo kjent for ikke å sette spor etter seg, og i hvert fall ikke skriftlige! Det eneste vi kan forholde oss til er kildeskriftene til prester og misjonærer – personer som aldri kom lenger inn enn til okse. Misjonærenes metode bestod i å søke innpass i et forsøk på empati, men dog med det for øyet å få bukt med den samiske førkristne religionen.

Sannheten tåler dagens lys. Da er det påfallende at vi hekter oss så mye opp i det forsteinete. Kan forskere i dag via persepsjon gjenskape det nåejtie bedrev i sin tid? I så fall: Hvem skal være første person ut?

Paradoksalt nok, det er jo i sola vi helst vil være...

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes
Pb 59 Mangerud
0612 Oslo

Saksbehandler
Lars Stenvik
Telefon

Vår dato:
04.11.2004

Vår ref.:
2004/466-3

Deres dato:
18.10.04

Deres ref.:

Steinringer på Hoven

Jeg viser til brev av 18.10.04.

Jeg har store vanskeligheter med å se likheter mellom gravminnet ved Stiklestad og samlingen av steinrøyser spredd i konsentriske sirkler på Hoven i Vikna. For meg er dette to vidt forskjellige kulturminner. Det er derfor umulig å spekulere i om dette har en felles etnisk bakgrunn. Kulturminnet på Hoven har derimot en klar parallell i en tilsvarende samling av konsentriske røyser på Leka i Nord Trøndelag. Her må det være et felles kulturelt eller etnisk opphav. Det sistnevnte anlegget er presentert av Kari Støren Binns i en artikkel i vårt tidsskrift Spor.

Vennlig hilsen

Lars F Stenvik.

5.11.04

Takke for innholdsrikt
brev ! Jeg er kan
nok desverre ikke hjelpe
deg med noe når det
gjelder Torsghatten i en
samisk virkelighetsfortelling,
vennlig hilsen

in n n
enke 10.11.04

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 OSLO

Middelthuns gate 29

Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Telefon: 22 95 95 95

Telefaks: 22 95 90 00

E-post: nve@nve.no

Internett: www.nve.no

Vår dato: 01.12.2004

Vår ref.: NVE 200300052-133 kte/nhj

Arkiv: 912-513.4 /Nord-Trøndelag El.verk FKF

Deres dato:

Deres ref.:

Saksbehandler:

Nils Henrik Johnson

22 95 93 97

Org.nr.:

NO 970 205 039 MVA

Bankkonto:

7694 05 08971

Ytre Vikna vindmøllepark. Samiske kulturminner

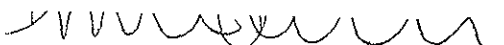
Vi viser til Deres brev av 18.10.04.

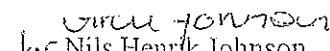
Når det gjelder det konkrete samiske kulturminnet på Håven, anlegg B, som De viser til at Svein Ole Granefjell har omtalt i sin fagutredning, så vil ikke dette bli direkte berørt av en vindmølleutbygging på Ytre Vikna. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har tatt hensyn til dette kulturminnet i sin planlegging av vindparken.

Det er som du viser til gjennomført en konsekvensutredning og en gjennomgang av kjente og mulige samiske kulturminner i området på Ytre Vikna. Alle funn er hensyntatt i NVEs konsesjonsbehandling og i kommunens reguleringsplanbehandling. Sametinget, som er samisk kulturminnemyndighet, skal etter hva vi har fått opplyst i nærmeste fremtid sette i gang med undersøkelser i henhold til kulturminnelovens § 9. Dersom det gjennom dette arbeidet oppdages ytterligere kulturminner, så vil disse naturligvis bli hensyntatt i detaljplanleggingen av vindparken. Dette gjøres enten ved at kulturminnene frigis gjennom reguleringsplanen, eller at tiltaket justeres slik at kulturminnene ikke blir direkte berørt.

Videre vil naturligvis aktsomhetsplikten i kulturminneloven gjelde når byggearbeidene eventuelt settes i gang.

Med hilsen

Arne Olsen
seksjonssjef

for Nils Henrik Johnson
overingeniør

Kopi: NTE
Sametinget miljø- og kulturvern avdelingen Snåsa

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Landbruks- og matdepartementet
Pb 8007 Dep
0030 Oslo

Oslo 03.12.2004

Sørsamisk reinsdyrkjøtt som Godt Norsk?

«Det er et mål at ti prosent av det totale jordbruksarealet i Norge skal dyrkes økologisk innen 2010, forutsatt at det er grunnlag for det i markedet. Ved utgangen av 2003 var tallet 3,7 prosent.

Økologiske matvarer tar en stadig større andel av markedet i Norge, og flere forbrukere etterspør økologiske produkter i butikkene. Økt oppmerksomhet og bevissthet om miljøspørsmål, og større fokus på dyrevelferd er blant årsakene til at forbrukere ønsker å kjøpe økologiske produkter. Undersøkelser viser at det også er økt betalingsvillighet for økologiske matvarer.» (<http://odin.dep.no>)

«–Et viktig argument for det økologiske landbruket er at det gir kunnskap og høyner miljøstandarden i det konvensjonelle landbruket. (Landbruks- og matminister Lars Sponheim ved lansering av kampanjen Økoinfo 2003.)»

Landbruks- og matdepartementet er det ansvarlige næringsdepartementet for reindriftspolitikken. Med dette som utgangspunkt retter jeg herved en forespørsel til Landbruks- og matdepartementet som følger:

Faller sørsamiske reinsdyrprodukter inn under kriteriene som ligger til grunn for Godt Norsk?

Er sørsamisk reindrift prioritert likeverdig det konvensjonelle landbruket i Norge?

Har Landbruks- og matdepartementet statistikk over nordmenns betalingsvillighet for sørsamiske reinsdyrprodukter som økologiske matvarer?

Er Norge som nasjon tjent med å ha genuine sørsamiske reinsdyrprodukter som del av nasjonen Norges mattilfang?

Om så: Hvilke føringer legger Landbruks- og matdepartementet til grunn til fremme av nettopp dette, både innen- og utenlands?

Ligger sørsamisk reindrift innenfor de kriteriene Landbruks- og matdepartementet grunngir som økologisk landbruk med høy miljøstandard?

Svar utbedes.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Arne Emil Christensen
Huk Aveny 35
0287 Oslo

Oslo 11.12.2004

TESEN OM STEINALDERBÅTEN SOM SKINKLEDD KURVBÅT.

Jeg utber herved en uttalelse fra Arne Emil Christensen vedrørende dette min tese om steinalderbåten som skinkledd kurvbåt. For betjening av vannveiene i steinalderen måtte man ha båter. Båter som nødvendigvis måtte designes og bygges etter et materialtilfang som tundraen kunne tilby menneskene. En tilpasning elementene vi i dag nødvendigvis ikke trenger å reflektere videre over -- fordi vi ikke må. Jeg må -- fordi jeg har som mål å dra rimelig langt i en farkost konstruert etter prinsipper som lå til grunn i datidens "Norge".

Mener du at man med rimelig grad av sannsynlighet kan ha produsert kurvbåter kledd med sydde skinn som båthud i "Norge" i løpet av steinalderen?

Kan man så trekke linjer fra denne slags båtproduksjon mot senere tiders båter med bordkledning hva design angår?

Er det mulig å lage en kurvbåt laget av tynne kvister av rogn sterk og stor nok til bruk i kystnære farvann, samt som farkost i en mer oversjøisk tradisjon?

Hva er ditt eget bidrag i en dypere forståelse av forna dagers menneskelige trafikkering i en infrastruktur preget av elver, vann, innsjøer og storhav, hvor materialtilfanget begrenset seg til tynne kvister og skinn?

Ser frem til en uttalelse fra deg i sakens anledning.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Oslo 18/12 – 04

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 OSLO

Takk for brev av 11 /12

Noen av formuleringene dine tyder på at du kjenner til Gunnar Leiros arbeid med kurvbåter, slik at det ikke er nødvendig å henvise til det han har skrevet.

De aller første jegerne som kom til Norge etter at isen trakk seg tilbake, har neppe hatt annet å bygge båt av enn meget små trær/busker og skinn. Om de har hatt tilgang til rekved i større dimensjoner er det ikke lett å avgjøre. Med bare lokale materialer er kurvskjelett vel det mest sannsynlige, hadde de tilgang til rekved, kan det tenkes lengre båter a.la inuittenenes umiak.

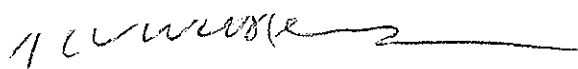
Alt vi har av materiale fra seinere tid tyder på at båter med bordkledning er resultater av en tradisjon der båter ble bygget i tre. Slik jeg ser det, var skinnbåtene en blindgate, og trebåt-tradisjonen kan ikke være eldre enn at den har forutsetninger i en stokkebåttradisjon, som igjen forutsetter skog med tilstrekkelig store trær.

Om kurvbåter kan lages store nok til å bli sjøgående har jeg ikke lyst til å ha noen mening om.

Jeg har stort sett arbeidet med konkrete, bevarte båtfunn fra jernalder og fremover i tid, slik at jeg ikke i så stor grad har bidratt eller deltatt i diskusjonen om de aller eldste båtene.

Med ønske om god jul og godt nyttår må jeg få lov til å avslutte med et motspørsmål. Hvem er du og hva vil du med disse spørsmålene ?

Beste hilsen

Arne Emil Christensen

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Gilde Norsk Kjøtt BA
Pb 397 Økern
0513 Oslo

Oslo 18.12.2004

AD SØRSAMISK REINSDYRKJØTT SOM MAT TIL DET NORSKE FOLK.

Forleden spurte jeg en kamerat av meg om han likte reinsdyrkjøtt. Det gjorde han ikke, men elgkjøtt, det likte han. Jeg hentet litt røkt reinsdyrkjøtt som jeg hadde liggende i fryseren min, for jeg ville forsikre meg om at min kamerat virkelig mente at han ikke likte reinsdyrkjøtt. Det skulle imidlertid vise seg at han allikevel likte reinsdyrkjøtt! Men hva med hans tidligere påstand om at han *ikke* likte reinsdyrkjøtt. Etter en kort samtale kom det frem at han hadde kjøpt reinsdyrkjøtt fra Gilde, og at dette muligens var forklaringen på hans opplevelse av reinsdyrkjøtt, dog ikke som gourmetmat.

Med dette som bakgrunn ønsker jeg svar fra Gilde på enkelte problemstillinger relatert til om tilgjengeligheten på sørsamisk reinsdyrkjøtt i norske og svenske butikkhyller er tilfredsstillende nok.

Finnes det sørsamiske reinsdyrprodukter i Gildes assortiment?

I så fall, i hvilke forretninger kan vi som forbrukere påregne og finne sørsamiske reinsdyrprodukter?

Hvis Gilde har sørsamiske reinsdyrprodukter i sitt assortiment, hvilke strategier har Gilde for å markedsføre samme som genuine produkter overfor oss forbrukere?

Hvilke kriterier legger Gilde til grunn for at et produkt skal kunne markedsføres som Godt Norsk?

Er sørsamiske reinsdyrprodukter definert av Gilde som Godt Norsk?

Håper på snarlig tilbakemelding.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Arne Emil Christensen
Universitetets kulturhistoriske museer
Pb 6762 St. Olavs plass
0130 Oslo

Oslo 27.12.2004

AD TEsEN OM STEINALDERBÅTEN SOM SKINKKLEDD KURVBÅT.

Jeg takker herved for hyggelig tilbakemelding fra deg pr 18.12.2004.

Jeg kjenner Gunnar Leiro godt. Han er en særdeles dyktig arkitekt, noe jeg ikke er i nærheten av engang. Gunnar Leiros tegninger og ideer har vært til inspirasjon, men jeg arbeider ene og alene ut fra det intuitive hva båtbygging angår. Dessuten arbeider jeg helt konkret ut fra hypotesen om at mennesker har vært i "Norge" under hele siste istid, med Nordsjøkontinentet som utgangspunkt hva fast bosetting angår. Det måtte ha vært relativt lett å frekventere "Norge" på denne aktuelle tiden. Nordsjøkontinentet var jo bare noen kilometer unna. Norskerenna var eneste hindring mellom "Norge" og Nordsjøkontinentet.

Christer Westerdahls *Et sätt som liknar them uti theras öfriga lefnadsart* har også vært til en betydelig inspirasjon for meg. Christer Westerdahl redegjør i denne sin bok om samisk båtbyggertradisjon. Min nysgjerrighet om hvorvidt sørsamene har hatt en genuin båtbyggertradisjon ble for alvor vekket etter anskaffelsen av denne boken. Kanskje sørsamene virkelig har satt sitt preg på båter av tidlig herkomst – endog som premissleverandør?

Mitt spede forsøk på en båt fra steinalderen synliggjøres ved bildene jeg har lagt ved dette brevet. En neverbåt skulle det bli, men den måtte kles med sydde reinsdyrskinn. Sytråden spant jeg av reinsdyrsener. Jeg planla en lengre ekspedisjon med denne farkosten, men jeg kom bare ut til Tunnsjøguden i Tunnsjøen og tilbake til land. Turen over til Tunnsjøguden i en «steinalderbåt» ble imidlertid spektakulært nok for meg, og synliggjorde i det minste at det var mulig å komme tørrskodd over til den andre siden – selv i den farkosten jeg hadde laget rett borte i skogen hvor jeg bor. Den avbildede farkosten har imidlertid stimulert meg nok til å ville sette i gang en ny byggeprosess, men denne gangen har jeg mer ambisiøse planer. Jeg vil ut å reise lenger. Med alle erfaringene lagt til grunn på Tunnsjøen håper jeg at flokene jeg ser der fremme, vil la seg løse.

Jeg ønsker deg et riktig godt nyttår!

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud

0612 Oslo

4. januar 2005

AD SØRSAMISK REINSDYRKJØTT SOM MAT TIL DET NORSKE FOLK.

Viser til brev fra deg hvor du stiller en del spørsmål til oss. Jeg vil her prøve å gi deg svar på disse.

Finnes det sørsamisk reinsdyrprodukter i Gildes assortiment?

Ja det finnes – alle produkter som har er levert fra Stensaas Reinsdyrslakteri på Roros er sørsamiske varer.

I så fall, i hvilke forretninger kan vi som forbrukere påregne og finne sørsamiske reinsdyrprodukter?

Gilde selger dette gjennom dagligvarebutikker som Rema, Obs, Mega Prix, men vi selger også reinsdyrkjøtt fra Finnmarksvidda i samme butikker, derfor bør du jo se etter Stensaas sitt merke.

Hvis Gilde har sørsamiske reinsdyrprodukter i sitt assortiment, hvilke strategier har Gilde for å markedsføre samme som genuine produkter overfor oss forbrukere?

Det er Opplysningskontoret for Kjøtt som står for markedsføringen av reinsdyrkjøtt og dette gjøres da for hele bransjen ikke bare for Gilde.

Hvilke kriterier legger Gilde til grunn for at et produkt skal kunne markedsføres som Gode Norsk?

Det er ikke Gilde men -Matmerk - som stiller krav vedr. Godt Norsk merking. Gilde bruker kun Godt Norsk merking på ulike typer kjøttdeig. Kravet her er at produktene er produsert i henhold til kjøttforskriftene og at råstoffet er norsk.

Er sørsamiske reinsdyrprodukter definert av Gilde som Godt Norsk?

Nei, reinsdyrkjøtt er merket med leverandøren sitt eget varemerke – som Stensaas fra Roros, og Åge Pedersen fra Tana som to eksempler.

Med vennlig hilsen

Norsk Kjøtt

Britt Omre

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Miljøverndepartementet,
V/K-avdelingen,
Pb. 8013 Dep.,
0030 Oslo

Oslo 11.1.2005

AD UBESVARTE BREV TIL UNIVERSITETET I TROMSØ.

Miljøverndepartementet er den øverste forvaltningsmyndighet for automatisk fredete kulturminner i Norge. Jeg har gjort noen henvendelser til UiT vedrørende forhold relatert til henholdsvis Saltstraumen, Torghatten og Trollhelleren på Sanna. Som det går frem av vedlagte kopier, har UiT hatt mer enn rimelig god tid på seg til å besvare mine henvendelser. Jeg ber herved Miljøverndepartementet om å purre opp et svar fra UiT på mine henvendelser som vedlagt.

Jeg er usikker på hvilke kulturminner som er underlagt UiTs forvaltningsmyndighet, men i og med at UiT har bred kompetanse hva gjelder samiske forhold, vil jeg uansett ha en uttalelse fra den faglige ekspertisen ved UiT på mine problemstillinger. Jeg ber herved om tilbakemelding fra Miljøverndepartementet om jeg må forandre adresser på enkelte av brevene slik at reell forvaltningsmyndighet også kan motta samme forespørsel. Ved Saltstraumen fikk jeg opplyst at UiT var rette forvaltningsmyndighet, men hva Torghatten og Trollhelleren angår, er vel kanskje fylkeskommunen i Nordland rette vedkommende forvaltningsmyndighet?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til UiT pr 13.10.04

———— " ——— 17.10.04

———— " ——— 17.10.04

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 OSLO

Deres ref

Vår ref
200500423-/MCP

Dato

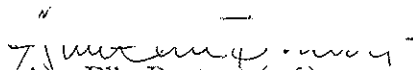
11.02.2005

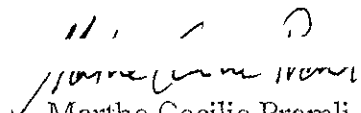
Vedrørende ubesvarte brev til Universitetet i Tromsø

Vi viser til Deres brev av 11.01.05 der De tar opp Deres henvendelse til Universitetet i Tromsø.

Angående Deres spørsmål om forvaltningsmyndighet er den regionale kulturminneforvaltning delegert til de ulike fylkeskommunene samt Sametinget. For øvrig viser vi til tidligere brev der dette har vært tatt opp.

Med hilsen

Ann Elin Bratset (e.f.)
ekspedisjonssjef

Marthe Cecilie Pramli
rådgiver

MODER NORGES RELIGIØSE HERKOMST.

500 000 000 000 000 tonn med is tynget Norge under siste istid. Hva avstedkom ikke dette av lyder, vibrasjoner, ristninger, bulder og brak – da isen så smått begynte å smelte? Moder Jords *corpus lotum* fikk menneskenes nesebor til å vibrere. Alle sansene ble satt i høyspenn og stimulert til bristepunktet mot, og siden inn i det uendelige tid-rommet som oppstod...

Moder Jord er som en ballong å regne. Trykkes Hun inn et sted, popper Hun ut på annet hold. Bare de høyeste fjellformasjonene stakk opp av ismassene. Kanskje tilstrekkelig til at de kunne fungere som beiteplass for horder av reinsdyr og/eller buestillinger for jegeren? Under siste istid hadde man stort behov for kjøtt, bein, horn, sennatråd og skinn. For jegeren var her, men bodde nødvendigvis ikke på/ved isen særlig lenge av gangen. Åpenbaringen lå lenger vest i havet – bare noen få kilometer unna...

Opp av havet ble et helt nytt, stort og jomfruelig kontinent anskueliggjort – et skoddelagt emergent:

Nordsjøkontinentet

Vekten av innlandsisen hadde presset havbunnen opp over havnivå, og næringsrikt bunnslam tørket, ble til jordsmonn og dannet grunnlaget for de første vekstene for det som senere skulle bli til et enormt, fruktbart og frodig tundralandskap fra vestenfor Stadt i nord til Nederland i sør – et naturlig kulturlandskap for istidens jegere. Et eldorado hvor menneskene kunne leve under gunstige klimatiske forhold – hvor jordsmonnet fungerte som den reneste morkake. Det som i dag merkes som Norskerenna, en distanse på noen ganske få kilometers båtreis, var alt som skilte Nordsjøkontinentet fra innlandsisen. En mer enn overkommelig barriere for et jegerfolk som etter alle solemerker kunne kunsten med båtbygging – og svømming? Saemie kunne kunsten med å svømme sammen med reinsdyret ved å holde fast i skaenie (brusken på reinsdyrets bogblad). Faktisk kunne man se over til den andre siden, best hvis man befant seg på Nordsjøkontinentet og gjorde seg betraktninger innover et islagt fjellandskap. Norskerenna var etter all sannsynlighet en formidabel flod med utspring i Ancylus-sjøen. Østersjøen var i tidlig postglasial tid en ferskvannssjø. Funnet av ferskvannssneglen *Ancylus fluviatilis* ga navnet til Østersjøen i tiden etter siste istid. Ancylus-sjøen var sikkert litt av et oppkomme hva mattilgang angikk. En tilnærmet ubegrenset mattilgang preget "Norden" på denne tiden. Selve Nordsjøkontinentet var som stykket opp ved de store elvene, som den dag i dag renner ut i Nordsjøen.

Da issmeltingen tok til for alvor under siste istid, begynte voldsomme krefter å utspille seg overfor hverandre. Moder Jord skulle tilbake til "normalen". Enda mer fjell enn is skulle atter se dagens lys, og "havbunnen" sank gradvis tilbake. Først 10.000 år senere skulle det gå opp for oss det faktum at Nordsjøens havbunn engang hadde vært boplass for et uttall mennesker i forna dager. Og hvor langt inn i fremtiden må det gå før enn Nordsjøkontinentets innbyggere skal få aksept og tilkjent den anerkjennelsen de rettmessig har krav på?

Mennesker blir preget av naturen rundt seg, også hva gjelder Moder Jords religiøse særpreg. Etter mitt skjønn finnes det flere faktorer i form av naturfenomener som er underkommunisert når det gjelder å forstå hvorledes tegn og symboler er avstedkommet via tradering. Noen av disse faktorene tør kunne være lyd, lukt og rystelser. Spenner man det fuktige skinnet på en ramme vil skinnet anta form av et ypperlig trommeskinn i tørr tilstand. Vertikalt stående, med et hornfragment hengende i sennatråd ned mot sentrum av skinnet, vil skinnet i rammen om mulig ha fungert som en "trommehinne". "Hammeren" kunne vært indikator på hvor kraftige rystelsene var eller markering av lydfrekvens. Det går kanskje an å danne seg et bilde av et mønster på bakgrunn av lydbølger? Enn om "trommehinnen" ble montert vannrett – med "hammeren" liggende oppå? Lyden av forskjelligartede bergarter gnissende opp av Moder Jords indre, Moder Jords ekshalasjon samt fornemmelse for must dannet om mulig også bilde av fjell som hellige, fordi...

En problemstilling er menneskers liv og levnet i en natur som er der klar til atspredelse, noe ganske annet er tilnærmingen til en svanger natur som forløses i et inferno av inntrykk. Tar man på alvor menneskers evne til å bringe erfaring videre gjennom generasjoner, må en slik erfaring som tilstedeværelse i et landområdes gjenfødselsøyeblikk tas med som faktor for om mulig å få et mer helhetlig bilde av herkomst. Tradering av erfart kunnskap går som en rød tråd i den kulturelle utviklingen i et land. Det finnes imidlertid flere nøster hva Norge angår. Da gjelder det å gripe fatt i den

riktige, løse enden. Den ene enden ligger langs en autostrada, og er lett å følge. Man lar seg fascinere av beskjeggede, Hvite Menn som trosser kulde og nordablest i sin streben etter å nå det forjettede land langt mot det ugjestmilde nord. Det er som om vi blir ledet inn i en av Fridtjof Nansens ekspedisjoner i det gudsforlatte isødet. Med rimfrost i skjegget når Den Hvite Mannen, sammen med flokken sin, endelig målet, fyrer opp ild, begynner som steinsmeder og ender opp som bronsesmeder. Så blir alt helt mørkt. En eksplosiv innvandring til gamlelandet er i emning, en ny tid med nye redskapstyper av et nytt metall – det iskalde jernet. Det er påfallende liten kontinuitet fra bronsealderen inn i jernalderen. Med andre ord: Ingen tradering av erfart kunnskap?

Griper man fast i den andre løse enden, henføres man inn på ugåtte stier gjennom tid-rommet bakover i tid. Ved å betrakte naturens former dannes tanker om hvorledes hendene intuitivt kan forme nyttegegenstander og det mer forfengelige. Ornamentering danner etter hvert form av tilhørighet til sin slekt og familie samt ornamentering som initialisering og legitimering av status i en sosiokulturell kontekst. Kommunikasjon individer imellom basert på praktiske erfaringer og håndverkstradisjoner i Moder Jords skjød gir skapende kraft nok til kommende generasjoner automatisk. Moder Jords egen logo traderes til skriftspråkmessig kommunisering man kan snakke sammen om for således skape presedens for kommende generasjoner til å forstå videre. Skaenie kunne i en slik setting blitt et stedsnavn der hvor saemie svømte i land med sitt reinsdyr!

Å høste av Moder Jords tilfang er opprinnelig basert på ydmykhet og utforskertrang – etter å leve Moder Jord i en forpliktende relasjon. Ikke å begjære Henne som underkastet. Den forbudne frukt faller ikke langt fra stammen, og genererer progressivt en grådighetskultur vi en dag ikke lenger kan håndtere på en måte som avspeiler våre etterkommeres selvfølgelige rett og krav til et anstendig liv i pakt med Moder Jord. Den Hvite Mannens egen trass, egoisme og materielle grådighet ligger til grunn for hvorledes forstå herkomst. Vår egen sørsamiske urbefolknings tankesett om herkomst er et ikke-tema. Den Hvite Mannen søker urfolks pasjon overfor Moder Jord helt andre steder i verden, helst på motsatt side av jordkloden – lengst mulig unna gamlelandet. Den Hvite Mannen har sin barsel i Fata Morgana. Derfor kan Han på en måte unnskylde for ikke å forstå premissene Moder Jord la til grunn for mennesket. Bare så synd at altfor mange uskyldige skjebner havner i det samme stinkende avløpsrøret som Han selv. Alt renner ut i havet og sedimenterer seg lag på lag som årringer i et tre. Neste istid vil være avslørende for oss og kle oss nakne. I dag blir Nordsjøen brukt som søppeldunk av omkringliggende nasjoner (og andre). Vekten av isen tvinger ubønnhørlig havbunnen opp på nytt, men denne gang for å anskueliggjøre vår samvittighet i form av en søppeldynge verden aldri har sett maken til – en boplass skreddersydd Den Hvite Mannens etos...

Mon tro om "Fruen fra havet" skjuler en løyndom for oss som vi sliter med å fortolke som annet enn nasjonsbygging i tradisjonell forstand. Kanskje det var akkurat Henne som med sine egne øyne så Nordsjøkontinentet forsvinne i havet? Som en av de siste som forlot paradiset ute i Nordsjøen til fordel for et nytt paradis i sin barsel – selve Moder Norge. På nært hold har "Fruen fra havet" kunnet følge Moder Norges herkomst i noen tusen år allerede, og Hun hadde alle forutsetninger for å kunne takle de utfordringer som lå foran Henne akkurat der og da. Bare ved et slikt utgangspunkt kunne Hun føre en animistisk anskuelse og innarbeidede, kulturelle tradisjoner videre til kommende generasjoner – sekler på sekler, møysommelig og nitidig frem mot et religiøst paradigmeskifte flere tusen år senere. Sakte, men sikkert trer Gud frem som en kulturbetinget skikkelse – med det iskalde jernet som en maktpåliggende misjonær følgesvenn – og led Hennes folk inn i misminne.

Den Hvite Mannen er en klassisk protesje og konformist, og er ascendent det iskalde jernet. Den Hvite Mannen og det iskalde jernet har begjærlig fulgt hverandre symbiotisk som hånd i sin egen hanske siden Han første gang fraktet jernet i nordablesten. "Fruen fra havet"s folk måtte atter en gang se sitt land synke ned – men denne gangen ned i elendigheten. Den Hvite Mannen i sin patos har liksom aldri helt forstått terminologien i Nordens steinalder og bronsealder. Hans fiskale bakteppe holder Ham varm og endog pryder Det Norske Hus til det mest obskøne. Under slike omstendigheter spiser Han seg mett, reproducerer og rekonvaleserer seg til ytterligere grådighet.

Isen tynger oss fremdeles...

Rune Molnes Oslo pr 12.2.2005

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Rune Slagstad
Industrigata 60
0357 Oslo

Oslo 19.2.2005

AD MODER NORGES RELIGIØSE HERKOMST.

Min tese er forankret i at det må ha funnet sted et religiøst paradigmeskifte i overgangen mellom bronsealder og jernalder. Jernalderen førte med seg, etter min oppfatning, Gud som en kulturbetinget skikkelse. Gud tok form inne i menneskets hode, og som differensiert Gud kulturene imellom. Steinalderens trosoppfatning, optimalisert igjennom bronsealderen, som bar preg av ofring for hva Moder Jord allerede hadde gitt mennesket, ble fra og med jernalderen perfektionert til ofring sett i forhold til hva man begjærlig forventet seg av Moder Jord i overskuelig fremtid – en håpløs tvangstilstand som kun ynglet grådighet.

Du er professor i teologisk idéhistorie. På dette grunnlag ber jeg herved om en faglig tilbakemelding fra deg på graden av realisme i min tese som ovenfor nevnt, samt i henhold til vedlegget "Moder Norges religiøse herkomst".

Med ønske om dialog.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Moder Norges religiøse herkomst, Oslo pr 12.2.2005.

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

AS Meraker Brug
Pb 70
7530 Meråker

Oslo 19.2.2005

**FRA FANGSTBASERT REINDRIFT VIA NOMADISK TAMREINDRIFT TIL
KULTURBASERT REINDRIFT.**

AD RYPEJAKT I RANGELDALEN 10. SEPTEMBER.

Tradert kunnskap ligger til grunn for den historiske og kulturelle utviklingen den sørsamiske reindriften har vært igjennom i seklene som ligger bakom oss. Den traderte kunnskapen som ligger til grunn for dagens sørsamiske kulturbaserte reindrift er selve motoren i dagens reindriftnæring, og drivkraften er symbiosen mellom de forskjellige aktørene som arbeider frem kvalitetssikrede reinsdyrprodukter til oss konsumenter. Hvis vi som konsumenter skal kunne få utbytte av reinsdyrproduktene kvaliteter fullt ut, må reindriftnæringen i fellesskap ta et ansvar på reinsdyrets egne, genuine premisser. Det hviler imidlertid også et ikke ubetydelig ansvar på offentlig forvaltning og private aktører, slike som AS Meraker Brug.

Jeg utber herved en tilbakemelding fra AS Meraker Brug opplysninger kommet meg i hende annonsert rypejakt i Rangeldalen fremskyndet til 10. september som årlig foreteelse.

Rangeldalen er høstlandet til Essand reinbeitedistrikt. Det er bukkene som er hovedproduktet under slaktingen som begynner den 15. september. Det har seg slik at det er ikke mennesket gitt å bestemme tidspunktet for brunst, og dermed slakt. Naturen må gå foran å legge premissene for kulturen, ikke omvendt. Dette prinsipp kan selvfølgelig legges til grunn for AS Meraker Brugs angivelige oppstart av rypejakt i Rangeldalen den 10. september også, men hvis man legger sedvaneretten til grunn i Rangeldalen, blir kanskje underkjenning av den sørsamiske kulturbaserte reindriften, her ved Essand reinbeitedistrikt, noe forhastet?

Hvis det har seg slik at AS Meraker Brug kommersielt omsetter rypejakt i Rangeldalen fra og med 10. september:

Kan AS Meraker Brug legge til grunn en tradert, kulturbasert rypejakt som driftsform i Rangeldalen på lik linje med den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften, effektivert ved Essand reinbeitedistrikt, i samme område?

Hvilken kompetanse om den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften la AS Meraker Brug til grunn da man valgte å legge rypejakta i Rangeldalen til 10. september?

Vil oppstart av rypejakta den 10. september måtte få store konsekvenser for reindriften i det samme området?

Jeg håper på snarlig tilbakemelding på min henvendelse slik at jeg kan rydde vekk potensielle misoppfattelser.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Sámediggi
N-9730 Kárášjohka

Oslo 20.2.2005

AD UBESVARTE BREV TIL UNIVERSITETET I TROMSØ.

Jeg har gjort noen henvendelser til UiT vedrørende forhold relatert til henholdsvis Saltstraumen, Torghatten og Trollhelleren på Sanna. Som det går frem av vedlagte kopier har UiT hatt mer enn rimelig tid på seg til å besvare mine henvendelser. Jeg ber herved Sámediggi om å purre opp et svar fra UiT på mine henvendelser som vedlagt.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til UiT pr 13.10.2004
 Brev til UiT pr 17.10.2004
 Brev til UiT pr 17.10.2004

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Troms fylkeskommune
Pb 6600
9296 Tromsø

Oslo 20.2.2005

AD UBESVARTE BREV TIL UNIVERSITETET I TROMSØ.

Jeg har gjort noen henvendelser til UiT vedrørende forhold relatert til henholdsvis Saltstraumen, Torghatten og Trollhelleren på Sanna. Som det går frem av vedlagte kopier har UiT hatt mer enn rimelig tid på seg til å besvare mine henvendelser. Jeg ber herved Troms fylkeskommune om å purre opp et svar fra UiT på mine henvendelser som vedlagt.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til UiT pr 13.10.2004
 Brev til UiT pr 17.10.2004
 Brev til UiT pr 17.10.2004

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Rune Molnes
Postboks 59, Manglerud
0612 OSLO

Deres ref

Vår ref
200402233-/SIJ

Dato
22.02.05

Sørsamiske reinsdyrprodukter i forhold øvrig kjøttproduksjon og økologisk landbruk

Vi viser til brev av 03.12.04 vedrørende sørsamisk reinsdyrkjøtt.

Landbruks- og matdepartementet (LMD) utøver en aktiv politikk overfor både sørsamisk reindrift og konvensjonelt norsk landbruk. Begge områdene er prioriterte av departementet. Rammene for politikken er i midle tid ulik. Det er forskjellige lover som regulerer reindrift og jordbruk, og de økonomiske virkemidlene utformes i to ulike avtalesett, henholdsvis jordbruksavtalen og reindrifftsavtalen. Dette er nødvendig, da det er to forskjellige næringer som står ovenfor ulike problemstillinger. Samisk reindrift, både sørsamisk og nordsamisk, har et spesielt vern som urfolksnæring gjennom sedvane og internasjonale konvensjoner.

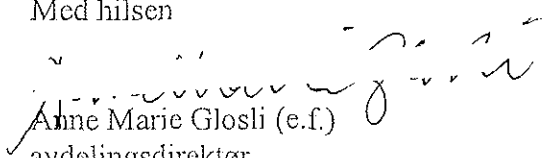
LMD ønsker å stimulere til at det utvikles et stort mangfold av ulike matprodukter av reinkjøtt, både innenfor de sørsamiske og de nordsamiske områdene. Man ønsker å legge tilrette for økt lokal foredling av råvarene slik at en større del av verdiskapingen kommer næringsutøverne tilgode. Med dette som utgangspunkt har man opprettet verdiskapingsprogrammet for rein og verdiskapingsprogrammet for mat. Det er for øvrig ingen begrensninger i forhold til å søke om retten til å bruke Godt Norsk merket på produkter av reinkjøtt.

De undersøkelser som er gjennomført knyttet til økologisk produksjon viser at ca 14% av befolkningen er villig til å betale mer for økologiske produkter. LMD har ikke gjennomført undersøkelser knyttet til økologisk produksjon av sørsamiske reinsdyrprodukter spesielt.

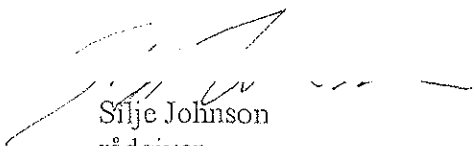
Gjennom EØS-avtalen er EUs rådsfordninger om økologisk landbruk gjort gjeldende i Norge. Forordningene er implementert i Norge gjennom *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*. Reglene omhandler planteproduksjon, husdyrhold og vegetabiliske naturprodukter. Det er kun tillatt å markedsføre produkter som økologiske dersom disse er produsert og kontrollert i henhold til denne forskriften. Per i dag er reinsdyr ikke omfattet av

de dyreslagene som EU-forordningen regulerer. Det er imidlertid åpnet for at det kan lages nasjonale regler for husdyrproduksjon som ikke er definert i EU-forordningen. Foreløpig har det ikke vært diskutert å lage nasjonale regler for reindrift. Det er imidlertid mulig å ta kontakt med Debio, som er utøvende kontrollorgan for økologisk produksjon, for å diskutere mulighetene for regler på området.

Med hilsen

Anne Marie Glosli (e.f.)
avdelingsdirektør

Silje Johnson
rådgiver

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Gilde Norsk Kjøtt BA
Pb 397 Økern
0513 Oslo

Oslo 4.3.2005

**FRA FANGSTBASERT REINDRIFT VIA NOMADISK TAMREINDRIFT TIL
KULTURBASERT REINDRIFT.**

FRA REINDRIFTSAMER TIL REINDRIFTSUTØVERE.

Tradert kunnskap ligger til grunn for den historiske og kulturelle utviklingen den sørsamiske reindriften har vært igjennom i seklene som ligger bakom oss. Den traderte kunnskapen som ligger til grunn for dagens sørsamiske kulturbaserte reindrift er selve motoren i dagens reindriftnæring, og drivkraften er symbiosen mellom de forskjellige aktørene som arbeider frem kvalitetssikrede reinsdyrprodukter til oss konsumenter. Hvis vi som konsumenter skal kunne få utbytte av reinsdyrproduktene kvaliteter fult ut, må reindriftnæringen i fellesskap ta et ansvar på reinsdyrets egne, genuine premisser.

Gilde Norsk Kjøtt BA er primærleverandør av reinsdyrkjøtt til det norske folk. Etter min oppfatning må Gilde Norsk Kjøtt BA i det minste ha elementær kompetanse på reinsdyrets syklus i den sørsamiske kulturbaserte reindriften helt oppe fra den frie vidda, via hyttefelt og åker, helt inn i giedtie og ut igjen, samt veien videre ut til oss som kritiske konsumenter. Sett i lys av dette søker jeg herved svar fra Gilde Norsk Kjøtt BA på følgende problemstillinger:

Er det strategisk viktig for Gilde Norsk Kjøtt BA å inneha kompetanse vedrørende reinsdyrets syklus i den sørsamiske kulturbaserte reindriften som ovenfor nevnt?

Om så: Mener Gilde Norsk Kjøtt BA dette om mulig kan gagne den generiske markedsføringen av reinsdyrprodukter generelt?

Hvilken kompetanse har i realiteten Gilde Norsk Kjøtt BA, og herved videreformidler til blant annet oss konsumenter hva angår reinsdyrkjøtt foredlet etter sørsamiske tradisjoner?

Hvilke produkter produsert ved Stensaas Reinsdyrslakteri tilfredsstiller kravene til reinsdyrkjøtt foredlet etter sørsamiske tradisjoner?

En av mine teser er at sørsamenes traderte kompetanse vedrørende skilling av reinsdyr i giedtie er en av flere strategiske, grunnleggende kriterier i en kvalitetssikring for at best mulig reinsdyrkjøtt skal komme ut til oss som kritiske konsumenter.

Støtter Gilde Norsk Kjøtt BA opp under denne min tese?

Hvis ikke: Besitter Gilde Norsk Kjøtt BA erfaring om annen alternativ kompetanse i denne viktige fasen som skilling av reinsdyr i giedtie tross alt er?

Får Gilde Norsk Kjøtt BA frysetilskudd på reinsdyrkjøtt gjennom reindriftsavtalen?

Finnes det flerumettet fett i reinsdyrkjøtt?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Landbruks- og matdepartementet
Miljøverndepartementet

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Reindriftens Utviklingsfond
Pb 1104
9510 Alta

Oslo 4.3.2005

**FRA FANGSTBASERT REINDRIFT VIA NOMADISK TAMREINDRIFT TIL
KULTURBASERT REINDRIFT.**

FRA REINDRIFTSAMER TIL REINDRIFTSUTØVERE.

Tradert kunnskap ligger til grunn for den historiske og kulturelle utviklingen den sørsamiske reindriften har vært igjennom i seklene som ligger bakom oss. Den traderte kunnskapen som ligger til grunn for dagens sørsamiske kulturbaserte reindrift er selve motoren i dagens reindriftnæring, og drivkraften er symbiosen mellom de forskjellige aktørene som arbeider frem kvalitetssikrede reinsdyrprodukter til oss konsumenter. Hvis vi som konsumenter skal kunne få utbytte av reinsdyrproduktene kvaliteter fullt ut, må reindriftnæringen i fellesskap ta et ansvar på reinsdyrets egne, genuine premisser.

Vi som kritiske konsumenter er interessert i matvarens vei fra natur frem til foredlet produkt. Dette gjelder foredlete reinsdyrprodukter generelt, men reinsdyrkjøtt foredlet etter sørsamisk tradisjon mer spesielt, er så visst intet unntak.

Jeg foreslår herved at økonomiske bevilgninger/tilskudd til generisk markedsføring av reinsdyrprodukter omdisponeres til generisk markedsanalyse relatert til konsumentenes egne ønsker om tilgang til reinsdyrkjøtt foredlet etter sørsamiske tradisjoner i butikkhyllene. En sådan markedsanalyse bør imidlertid foretas av uhildede personer for å beskytte alle aktørers integritet.

Markedsanalysen bør utarbeides på bakgrunn av nødvendigheten av storskalaproduksjon av noe som i realiteten skal/bør være nisjeprodukter. Nisjeprodukter bør omsettes i utvalgte forretninger kun, i minste fall i en viss radius ut fra produksjonsstedet. Sett ut fra et totalt marked for omsetning av reinsdyrkjøtt må det nødvendigvis også ligge til grunn en storskalaproduksjon, men min tese går ut på at et nisjeprodukt som reinsdyrkjøtt foredlet etter sørsamisk tradisjon vil ha en gunstig virkning, ikke bare på konsumenters matvaner, snarere også på konsumentenes umettelige vitebegjærlighet overfor den eksotiske, sørsamiske kulturbaserte reindriften som tradert kulturbærer i Norge. Sørsamene som urfolk har svært lange tradisjoner med drifting av rein, noe som i seg selv burde være det beste utgangspunkt, ikke bare for valid markedsføring, snarere også i arbeidet med å konstruere probate problemstillinger i forbindelse med en markedsanalyse.

Med ønske om konstruktiv dialog.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Landbruks- og matdepartementet
 Miljøverndepartementet

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Private Reinsdyrslakteriers Landsforening
Stensåsen
7374 Røros

Oslo 4.3.2005

**FRA FANGSTBASERT REINDRIFT VIA NOMADISK TAMREINDRIFT TIL
KULTURBASERT REINDRIFT.**

FRA REINDRIFTSAMER TIL REINDRIFTSUTØVERE.

Tradert kunnskap ligger til grunn for den historiske og kulturelle utviklingen den sørsamiske reindriften har vært igjennom i seklene som ligger bakom oss. Den traderte kunnskapen som ligger til grunn for dagens sørsamiske kulturbaserte reindrift er selve motoren i dagens reindriftnæring, og drivkraften er symbiosen mellom de forskjellige aktørene som arbeider frem kvalitetssikrede reinsdyrprodukter til oss konsumenter. Hvis vi som konsumenter skal kunne få utbytte av reinsdyrproduktene kvaliteter fult ut, må reindriftnæringen i fellesskap ta et ansvar på reinsdyrets egne, genuine premisser.

På denne bakgrunnen søker jeg herved svar på følgende problemstillinger fra Private Reinsdyrslakteriers Landsforening:

Hvilke kriterier ligger til grunn for medlemskap i Private Reinsdyrslakteriers Landsforening?

Hvor mange medlemmer har Private Reinsdyrslakteriers Landsforening, samt hvor mange aktører, som naturlig kunne vært medlemmer, er ikke medlemmer?

Innehar etniske nordmenn den nødvendige kompetanse hva gjelder den traderte kunnskap om reindrift som ovenfor nevnt?

I så fall vil jeg ha en utfyllende nok tilbakemelding fra Private Reindriftslakteriers Landsforening om hvilke etniske nordmenn som for eksempel har den nødvendige kompetanse hva gjelder å gjenkjenne og sortere ut sine egne reinsdyr fra en flokk på 5000 dyr i giedtie.

Hvilken holdning har Private Reinsdyrslakteriers Landsforening til reinsdyrkjøtt foredlet etter sørsamiske tradisjoner som nisjeprodukter?

Innehar dagens medlemmer av Private Reinsdyrslakteriers Landsforening den nødvendige kompetanse og/eller vilje til å foredle reinsdyrprodukter i samsvar med den traderte kunnskapen som ligger til grunn for den sørsamiske kulturbaserte reindriften som ovenfor nevnt?

Har Private Reindriftslakteriers Landsforening foretatt en markedsanalyse vedrørende norske (og svenske) konsumenters ønske om genuine sørsamiske reinsdyrprodukter i butikkkhyllene?

Hvis norske (og svenske) konsumenter vil ha genuine sørsamiske reinsdyrprodukter i butikkkhyllene, bør produksjon av slike produkter foregå i storskala eller småskala?

Svar utbedes så snart som mulig.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Landbruks- og matdepartementet
Miljøverndepartementet

Rune Molnes,
Pb. 59 Manglerud,
0612 Oslo

Miljøverndepartementet
Pb. 8013 Dep
0030 Oslo

Oslo 4.3.2005

FRA FANGSTBASERT REINDRIFT VIA NOMADISK TAMREINDRIFT TIL KULTURBASERT REINDRIFT.

REINDRIFT SOM NATURVERN?

Tradert kunnskap ligger til grunn for den historiske og kulturelle utviklingen den sørsamiske reindriften har vært igjennom i seklene som ligger bakom oss. Den traderte kunnskapen som ligger til grunn for dagens sørsamiske kulturbaserte reindrift er selve motoren i dagens reindriftnæring, og drivkraften er symbiosen mellom de forskjellige aktørene som arbeider frem kvalitetssikrede reinsdyrprodukter til oss konsumenter. Reinsdyrets livsvilkår er fremmed de mer tradisjonelle husdyrenes. Og omvendt. Reinsdyrprodukter beregnet på oss konsumenter er prissatt nok rom for reinsdyra i store nok naturlige omgivelser. Dessuten har jeg en fornemmelse for at man ved dagens vernestrategi for nasjonalparker verner ut menneskene som gjennom alle tider har vært til stede i de samme områdene i pakt med sitt virke. Slik sett burde det jo være helt unødvendig med vernetiltak i naturen i det hele tatt?

Jeg foreslår herved at den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften, som genetisk ressurs, vernes inn som del av den totale verneplanen som ligger til grunn i de respektive nasjonalparkene i Norge.

Slik verneplanen for nasjonalparker fungerer i dag, innskrenker den det sørsamiske urfolks rettigheter. Det er ikke lenger noen hemmelighet at sørsamene har svært lange tradisjoner med drifting av reinsdyr i Norges fjellverden. Dette er imidlertid en sannhet med visse modifikasjoner. På tross av det offentliges vel vitende om sørsamenes tilstedeværelse i Norges fjellverden i uminnelige tider, er allmuen i Norge så godt som totalt uvitende om sørsamers eksistens i det hele tatt. De gangene man snakker om samer i Norge rettes all fokus inn mot nordsamene i Karasjok eller Kautokeino. Dette paradokset er i alles interesse, later det til, bortsett fra for sørsamene. Den sørsamiske kulturen er i første rekke ment for sørsamene selv. Det er kanskje den beste grunnen til at den sørsamiske kulturen har overlevd det norske helt frem til i dag. På samme tid kan man kanskje hevde at den sørsamiske kulturen står overfor særdeles store utfordringer i tiden som kommer, mest på grunn av det norske. Det er ikke gitt at den sørsamiske kulturen klarer å overleve det stadig økende presset fra storsamfunnet uten storsamfunnets velsignelse og storsinn. Utfordringen storsamfunnet i så fall står overfor, er å imøtegå den sørsamiske kulturen med ydmykhet, respekt og takknemlighet. Sørsamene med sine enorme naturbaserte allmennkunnskaper kan umulig ha spilt en så begrenset rolle i Norges kulturhistorie som til nå erkjent. Gradert vil den største utfordringen i så fall bli å nedtone vår egen fremtredende rolle på en måte som fremmer sørsamenes. Det mest bemerkelsesverdige i denne situasjonen, som er i ferd med å nå sitt metningspunkt, er at sørsamene ikke er i nærheten av å være insurgent i sin fremtoning. Sørsamene har alltid hatt evnen til å se "det gode" i alt.

Norge står i manko på nasjonal substans. Vi mangler en kulturell konstans fordi det sørsamiske perspektivet gjennom alle tider er blitt underkommunisert som normgivende. Sørsamene er ikke

oppviglere, allikevel oppfattes sørsamer som en trussel. Bare denne ene faktor er etter mitt syn nok til å gå inn og se på dette sterke, homogene naturfolket for ikke bare om mulig bli litt klokere selv, snarere, og kanskje viktigst, å bli sterkere som nasjon, for derigjennom å bli resistent mot påvirkning utenfra, samt fremstå som mer troverdig meningsbærer ved påvirkning utad. Ingenting, i følge sameretten, peker i retning av at sørsamene har fornektet likerett i fordeling av naturens ressurser i det sørsamiske landskapet. Snarere tvert imot. Rettigheter kommer som en følge av plikter. Hvis ikke Den Hvite Mannen forplikter seg til å komme den traderte sørsamiske prokulturelle sfære i møte, fortjener Han ikke rettigheter, Han heller.

Sørsamisk reindrift har et spesielt vern som urfolksnæring gjennom sedvane og internasjonale konvensjoner. Men hvorledes står det egentlig til hva gjelder de mer nasjonale strategier? Den nomadiske reindriften var en naturlig overgang fra den fangstbaserte reindriften, mens den kulturbaserte reindriften er en direkte konsekvens av konfesjonens klamme grep. På et gitt punkt historisk sett ble sørsamenes tolkning av Biejjes guddommelige kraft som sentrum for alt liv og fruktbarhet, synd. Prestene forkynte en tabuforestilling sørsamenes animistiske tro, med det som konsekvens at en titusen år gammel religionsoppfatning ble skoddelagt. Sørsamene hadde, og har, også et ikke-verbalt forhold til sine kunnskaper og viten. Dessuten var det kun de innvidde som ble funnet verdig en rolle som videreformidler ved selv å ta del i den hele tiden allestedsnærværende pågående prosess gjennom egne erfaringer, kunnskap og viten. Poenget var hele tiden at den innvidde selv måtte innfri som videreformidler av den animistiske tro som perseptiv. Den innviddes mandat besto ikke av å innta rollen som selvpålagt sensor. Her trådte de eldste inn som uomtvistelige markører – ikke-verbalt...

Det hellige i den animistiske troen er ikke glemt for sørsamene selv om det er forsøkt fortrenget av noen mindreverdige misjonærer. Fordi det ikke er naturlig å tvinge sørsamene til å ta opp i seg Den Hvite Mannens kultur. Heller ikke omvendt. Poenget er at en gjensidig respekt og forståelse for hverandres mangfold vil gagne Norges troverdighet som kulturnasjon utad. En troverdig fremstilling er fundert på sannheten. Gapet mellom den nomadiske tamreindriften og den kulturbaserte reindriften må tettes ved å gi sørsamene nok rom til selv å finne tilbake til måten deres forfedre og -mødre levde og forvaltet natur og kultur på. Jeg ser frem til den dagen hvor sørsamene igjen fremstår som et stolt og kraftig folk – dagen da Solens farge vil gløde!

Det er landet, landskapets mangslungne ressurstilfang, som er sørsamenes Mor. Sola er Far. Uten fri tilgang til naturen trues man av stagnasjon. Jeg er ute etter den norske egenart, ikke bare den kulturelle egenarten representert ved det menneskeskapte. Altså: Den egentlige grunnen til at vi er blitt slik vi er blitt. Da må nødvendigvis hele befolkningen få de samme muligheter til å uttale seg, ikke bare husvertene. Et generisk dypdykk, om man vil. Man finner ikke en nasjons egenart i lukkede rom og hemmelige losjer. Svarene finnes i det åpne landskapet tolket av mennesker som er sveiset sammen som likeverdige individer, generisk betinget. Sporene kan være usynlige for noen, fordi man bare ser etter bygningsrester. Det menneskelige slit som finnes i restene av en grunnmur og veianlegg fremstår som arr i naturen, men blir ugjendrivelig leget av Moder Jord. Miljøvernminister Knut Arild Hareide har gått inn for en økning av budsjettene til rehabilitering av disse arrene. Mon tro om bjørketrøene ligger innenfor Miljøvernministerens foreslåtte storsatsing på kulturminner. Bjørketrøene er også arr, men det er fordi de ble ekspropriert av datidens bumenn. Ganske mange potensielle bevaringsverdige bygninger ble i sin tur tuftet nettopp på grunn av bjørketrøenes eksistens. Det var ikke den "illeluktende" reinmøkka bumannen ville til livs. Det var imidlertid det særdeles saftige gresset i bjørketrøa han mente passet bra som fôr til husdyra sine. Usedvanlig god gressvekst rettfærdiggjorde bumannens entusiasme overfor et slikt bærekraftig jordsmonn reinsdyrekskrementer eksekverer. Man kan nesten få et inntrykk av at sørsamene ble forvist til stadig nye områder bare i den hensikt å måtte etablere enda flere bjørketrøer, slik at tilgangen til stadig mer, saftig gress til husdyra lot seg realisere. Sørsamene på sin side hadde imidlertid helt andre intensjoner med bjørketrøene enn saftig gress til bondens husdyr. Melking av simler og osteproduksjon var et meget viktig

ernæringsmessig og økonomisk fundament til helt inn på midten av 1960-tallet i vestre Namdal. I Rørostraktene ble etableringen av Den Hvite Mannens reinbeitedistrikter i 1892 selve spikeren i kista for den tradisjonsrike melkingen og osteproduksjonen der i området. Tradisjonen med kjevling av kalvene ligger bakerst i minnet til de siste som var så heldig å få oppleve dette samspillet. Kalvenes store, blanke, trosskyldige øyne fremstår som et firmament som omslutter altet, og vil liksom ikke helt slippe sitt folk av syne. Reinmelk er arealavhengig. Nå råder en kjøttbasert, økonomisk næring hvor penger styrer og blir en materie. Man slakter ikke lenger på dyras premisser, men på menneskets bekvemmeligheter og lovpålegg. Sørsamene blir tvunget til en livsførsel gjennom lovverk.

Forskerne Tor Haldorsen og Tore Tynes har fulgt et utvalg nordsamer i over 20 år i den hensikt å skulle kartlegge utbredelsen av kreft sammenlignet med befolkningen ellers. Det skulle imidlertid vise seg at avviket i kreftmønsteret mellom samer i nord og befolkningen ellers stimulerer til ytterligere forskning. Det nevnes ingenting om sørsamers kosthold og frekvens av krefttilfeller sammenlignet med befolkningen ellers i sør. Forskerne antyder at et kosthold med mye fisk og høy fysisk aktivitet er de viktigste faktorene som forklaring på hvorfor samer er mindre utsatt for en del typer kreft enn befolkningen ellers. Det står ingenting å lese om samenes høye inntak av reinsdyrkjøtt, eller rettene sagt inntak av alt hva et reinsdyr har å tilby mennesket som næringsrik føde. Alle vet jo nå at reinsdyrkjøtt inneholder flerumettede fettsyrer, som man i høyeste grad blir oppfordret til å spise mer av. Hva så med den reinmelken og osteproduktet som ble sørsamene, og andre villige oppkjøpere, til del gjennom sørsamenes blodslit i bjørketrøene helt frem til midten av 1960-tallet? Hvilke viktige næringsstoffer har mennesket gått glipp av når det gjelder opphør av den tradisjonsrike sørsamiske osteproduksjonen? Det er for så vidt mulig å akseptere at tilgangen til denne typen sørsamisk ost hadde vært problematisk og til tider umulig. Verre er det å tenke på at jeg selv tilhører en menneskerase som bevisst legger alle mulige kjepper i hjulene på en mange tusen år gammel situasjonsbetinget sørsamisk reindriftsnæring, med det som resultat at blant annet den sørsamiske osteproduksjonen stopper helt opp og tapper et stolt urfolk for sin siste kraft og visdom.

Tilførsel av natur er som en navlestreng å regne for et hvert naturfolk. Et naturfolk eksisterer rett og slett ikke uten naturens overordnede betydning. Næringsgrunnlaget er en viktig forankring og et viktig redskap for å hindre ungdomsflukt og avsondring fra det sørsamiske. Reindriften har imidlertid et naturlig metningspunkt, men potensialet er fortsatt betydelig. På ernæringssektoren for eksempel, er det usedvanlig mye å gå på. Mattradisjoner, ikke bare som matkultur, snarere som menneskekonserverende virkemiddel. En uttalt målsetning fra Landbruks- og matdepartementet er stort mangfold av ulike matprodukter av reinkjøtt. Økt lokal foredling av råvarene slik at en større del av verdiskapningen kommer næringsutøverne til gode. Verdiskapningsprogrammet for rein og verdiskapningsprogrammet for mat ligger til grunn for ønsket måloppnåelse derfra. Et viktig poeng, av mange, som taler for at den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften må vernes inn som del av den totale verneplanen for nasjonalparker i Norge, er sørsamenes rettigheter på privat grunn, eller snarere mangelen på sådan. Hele den sørsamiske kulturen trues av begrensninger fordi reindriften tilfeldigvis er arealkrevende. Jeg sikter blant annet til eiendomsrett (les: Den Hvite Mannens rett) som i tilstrekkelig monn overprøver sørsamisk sedvanerett – på tross av at sørsamisk reindrift har et spesielt vern som urfolksnæring gjennom sedvane og internasjonale konvensjoner. Sørsamisk alders tids bruk i den norske fjellverden mangler politisk kapital og vil således gå konkurs; for nasjonen Norges del: Personlig konkurs!

Reinbeitekonvensjonen bestemmer hvor reinen skal beite, og det er vel en kjensgjerning at sørsamene går som tapende part ut mot bøndene? Beiterett vil si at en part skal vike, og sørsamene taper fordi de ikke har grunnmuren med seg. Det går hele tiden på hårfine nyanser løs. I stedet for beiterett kunne man heller kalt det for beite med dyr. På denne måten kan man trekke

linjene mot trafikkregler. Trafikkregler, som er likt definert for alle, er i realiteten naturregler. Men da hadde vel alt ligget til rette for at sørsamene hadde vunnet oftere frem? Beiteretten er mer tilpasset lovverket, som igjen diskvalifiserer reinciernes, som igjen begrenser mulighetene for oss konsumenter til å nyte et måltid reinsdyrkjøtt foredlet etter sørsamiske tradisjoner. Domstolene kan etter loven pålegge bøndene å gjerde inn dyrket mark, noe myndighetene unnlater å gjøre. Uvisst av hvilke grunner. Selv om bøndene får dekket alle utgifter knyttet til oppsetting av gjerder, avstår bøndene. Reinen har sine spesifikke vandringsmønstre uavhengig bøndenes innmark. Myndighetenes "sannhet" gjennom lovverket samsvarer dårlig med naturens egen sannhet. Naturen besitter den hele og fulle sannhet som mennesket ikke skal råde over, men strebe etter. Sannheten er ingen mennesker gitt.

Jeg forutsetter at Miljøvernministeren besitter den nødvendige kompetanse om nødvendigheten hva gjelder sørsamisk kulturbasert reindrift som ovenfor nevnt, samt forutsetninger for at den sørsamiske kulturbaserte reindriften, som ligger til grunn for tradert kunnskap gjennom uendelig mange sekler, kan overleve inn i fremtiden – emergere til evig tid.

Avslutningsvis utber jeg herved Miljøverndepartementets faglige holdning til mitt commonsensiske forslag om reindrift som naturvern som ovenfor nevnt. Videre ber jeg herved Miljøverndepartementet gi faglig tilbakemelding på mine spørsmål som nevnt nedenfor.

Hvilken kompetanse har Miljøverndepartementet om den sørsamiske reindriften hva gjelder fangstbasert reindrift via nomadisk tamreindrift til kulturbasert reindrift? Hvis Miljøverndepartementet har den nødvendige kompetanse, hvilken verdi ser Miljøverndepartementet i å bevare sørsamiske reindriftstradisjoner for kommende generasjoner?

Godt reinsdyrkjøtt er synonymt med et godt sosialt miljø for reinsdyra. Det er ikke lenger bare slik at så lenge naturen har det godt, så har mennesket det godt. Hyttebygging er kun ett eksempel av mange som rettferdiggjør en helt annen problemstilling. Hyttebygging i utsatte reindriftsområder favoriserer kun mennesket. Mennesker som bygger hytte i utsatte reindriftsområder besitter ikke den nødvendige, grunnleggende kompetanse om tradert sørsamisk kulturbasert reindrift. Ellers ville de jo ikke bygd sin hytte, slik jeg ser det. Da blir det helt logisk å måtte gi avslag på søknad om å få bygge hytte i utsatte reindriftsområder. En flere tusen år gammel sørsamisk progressiv reindriftstradisjon burde ha livets rett ved sedvanerett fremfor for eksempel hyttebygging.

Hvilke holdninger legger Miljøverndepartementet til grunn for at den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften gang på gang må vike plass for hyttebygging fundert på kulturell forfengelighet?

Mener Miljøverndepartementet at Norge som nasjon er tjent med en tradert sørsamisk reindrift som ovenfor nevnt? I så fall, hvorledes har Miljøverndepartementet tenkt seg at en slik reindrift skal overleve inn i fremtiden?

Mener Miljøverndepartementet at reindrift, her definert som tradert sørsamisk kulturbasert reindrift, i seg selv er naturvern?

Subsidiært vil jeg ha svar på om Miljøverndepartementet vet beskjed annen reindriftsform utøvd av andre grupper av befolkningen med like lange tradisjoner tilbake i tid lik sørsamenes.

Det absurde paradoks tør være at mennesket har bestått fagprøven i naturforvaltning flere tusen år før enn Miljøverndepartementet fant det nødvendig å sette foten ned. For hva? Sin egen

inkompetanse sublimert til en trussel og et fiendskap – mot seg selv? Man er villig til å strekke seg så langt som helst når ens egen dumhet konfronteres med et annet folks intellekt. Emansipasjonen ligger imidlertid i erkjennelsen. Moder Jord har et smittende flegma, men mennesket er i utgangspunktet oppdratt til måtehold i skjønnsomhet. Skinnet bedrar dårene og tåpene.

Nasjonalparker er bra, men ikke konsekvensene. Som øverste forvaltningsmyndighet må Miljøverndepartementet på forhånd ha gjort seg opp en faglig vurdering vedrørende menneskelig aktivitet i Norges nasjonalparker. Miljøverndepartementet sitter med bevisbyrden når det blir vedtatt restriksjoner i så måte, og må således kunne dokumentere at den traderte sørsamiske reindriften har vært til gagn for naturen eller ikke. Sørsamene har drevet differensiert reindrift i Norges naturlandskap i flere tusen år, og har med det opparbeidet seg som genetisk ressurs i økologisk drifting av landskapet i symbiose med reinsdyret. I fremtiden også inne i nasjonalparkene? En flere tusen år gammel tradisjon med reindrift som jeg vil ha en faglig tilbakemelding fra Miljøverndepartementet om er ønskelig, forsvarlig, tilrådelig – eller ikke. Miljøverndepartementet må i denne sammenhengen kunne, på et faglig kompetent grunnlag, redegjøre for grunnen til at menneskelig aktivitet på generell basis er vernet ut av Norges nasjonalparker. Hvis det har seg slik at Den Hvite Mannen også har drevet med reindrift i den Norske fjellheimen på lik linje med sørsamene, hvorledes kan det da ha seg at Den Hvite Mannen ikke har slik tradert kunnskap lik sørsamenes i dag? Jeg har lett etter en slik sammenlignende praksis i mange år, uten selv å finne spor. Miljøverndepartementets fagekspertise må, som øverste forvaltningsmyndighet, ikke bare vite nærmere beskjed om en alternativ sørsamenes traderte reindrift, snarere formidle slik viten ut til de av allmuens vitebegjærlige. Jeg sikter for eksempel til sørsamenes evne til å plukke ut sitt eget reinsdyr i en flokk på 5000 dyr løpende i ring mot sola inne i giedtie. Jeg mener bestemt at det blir en drøy pris å betale for det sørsamiske urfolk hvis en kulturell forfengelighet, som for eksempel hyttebygging er det, skal settes opp mot og overprøve sørsamenes flere tusen år gamle sedvanerett i det samme området.

Dette leder meg videre mot det faktum at sørsamene må få definere sin egen rett. En slik rett er ikke gitt Den Hvite Mannen å kunne definere for dem. Til det er Han for teknisk i sitt tankesett – altfor realfagsdiegetisk fundert.

Naturlig nok...

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kilde: *Tjaalehtjimmie* Maja Dunfjeld.
Samer i Rørostraktene Sverre Fjellheim.
Common sense.

Kopi til: Berørte parter.

Vedlegg: *Moder Norges religiøse herkomst.*

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Landbruks- og matdepartementet
Pb 8007 Dep
0030 Oslo

Deres ref.: 200402233-/SIJ

Oslo 5.3.2005

**AD VERDISKAPNINGSPROGRAMMET FOR REIN OG MAT.
HUSDYR OG POLYMÅLTID.**

Jeg refererer herved til Landbruks- og matdepartementets brev hit pr 22.2.2005.

Det vises til opprettelsen av verdiskapningsprogrammet for rein og verdiskapningsprogrammet for mat. Finnes det noe skriftlig materiale på dette som det er mulig å få oversendt?

Jeg ønsker samtidig å få oversendt *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*.

Når det gjelder reindrift:

Er tamrein som husdyr å regne så lenge reinsdyra lever, og som vilt å regne når de legges frem som spise i disken for oss konsumenter?

Når det gjelder reinsdyrkjøtt som potensiell del av et polymåltid:

Mener Landbruks- og matdepartementet at flerumettede fettsyrer i matvarer kan være et gunstig fortrinn i markedsføringssammenheng?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: *Reindrift som naturvern?* pr 4.3.2005 til Miljøverndepartementet.
Moder Norges religiøse herkomst Oslo pr 12.2.2005.

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Opplysningskontoret for kjøtt
Pb 395 Økern
0513 Oslo

Oslo 5.3.2005

AD SØRSAMISK REINSDYRKJØTT SOM GODT NORSK. POLYMÅLTID.

Tradert kunnskap ligger til grunn for den historiske og kulturelle utviklingen den sørsamiske reindriften har vært igjennom i seklene som ligger bakom oss. Den traderte kunnskapen som ligger til grunn for dagens sørsamiske kulturbaserte reindrift er selve motoren i dagens reindriftnæring, og drivkraften er symbiosen mellom de forskjellige aktørene som arbeider frem kvalitetssikrede reinsdyrprodukter til oss konsumenter. Hvis vi som konsumenter skal kunne få utbytte av reinsdyrproduktenes kvaliteter fullt ut, må reindriftnæringen og berørte aktører i fellesskap ta et ansvar på reinsdyrets egne, genuine premisser.

OFK skal gjennom merkenøytral informasjon og kommunikasjon bidra til å bygge preferanse for norsk kjøtt. OFK gjør dette ved å spre inspirasjon og bygge kunnskap om kjøtt slik at matgleden kan få de beste vilkår.

Hvilken merkenøytral informasjon og kommunikasjon bidrar OFK med slik at foredlete sørsamiske reinsdyrprodukter oppnår preferanse på lik linje med annet norsk kjøtt?

OFK jobber også for å fange opp signaler om forbrukertrender og hva dette vil si for kjøttbransjen.

Man kan vel kanskje ikke forvente at inntak av foredlete sørsamiske reinsdyrprodukter skal bli den nye, store forbrukertrenden i Norge, men har OFK gjennom sitt omfattende arbeid registrert interesse i markedet for foredlete sørsamiske reinsdyrprodukter som en eksotisk spise fra Norges urfolk?

Rent umiddelbart: Hva kan et større volum foredlete sørsamiske reinsdyrprodukter i butikkhyllene ha å si for kjøttbransjen?

OFK driver utstrakt informasjons- og kontaktvirksomhet overfor forbrukere, skoleverk og utdanningsinstitusjoner, matfaglige- og ernæringsfaglige miljøer, handel, industri og presse.

Inneholder reinsdyrkjøtt flerumettede fettsyrer?

Om så: Er reinsdyrkjøtt ved dette del av et polymåltid?

Hvis reinsdyrkjøtt er del av et polymåltid, vil dette i så fall være et viktig salgsfremmende kriterium?

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Landbruks- og matdepartementet.
Miljøverndepartementet.

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Debio
1940 Bjørkelangen

Oslo 5.3.2005

AD SØRSAMISK REINSDYRKJØTT SOM GODT NORSK. POLYMÅLTID.

Tradert kunnskap ligger til grunn for den historiske og kulturelle utviklingen den sørsamiske reindriften har vært igjennom i seklene som ligger bakom oss. Den traderte kunnskapen som ligger til grunn for dagens sørsamiske kulturbaserte reindrift er selve motoren i dagens reindriftsnæring, og drivkraften er symbiosen mellom de forskjellige aktørene som arbeider frem kvalitetssikrede reinsdyrprodukter til oss konsumenter. Hvis vi som konsumenter skal kunne få utbytte av reinsdyrproduktene kvaliteter fullt ut, må reindriftsnæringen og berørte aktører i fellesskap ta et ansvar på reinsdyrets egne, genuine premisser.

Debio er utøvende kontrollorgan for økologisk produksjon.

Jeg forespør herved muligheten for å markedsføre sørsamiske reinsdyrprodukter som økologiske.

Samtidig vil jeg vite om sørsamisk reindrift ligger innenfor de kriteriene Debio grunngir som økologisk landbruk med høy miljøstandard.

Det bør ikke herske noen som helst tvil om at potensialet for reinsdyrprodukter foredlet etter sørsamiske tradisjoner er meget stort. Slik jeg ser det, bør reinsdyrprodukter foredlet etter sørsamiske tradisjoner bli likestilt de mer tradisjonelle landbruksprodukter hva gjelder prioritert tilrettelegging, markedsføring og ved markedsanalyser.

Inneholder reinsdyrkjøtt flerumettede fettsyrer?

Om så: Er reinsdyrkjøtt i så fall del av et polymåltid og har reinsdyrkjøtt derved et gunstig fortrinn markedsføringsmessig sett?

Med ønske om konstruktiv dialog.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Landbruks- og matdepartementet.
Miljøverndepartementet.

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Matmerk
Nedre Vollgt. 3
0158 Oslo

Oslo 5.3.2005

AD SØRSAMISK REINSDYRKJØTT SOM GODT NORSK. POLYMÅLTID.

Tradert kunnskap ligger til grunn for den historiske og kulturelle utviklingen den sørsamiske reindriften har vært igjennom i seklerne som ligger bakom oss. Den traderte kunnskapen som ligger til grunn for dagens sørsamiske kulturbaserte reindrift er selve motoren i dagens reindriftnæring, og drivkraften er symbiosen mellom de forskjellige aktørene som arbeider frem kvalitetssikrede reinsdyrprodukter til oss konsumenter. Hvis vi som konsumenter skal kunne få utbytte av reinsdyrproduktene kvaliteter fullt ut, må reindriftnæringen og berørte aktører i fellesskap ta et ansvar på reinsdyrets egne, genuine premisser.

Jeg ønsker herved tilbakemelding fra Matmerk hva som skal til for at et produkt skal kunne merkes med Godt Norsk. Videre vil jeg vite beskjed fra Matmerk om det er ønskelig med en eksotisk spise fra Norges urfolk merket med Godt Norsk.

Oppfyller foredlete sørsamiske reinsdyrprodukter kriteriene som ligger til grunn for merking med Godt Norsk?

Mener Matmerk at det kan være salgsfremmende for reinsdyrkjøtt generelt at foredlete sørsamiske reinsdyrprodukter kan merkes med Godt Norsk spesielt?

Er flerumettede fettsyrer i matvarer merket Godt Norsk salgsfremmende?

Med ønske om konstruktiv dialog.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Landbruks- og matdepartementet.
Miljøverndepartementet.

Rune Molnes
P. b. 59 Manglerud
0612 Oslo

Oslo 10. mars 2005

Vedr. din henvendelse om sørsamisk reinsdyrkjøtt som godt norsk polymåltid

Viser til ditt brev av 5. mars, og vi skal forsøke å gi deg et tilfredsstillende svar. Du viser flere steder i ditt brev til deler av vår målsetning, så det tyder på at du har lest om oss et sted. Men en vesentlig ting nevner du ikke, nemlig at vi er finansiert gjennom omsetningsavgiften som betales av kjøttproduserende bønder. Vi arbeider med merkenøytral/ generisk kommunikasjon og informasjon om kjøtt fra storfe, lam og svin.

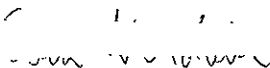
På oppdrag fra Landbruksdepartementet og reindriftsnæringa, har vi gjort en ekstrajobb for reinsdyrkjøtt. Også den er på et generisk nivå, derfor vil det aldri bli kommunisert noe fra oss spesielt om sørsamiske produkter.

Reinsdyrkjøtt er et meget lite produkt i det norske markedet, og det ville vært en lite hensiktsmessig bruk av de midlene vi er tildelt, å bryte ned vår kommunikasjon geografisk. Hvis du lurer på hvilken innsats som er gjort for reinsdyrkjøtt på et generelt nivå, har det blitt produsert flere tv-filmer, brosjyrer, oppskrifter, annonser og informasjon på Internett, i tillegg til mye informasjonsarbeid mot handel, storhus-holdning og presse.

Når det gjelder våre markedsundersøkelser, kan vi spore en viss interesse for lokale nisjeprodukter. Men vi har ikke kommet over tegn som tyder på at det er stor etterspørsel etter nettopp foredlede sørsamiske reinsdyrprodukter. Dette ligger nok ikke fremst i den norske forbrukers bevissthet. Et større volum av foredlede sørsamiske reinsdyrprodukter i butikkhyllene vil sannsynligvis ikke være mulig.

Reinsdyrkjøtt inneholder flerumettede fettsyrer, med siden kjøttet er så magert er det forsvinnende lite fettsyrer i kjøttet. Uansett vil dette ikke være en del av et polymåltid. Det forskere kaller et polymåltid består av vin, mørk sjokolade, hvitløk, frukt, grønnsaker, fisk og mandler, satt sammen på en spesiell måte. Ernæringseksperter er ikke enige i at dette er et gunstig sammensatt kosthold, og vi forholder oss til Sosial og helsedirektoratets offentlige anbefalinger.

Med hilsen
Opplysningskontoret for kjøtt

Even Nordahl
Sjefkonsulent (og ansvarlig for arbeidet med reinsdyrkjøtt)

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Gilde Norsk Kjøtt BA
Pb 397 Økern
0513 Oslo

Oslo 12.3.2005

AD EUs STRENGE KRAV TIL DOKUMENTASJON AV MATVARER.

I dag stilles det et krav om at maten skal være trygg og sporbar. Dette fordi at kritiske konsumenter pr definisjon har bestemt det sånn. I økende grad må industrien i fremtiden synliggjøre overfor konsumentene hvor fersk fisken er, hvor den er fanget, hva den har spist og hva slags medisin den har fått. Konsumentene kan ved en slik metode også få vite alt om gården spekeskinken kommer fra, så som informasjon om tørkeprosessen, saltinnholdet og kanskje noen videosnutter fra grisens liv.

Men hva med reinsdyrets liv?

Jeg forslår herved at reinsdyrprodukter skal være sporbar for oss konsumenter. Dette kan skje ved strekkoder på lik linje med spekeskinke og fisk. Siden også sporbar ved de annonserte radiobrikkene som arvtager etter strekkodene.

Ved hjelp av strekkodene på matvarene kan man enkelt via en PC i butikken få slik probat informasjon – hvis det er interesse for det gjennom dagens salgsapparat for reinsdyrkjøtt? Sørsamenes genuine traderte reindrift er med andre ord bare en strekkode unna en skikkelig renessanse! Enda bedre blir det når radiobrikkene om kort tid overtar for strekkoder. Mon om man da også kan **høre** sørsamene i aksjon i sin streben etter å bringe til veie reinsdyrkjøtt som trygg spise. I dag er ikke reinsdyrkjøttet i det minste sporbar slik EUs strenge krav til dokumentasjon av matvarer tilsier. Hvis det hadde vært slik at reinsdyrkjøttet hadde vært sporbart ville det blant allmuen ikke hersket noen som helst tvil om sørsamene som uunnværlig part i reindriftnæringen i Sør-Norge. Slik sett kunne også tilvirkning av reinsdyrkjøtt blitt eksponert på en mer troverdig måte overfor oss konsumenter, for derigjennom å rettfrediggjøre sørsamene som forvalter av reinsdyrets velferd fra den åpne vidda helt inn i giedtie. En slik bevisstgjøring ville bare satt en ekstra spiss på et fra før så utsøkt måltid kjøtt. På denne måten kunne man også ganske enkelt formidle den erkjennelsen at reinsdyrkjøtt, slik det dessverre ikke blir markedsført i dag, har et enormt stort potensial langt utover det som tilbys oss i frysedisken i dag. Konsumentene kunne likeledes blitt bevisst det forhold at reinsdyrkjøtt **ikke** nødvendigvis er dyrere enn annen mat foredlet etter de samme kriteriene. Ernæringsmessig burde reinsdyrkjøtt likeledes ha preferanse hva gjelder markedsføring.

IT-løsningene kan være med på å styrke norske råvarer som merkevarer. Men en strekkode kan også bygge broer mellom kulturer. Reinsdyrkjøtt er kulturdualisme satt i system, eller rettere sagt: Burde vært offentlig erkjent som et sådant ufravikelig prinsipp. I reindriftnæringen i Sør-Norge er det i realiteten snakk om et totalt avhengighetsforhold mellom sørsamer og etniske nordmenn, men innad står dessverre frontene steilt mot hverandre. Det blir dessverre ikke nok av godt, foredlet reinsdyrkjøtt når voksne mennesker i et moderne samfunn ikke kan kommunisere grunnleggende faglige og kulturelle

kjensgjerninger i noe som heller burde vært innovativt, motiverende og stimulerende. Det er synd både for oss konsumenter og en reindriftsnæring som burde vært mer ambisiøs i sin satsning i et kresent matvaremarked – som ikke blir mindre kresent med tiden.

IT-teknologien kan ikke være innovativ nok for reindriftsnæringen! Man har så vidt påbegynt arbeidet med å formidle de virkelig gode smaksopplevelsene reinsdyret kan by oss mennesker. Hvis man går litt varsomt frem og er tålmodig vil kanskje reinsdyret tre frem i vår bevissthet, ikke bare som en fornem spise, snarere som et menneskekonserverende virkemiddel.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: Private Reinsdyrslakteriers Landsforening
 Reindriftens Utviklingsfond
 Landbruks- og matdepartementet
 Miljøverndepartementet

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Justisdepartementet
v/lovavdelingen
Samerettsutvalget
Pb 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo 19.3.2005

**AD: FRA FANGSTBASERT REINDRIFT VIA NOMADISK TAMREINDRIFT TIL
KULTURBASERT REINDRIFT.**

REINDRIFT SOM NATURVERN?

Jeg refererer herved til mitt brev til Miljøverndepartementet pr 4.3.2005.

I denne henvendelsen foreslår jeg at den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften, som genetisk ressurs, vernes inn som del av den totale verneplanen som ligger til grunn i de respektive nasjonalparkene i Norge.

Vennligst gi tilbakemelding om at dette brev med vedlegg er mottatt.

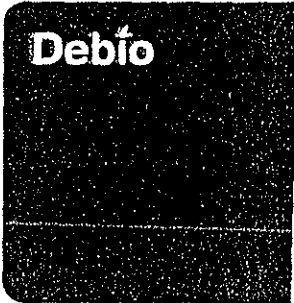
Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til Miljøverndepartementet pr 4.3.2005

Rune Molnes

PB 59
0612 OSLO

The logo for Debio, featuring the word "Debio" in a white, sans-serif font on a dark, textured rectangular background.

Vår ref.
05/639-2/322//OCØ

Deres ref.

Dato:
29.03.2005

Svar på spørsmål om godkjenning av reindrift som økologisk

Debio er et kontroll- og godkjenningsinstans for økologisk produksjon i Norge, og vi utvikler også driftsregler. Med bakgrunn i ønsker og behov hos produsenter, omsettere og/eller forbrukere, forsøker Debio å legge til rette for utarbeidelse av regelverk og godkjenningsordninger for ulike typer økologisk drift.

Vi viser til ditt brev datert 05.03.05, og vil med dette informere om kontrollordningen for økologisk produksjon og omsetning av økologiske produkter generelt, samt vår vurdering i forhold til reindrift spesielt.

Kontrollordningen og omsetning av økologiske produkter

Offentligrettslig område

Debio kontrollerer og godkjenner økologisk jordbruksproduksjon og husdyrhold i henhold til offentligrettslig regelverk på oppdrag fra Mattilsynet. Det offentligrettslige regelverket som gjelder for økologisk jordbruk og husdyrhold i Norge per i dag er *Regler for økologisk landbruksproduksjon* (2003), som er utfyllende bestemmelser til *Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer*. Det er bestemmelser i *EU-Rådsforordning 2092/91* som er grunnlaget for offentligrettslig regelverk for økologisk produksjon i EU- og EØS-land. Dette regelverket fastsetter betingelser for ulike produksjoner, samt krav om at virksomheter som ønsker å produsere, omsette og/eller markedsføre produkter som økologiske skal være kontrollert og godkjent av Debio. Med andre ord er begrepet "økologisk" rettsbeskyttet når det skal brukes ved markedsføring av produkter.

Privatrettslig område

I tillegg til å være akkreditert for å utføre kontrolloppdrag for Mattilsynet med bakgrunn i offentligrettslig regelverk, utvikler Debio privatrettslige regelverk samt kontrollerer og godkjenner økologisk produksjon i henhold til disse reglene. Debios privatrettslige regelverk for ulike produksjoner er et supplement til det offentligrettslige regelverket, og er i henhold til de internasjonale kriteriene for økologisk produksjon som er fastsatt av IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements). IFOAM er en verdensomspennende organisasjon som akkrediterer kontrollorganer og fastsetter kriterier for utarbeidelse av nasjonale regelverk for økologisk produksjon.

Debios vurdering i forhold til reindrift og økologisk godkjenning

Debio ønsker å videreføre dialogen du har startet

I Regler for økologisk landbruksproduksjon, Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer og EU-Rådsforordning 2092/91 er det fastsatt betingelser for økologisk husdyrhold, deriblant for føring og beiteområder. Dette er driftsregler som gjelder for planteetere som f.eks. storfe, sau, geit og hest. Det kommer ikke fram at disse driftsreglene gjelder for andre klauvdyr som f.eks. reinsdyr og hjort.

Før det er aktuelt å kontrollere og godkjenne økologisk reindrift, må det utarbeides særskilte driftsregler for hjortedyr, utover de generelle betingelsene som allerede er fastsatt for økologiske planteetere og husdyr som er tilpasset helårs utegange. Vi tenker her umiddelbart på fastsettelse av driftsregler i forhold til beitingens påvirkning på utmarkområdenes naturlige flora og fauna (eksempelvis maksimal flokkstørrelse og beitearealets sårbarhet for beitepress) og beiteområdenes beskaffenhet (eksempelvis radioaktivt nedfall, tidligere beitepress).

Debio ser positivt på ditt initiativ, og ønsker å videreføre dialogen du har startet. Det er styret i Debio som fatter vedtak om et prosjekt skal gjennomføres eller ikke, på bakgrunn av vurderinger av ønsker og behov i verdiskapningskjeden (produsenter, omsettere, forbrukere) og kostnader knyttet til et evt. prosjekt. Vi i Debios administrasjon vil ta opp initiativet ditt som en sak på et styremøte i Debio. I den forbindelse hadde det vært fint om du kan sende oss noe mer informasjon i forhold til vurderinger om flokkstørrelser på beite, hvilke typer beiteområder som er aktuelle for tamrein, de ulike beiteområdenes sårbarhet for beiting og beiteområdenes beskaffenhet. I en regelutviklingsprosess er det også viktig å få etablert et kontaktnett av representanter fra hele verdiskapningskjeden som kan være premissleverandører. Det ville vært fint om du også kunne hjelpe oss med opplysninger om hvilke institusjoner/organisasjoner/enkelpersoner som er, eller kan være, interesserte i at det utarbeides et regelverk for økologisk reindrift. Du kan gjerne sende informasjonen per e-post (kontor@debio.no). På forhånd takk!

Vi ser at både Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet er orientert om ditt initiativ, og sender derfor kopi av dette brevet til dem. Debio vil i en evt. kommende regelutviklingsprosess holde norske myndigheter orientert og diskutere hvorledes prosjektet best kan gjennomføres.

Hva angår dine spørsmål om flerumetta fettsyer i reinskjøtt og om reinsdyrkjøtt dermed har et markedsføringsfortrinn, kan du ta kontakt med eksempelvis Opplysningskontoret for kjøtt (www.matprat.no) og OIKOS (www.oikos.no). OIKOS er en produsent- og forbrukerorganisasjon innen økologisk landbruk, og kan være et aktuelt samlingssted for de ulike ledd i verdiskapningskjeden for diskusjoner hva angår markedsmuligheter for økologiske produkter o.l.

Med hilsen
for Debio

Ole-Christian Østreng
saksbehandler, landbruk

Harald Bjørn-Larsen (sign.)
avdelingsleder, landbruk

Kopi til:

Landbruks- og Matdepartement	Postboks 8007 Dep.	0030	OSLO
Miljøverndepartementet	Postboks 8013, Dep.	0030	OSLO

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 OSLO

Deres ref

Vår ref
200402233-/SIJ

Dato
11.04.05

Vedr verdiskapingsprogrammene for rein og mat

Vi viser til brev av 5.3.2005 og spørsmål om reinkjøtt og flerumettede fettsyrer.

Til spørsmål 1:

Det finnes ingen særskilte regler når det gjelder hva tamrein skal "regnes som" når kjøttet selges i butikken. De alminnelige reglene om merking av mat gjelder. Reglernes formål er å sikre forbrukerne tilstrekkelig og korrekt informasjon med hensyn til type mat, sammensetning og egenskaper. Merkingen skal ikke villedende kjøper med når det gjelder næringsmidlets egenskaper, særlig med hensyn til dets art, identitet, kvalitet, sammensetning, mengde, holdbarhet, opprinnelse eller opphavsted, fremstillings- eller produksjonsmåte. Informasjon om merking av mat finner du på www.mattilsynet.no.

Til spørsmål 2:

Flerumettede fettsyrers egenskaper er et ernæringsfaglig og helserelatert spørsmål. Hvorvidt mulige positive ernæringsegenskaper kan være et fortrinn i markedsføringssammenheng tar ikke Landbruks- og matdepartementet stilling til.

Informasjon om Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon og Verdiskapingsprogrammet for rein finner du ved å gå inn på LMD sin hjemmeside: www.landbruk.dep.no.

Aktuelle lover og forskrifter finner du på www.lovdato.no.

Med hilsen

Anne Marie Glosli (e.f.)
avdelingsdirektør

Silje Johnson
rådgiver

SAMERETTSUTVALGET

Justisdepartementet

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 Oslo

Deres ref

Vår ref

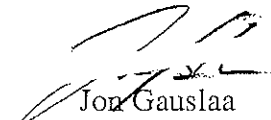
Dato 12. april 2005

Ad mottagelse av brev

Jeg bekrefter herved å ha mottatt ditt brev datert 19. mars 2005 med vedlegg der du foreslår at den sørsamiske reindriften inntas som en del av den totale verneplanen for nasjonalparkene i Norge. Jeg beklager at det tok litt tid å få oversendt bekreftelsen, men det skyldes din henvendelse kom inn i påskeuken, og at uken etter påska har vært meget hektisk.

Jeg nevner ellers at forslaget ditt vil være ett av flere temaer som vil bli gjenstand for diskusjon i Samerettsutvalget når det i løpet av annet kvartal 2005 vil diskutere ulike problemstillinger knyttet til nasjonalparker og andre verneområder i samiske bruksområder.

med vennlig hilsen

Jon Gauslaa
seniorrådgiver

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Rune Molnes
Pb. 59 Manglerud
0612 OSLO

Deres ref

Vår ref
200501836-/JA

Dato 26.04.2005

Fra fangstbasert reindrift via nomadisk tamreindrift til kulturbasert reindrift

Vi har lest Deres brev datert 4. mars med interesse. Det sørsamiske området fra Engerdal – Trollheimen i sør, via Herjedalen, Jemtland, Trøndelag ut til Fosen og nord til Okstindan og Vefsn har over lang tid hatt en liten samisk befolkning som har lyktes å opprettholde både språk og øvrig kultur som skiller seg fra det nordsamiske.

Det sier mye om denne befolkningen at det var herfra initiativet kom til å stifte Norges Reindriftsamers Landsforening i 1948 og at det var to "Røros-samer", sønner av foregangsmannen Daniel Mortenson, som var formenn de første 10 årene. Ved folketellingen i 1970 var feilmarginen stor ved registrering av den samiske befolkningen og spesielt for sørsamenes del. Sørsamisk historieforskning legger imidlertid til grunn at dette folket utgjorde under 5% av den samiske befolkningen men sto for over 15% av reindriften. Historien og utviklingen frem til i dag viser som De redegjør for, reindriftenes store betydning i den sørsamiske kulturutviklingen. Det legges stor vekt i dag i statlig forvaltning på å ivareta og ta hensyn til de ulike samiske gruppers kultur og egenart.

Fra statens side er det Kommunal- og Regionaldepartementet som har koordineringsansvaret for samepolitikken, mens de øvrige departementene har ansvar for å medvirke ut fra sine respektive ansvarsområder. For Miljøverndepartementets del er blant annet nasjonalparkpolitikken et viktig område som angår de sørsamiske samfunn.

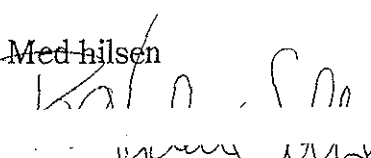
Norsk nasjonalparkpolitikk innebærer ikke forbud mot menneskelig aktivitet som er

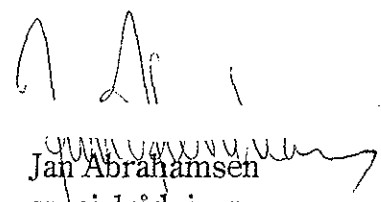
bærekraftig og som ikke strider mot formålet med vernet. Dagens samiske tamreindrift har felles interesse med naturvernet i å ta vare på naturgrunnlaget og er derfor en av mange aktiviteter (beiting, jakt, fiske osv) som er tillatt og ønsket innefor nasjonalparkene våre. Hyttebygging derimot er en aktivitet som er strengt regulert innefor våre nasjonalparker, et forhold som også kommer reindriften til gode.

Regjeringen har ved fastsettelse av reguleringsbestemmelser for våre nasjonalparker tilgodesett reindriften nærings- og kulturinteresser. Vi viser her også til formålsbestemmelsene for bl.a. nasjonalparkene Blåfjella/Skjækerfjella, Femundsmarka og Gutulia som alle er innefor det sørsamiske området.

Formålsbestemmelsene finner De på lovdata: <http://www.lovdata.no/for/lf/index-verne.html>

Med hilsen

Pål Vidar Sollie (e.f.)
avdelingsdirektør

Jan Abrahamsen
spesialrådgiver

Rune Molnes,
Pb 59 Manglerud,
0612 Oslo

Saemiedigkie,
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese,
N-7760 Snåasa

Oslo 2.5.2005

**AD: FRA FANGSTBASERT REINDRIFT VIA NOMADISK TAMREINDRIFT TIL
KULTURBASERT REINDRIFT.**

REINDRIFT SOM NATURVERN?

Den 4.mars rettet jeg en henvendelse til Miljøverndepartementet med basis i følgende forslag:

**Jeg foreslår herved at den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften, som genetisk
ressurs, vernes inn som del av den totale verneplanen som ligger til grunn i de respektive
nasjonalparkene i Norge.**

Det samme brevet ble pr 19.mars stilet til Samerettsutvalget. Som det går frem av vedlagte kopi av Miljøverndepartementets tilsvar den 26.april, heter det blant annet følgende: "Fra statens side er det Kommunal- og Regionaldepartementet som har koordineringsansvaret for samepolitikken, mens de øvrige departementene har ansvar for å medvirke ut fra sine respektive ansvarsområder."

Jeg ønsker i nær fremtid å rette en henvendelse til Kommunal- og Regionaldepartementet for om mulig skaffe rede for hvilke departementer som har hvilke ansvarsområder hva gjelder sørsamiske forhold. I denne forbindelsen ber jeg herved Saemiedigkie om en mer utfyllende, faglig redegjørelse vedrørende min henvendelse til Miljøverndepartementet pr 4.mars. Jeg er usikker på hvilken holdning Saemiedigkie har i denne saken subsidiært om Saemiedigkie på sin side har fremmet tilsvarende problemstilling/-er overfor ansvarlige myndigheter allerede. Jeg har full forståelse for at Saemiedigkie eventuelt ikke vil uttale seg i sakens anledning. I så fall vil jeg ha tilbakemelding også om dette, men da innen kort tid.

Svaret Miljøverndepartementet ga fremmer i hvert fall min nysgjerrighet og entusiasme for videre utspørring av relaterte ansvarlige instanser.

Håper på konstruktiv tilbakemelding innen rimelig tid!

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Brev til Miljøverndepartementet pr 4.3.2005
Brev til Samerettsutvalget pr 19.3.2005
Svar fra Samerettsutvalget pr 12.4.2005
Svar fra Miljøverndepartementet pr 26.4.2005
Moder Norges religiøse herkomst

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Saemiedigkie
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
N-7760 Snåasa

Oslo 7.5.2005

AD ORNERTE TREKANNER VED HARDANGER FOLKEMUSEUM.

Jeg oversender herved kopi av to trekanner som angivelig skal befinne seg ved Hardanger Folkemuseum. Denne typen ornamentikk blir i boken *Kvinne og mann i norsk folkekultur* av Ørnulf Hodne betegnet som karveskurd.

Jeg utber herved Saemiedigkies faglige vurdering av disse to trekannene.

Jeg har i dag rettet en forespørsel til Hardanger Folkemuseum om deres faglige vurdering av samme. Dette til orientering.

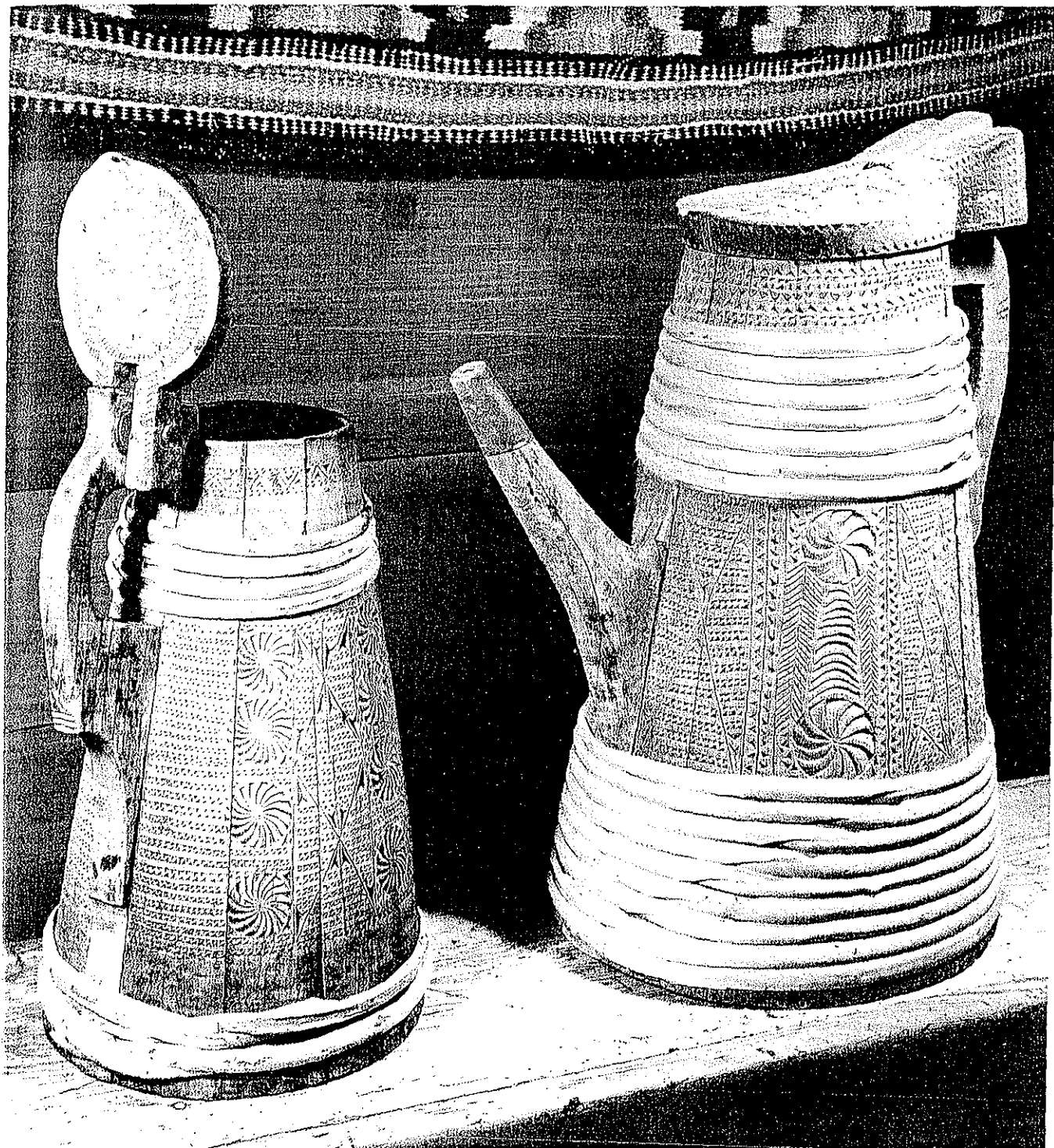
Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Kopi av ovenfor nevnte bilde.

To lulkanner for öl dekorert med karveskurd. Hardanger Folke-
museum, Ulne. Foto: István Rácz. «Norsk folkekunst»,
Cappelen 1975.

BRYLLUP FOR GUD OG HVERMANN

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Hardanger Folkemuseum
N-5778 Utne

Oslo 7.5.2005

AD ORNERTE TREKANNER VED HARDANGER FOLKEMUSEUM.

Jeg kom forleden over et bilde av to ornerte trekanner som angivelig skal befinne seg i Hardanger Folkemuseums samlinger.

Hvis opplysningene jeg sitter inne med, at disse to trekannene befinner seg i Hardanger Folkemuseums samlinger, utber jeg herved Hardanger Folkemuseums faglige analyse av disse trekannene. Jeg søker opplysninger som for eksempel hvor trekannene først ble lokalisert, tolkning av ornamentikk, navn på tilvirker, trekannenes alder og sist brukt under hvilke omstendigheter. Videre søker jeg informasjon om hvor lang tid tilbake denne typen ornamentikk har vært typisk for området Hardanger, samt om man i Hardanger kan se en tradisjon for denne spesielle uttrykksformen i dag.

Hardanger Folkemuseum sitter helt sikkert inne med opplysninger om disse to trekannene som går utover det jeg har listet opp ovenfor. Det er av største interesse for meg å få vite det som vites kan om disse to trekannene.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Kopi av ovenfor nevnte bilde.

Rune Mohne
Pb 59 Manglerud

0612 OSLO

Byrese- jii kultuvrevaarjelinniegeevtes
Miljø- og kulturvernabdelingen

N-7760 SNÅSA
Telefon +47 74 13 80 60
Telefax +47 74 13 80 70
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no
NO 974 760 347

AAMHTSREERIJE/SAKSBEHANDLER
Andreas Stångberg, +47 74 13 80 64
andreas.stangberg@samediggi.no

DII VUESIHT/DERES REF.

MIJ VUESIHT./VÅR REF.
05/1798 - 2

BIEJJIE/DATO
30.06.2005

Vedrørende ornerte trekanner ved Hardanger folkemuseum

Vi viser til deres brev av 07.05.2005. Vi beklager samtidig at tilbakemeldingen har tatt lang tid, men dette skyldes både feltarbeid og stor møtevirksomhet i løpet av mai og juni.

Så langt vi kjenner til her på distriktskontoret på Snåsa kan vi ikke se at disse trekannene kan settes inn i en samisk kontekst. Typen av kanne her heller ikke noe som kjennetegner typisk sørsamisk *duedtie* (kunsthåndverk) per i dag. Men vi har heller ikke foretatt noen dypere analyse av ornamentikken på kannene. Det ser ut å til å være en oppgave som hører mer til de samiske forskningsmiljøene.

For videre lesning om sørsamisk ornamentikk viser vi til Maja Dunfjelds doktoravhandling *Tjaalehtjimmie* (Institutt for kunsthistorie, Universitetet i Tromsø 2001).

Heelsegh/Med hilsen

Andreas Stångberg
raeriije/rådgiver

Britt Sparrock

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Justisdepartementet
v/lovavdelingen
Samerettsutvalget
Pb 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo 04.09.2005

APOTEOSE NÅ

RASISTISK MOTIVERT VERNEPLAN FOR NASJONALPARKENE I NORGE?

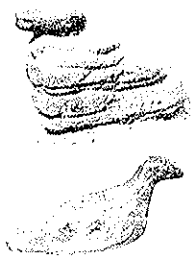
- *Var Gud manifestert som menneske på mantelmannens tid?*
- *Eller hadde det seg snarere slik at mantelkvinnen hadde full kontroll?*
- *Kan en statsmakt erklære at apoteosen en statsleder omfavnes av, er fortjent?*
- *Kan en statsleders apoteose bli skapt både av internasjonal politikk og ikke minst av statslederens opptreden i situasjoner som virker truende på rikets sikkerhet?*

Spetakkelet rundt Finnmarksloven er i full gang, later det til. «Det er en lov som er utarbeidet på etnisk grunnlag, hvor man altså forskjellsbehandler etnisiteter, og det blir jo det samme som å forskjellsbehandle raser, mener Siw Jensen.» (nrk.no pr 05.08.2005.) Siw Jensen mener Finnmarksloven er rasistisk fordi etniske nordmenn ikke blir godskrevet de samme rettighetene som samene er blitt til del. Det tør herved være en avdekket hemmelighet at den største trusselen mot det samiske generelt, kanskje det sørsamiske mer spesielt, er politisk fundert. I verste fall kan dette være en pekepinn for hva som venter når den samme problematikken krabber over vår egen dørterskel. Sterke makter som føler seg truet vil skape presedens – forhåpentligvis ikke i den hensikt å demme opp for hva som tvinger seg frem av relaterte saker i Sør-Norge.

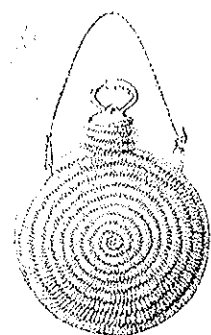
I flere år har jeg lett med lys og lykte etter sørsamisk spisskompetanse i oppbyggingen av Det norske hus, subsidiært om den sørsamiske spisskompetansen er blitt realisert i fundamenteringen av Det norske hus, samt implementert som faktor i den daglige driften av Det norske hus. Jeg har imidlertid funnet noen potensielle grunnmursfundamenter, men ikke etter å ha bladet tusenvis av sider med tørr og kjedelig "dokumentasjon" på herkomst. Min nyfikenhet har ført meg ut på en rekke ekspedisjoner på sykkel rundt i Det norske hus. Det finnes mange rom i Det norske hus, men ikke alle rommene er ferdig innredet enda. I våtrommene har jeg benyttet meg av vannveiene. På "tradisjonelt sørsamisk steinaldervis" har jeg krysset et par smule, avgrensede farvann. Jeg forventer forøvrig mer urent farvann med mitt siste postulat av en skinnkledd, sørsamisk steinalderkurvbåt. Med denne tredje farkosten søker jeg meg lenger inn i de mørkeste avkrokene i Det norske hus – inn på forn menneskers ferdselsveier. Utforskningen av det endeløse sørsamiske tid-rommet, som er selve bomberommet i Det norske hus, er fascinerende – nettopp fordi det er endeløst, og fordi mennesket blir uendelig lite og unnselig der inne. Trygt ivaretatt i all sin hjelpeløshet.

Jeg har startet et animetrisk sporsøk etter forn dagers storfolk. Etter mange års fundering har jeg kommet frem til at dagens ordvalg ikke strekker til for å kunne danne seg et fullstendig nok bilde av situasjonen. Etter min oppfatning er ikke alfabetet vårt mangelfullt. Problemet består i hvorledes stokke bokstavene sammen til et kraftfullt verktøy – ikke retorikk. "Steinaldermannen" er bare ett eksempel på hva jeg mener er en stagnasjon i et forsøk på å få til en dypere innsikt i steinalderens og bronsealderens liv og levnet. "Mantelmannen" skal om mulig demme opp for det stilistiske vakuum som har oppstått i kjølvannet av professorveldets typologisering som har funnet sted hva gjelder artefakter fra periodene

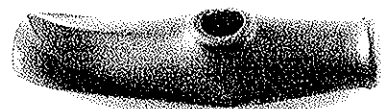
som ovenfor nevnt. Man legger liksom hele steinalderen død når man skal kategorisere steinredskaper som noe særegent tilhørende en geografisk stedbunden tradisjon.

Manteltiden (steinalderen) var et pananimistisk fenomen. Det var som om Moder Jord talte til menneskene: "Gjør som meg, men mer uttømmende!" Fotfølger man mantelmannen i hans daglige virke med Moder Jord, vil man anigrafisk kunne se en spore av animistisk proaktivitet, kun med nyanseforskjeller verden over. Artefaktene ble produsert i et kognitivt landskap innenfor en autokton, animistisk designtradisjon. En topografisk persept forklaringsmodell er underkommunisert i fortolkningen av foranledningen til artefaktens utforming. Vi har så altfor lett for å definere artefakter som stedeigne kun i den hensikt å skulle overføre vår særegne trang til eiendomsrett til andre for oss uvedkommende kulturer lengst mulig bakover i tid.

Går man mantelkvinnen etter i sømmene får man ganske raskt, hvis man først har fattet det, en fornemmelse for ornamentikkens herkomst. Tægerarbeid er en sørsamisk pasjon og en subtil beskjed til omverdenen esoterisk kommunikasjon av taus kunnskap. En slik gjenstand som vist her innbefatter den detaljrikdommen innviede personer trenger for å ta opp i seg visdom fra utøveren, og ved dette en tradert kunnskap som forplikter videreformidling til kommende generasjoner. Sikksakk, fiskebein, prikker, bølger, streker, flettverk, konsentrisk visualisering... Alt innenfor henders virke etter tankens intuitive kraft; kommunisering hva man egentlig har forstått av den gaven Moder Jord brakte menneskene i sin tid for derigjennom innovere innordnet Moder Jord som en totalitær og enerådende kraft.

"Stridsøkskulturen" er et insitament i retning det rent realfagsdiegetiske og henleder oss inn i en krigerkultur. Steinsmedenes våpen lik denne båtøksen skulle etter sigende indikere et drapsvåpen i en angrepsstrategisk krigføring. Kanskje drapshandlingen ble innhyllet i et sakralt slør hvor lederens apoteose ble skapt, og sikret ham (for det måtte vel ha vært en mann) full råderett over folk og fruktbart land i overskuelig fremtid. Man ofret så for at avlingene skulle bli mer innbringende neste gang. En slik naturvitenskapelig dogmatikk har en lammende effekt på den intuitive tankerekkefølgen. Arkeologiprofessorer evner ikke å se nyanser utover den rent praktiske nytteverdien rettferdiggjort igjennom krigshandlinger.

"Stridsøkskulturen" slik jeg fornemmer den innbefattes av steinredskaper (herunder de aller gjeveste) kun som attributter i en animistisk liturgisk syntaks. Gitt manteltidens og bronsealderens vakre gjenstander, er det overveiende sannsynlig at menneskene ofret i ydmyk takknemlighet overfor det Moder Jord allerede hadde gitt dem. I *Lappisk mytologi* gjør J. A. Friis et poeng av at det undertiden ble funnet flest runebommer i området helgelandskysten (les: midt i det sørsamiske kjerneområdet). I samme avhandling gjør Knud Leem et like stort poeng av at det kun unntaksvis ble funnet runebommer lenger nord. "Alle" i dag vet også at det nåværende Midt-Norge har vært den fremste skueplass for runebommer på hele Nordkalotten; det området hvor gjevrieh fikk friest spillerom. Dette står mildt sagt i grell kontrast til det fokus det samiske har i Norge i dag. Runebommene er for oss synonymt med nordsamene! Sørsamenes bruk av, samt kunnskaper om gjevrie er ikke nevnt med ett eneste ord i den offentlige debatt i dagens Norge! Jeg ønsker ikke her å utbrodere min løyndom mer enn nødvendig, men mitt møte med helgelandskysten for et par år siden har satt uslettelige spor. Det er det desidert mest sensuelle landskapet jeg har ferdes i så langt...

Går man så den ugatte stien litt videre og kaller båtøksene for "språk" og hvor forskjellig utforming av ditto blir å kalle for "dialekter", vil en anigrafisk forklaringsmodell ligge snublende nær. Den pasjonerte manteltiden og bronsealderen i Sør-Norge har satt sine tydelige spor – også internasjonalt. Ankepunktet

mitt er at sporene ledes direkte inn i Den Hvite Mannens klamme grep. Det å holde sørsamene borte fra helleristningsfeltene, betrakter jeg som en fullbyrdelse av Thomas von Westens livsverk: Brenningen av gievrieh. Det er ikke tilfeldig at Thomas von Westen ikke vektlegger inndragning av gievrieh lenger sørenn trøndelagsfylkene. Jeg mener bestemt at helgelandskysten og trøndelagsfylkene er den siste rest og ytterste utpost hva gjelder mytene om Solskatten: **Nordsjøkontinentet!**

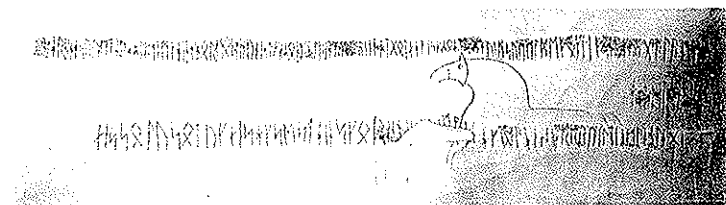
Med andre ord: På Thomas von Westens tid var det muligens ikke lenger store nok lommer i naturen sør og vest i landet for utøvelse av den sørsamiske kulturelle kompetansen?

Bronse og makt er et forum helt i professorveldets ånd.

Arkeologiprofessor emeritus Anders Hagen illuderer ristningene i Mjeltehaugen på Giske på Sunnmøre som vevde tepper. Positivismen la seg som et desinfiserende lokk over den mellommenneskelige kreativiteten i symbiose med Moder Jord. Er man tilstrekkelig talefør, stadfestes "kjensgjerningene" ved akklamasjon. Repeterer man mange nok ganger blir det til slutt sedvanerett og skreven lov. Slik kan man kortfattet oppsummere professorveldets totalitære mandat.

Nåejtie har/hadde evnen til å føre et kontekstualisert språk på grunnlag av en tradert kunnskap i utgangspunktet gitt menneskene som gave for å tekke en naturlig utforskertrang inne i Moder Jords skjød. Denne typen anilekter («vevde tepper») postulerer jeg som et utvalg episk ornamentering sett i lys av en animistisk skriftspråkstradisjon transcendent Den Hvite Mannen. Inskripsjonen i gravkisten i Mjeltehaugen mener jeg man kan fortolke som det moderne alfabetet i sin spede begynnelse – ornamentering satt i system anigorisk. Anigorisk kan ristningene i gravkisten i Mjeltehaugen være et epitafium idiolektisk formidlet kun til innvidde. Bronsealderens hir blir rykket opp med roten når hele Mjeltehaugen fremstilles eksplisitt – ekshibisjonistisk. Nåejties implorative pedagogikk foran tavla (helleristningsfeltet) derimot kan like gjerne ha vært en manifestasjon på tilstanden bortenfor lyset. Eller bedre: En for allmuen veikart for selvrealisering.

Er det stor nok takhøyde i klasserommet i Det norske hus til at man kan drive opplæring av elever hypotesen om at det lar seg gjøre å joike Eggja-steinen? Hva er galt med å forfekte en direkte sammenhengende pedagogisk utviklingsrekke mellom

ristningene i gravkisten i Mjeltehaugen og runeinnskriftene på Eggja-steinen, foranlediget av manteltidens helleristninger i kombinasjon med symbolene på gievrie? En slik problemstilling har aldri vært tema i noen offentlige debatter i Norge, uvisst av hvilke årsaker. Uten en slik frisk dukkert i Nåejties konkrete pedagogikk, hvor helleristningene og symbolene på gievrie ble ledsaget av joiken, forblir forn dager stuert innerst i det mørkeste lønnkammeret i Det norske hus.

I all min dårskap har jeg altfor lenge hatt en fornemmelse for at det var sørsamene som befant seg på den smale sti. Men hvorfor er det nødvendigvis slik? Sørsamene er jo Solens egne barn. Et naturens folk lever med naturen. I og med at det ikke finnes ett menneske på denne jord som overgår naturen, må nødvendigvis naturen være motorveien. Den Hvite Mannen lever av naturen og forholder seg således til Moder Jord monetært. Å selge deler av Moder Jord til høystbydende, er i beste fall en gedigen misforståelse.

"Overordentlig betegnende er en beretning hos Taylor om dyakene på Borneo. Da man viste dem en mer hensiktsmessig måte å fælde trær på – med et V-formet hugg i stammen, nedla de straks forbud mot denne nye metoden og satte endog straff for bruken av den". Denne tilsynelatende unnselige lille kildehenvisningen sakset fra *Fra gravskikker til dødstro i nordisk steinalder* er kanskje selve nøkkelen inn til det endeløse sørsamiske tid-rommet? Manteltidens og bronsealderens animistiske autonomi ble overmannet av det iskalde jernet. Det har lenge vært snakk om en folkevandringstid i tiden med

introduksjonen av jernet som våpen, nytte- og arbeidsredskap. Men hvis man analyserer ovenfor nevnte beretning hos Taylor, så kan man kanskje i hovedsak snakke om jernet som en spydspiss i en kulturell intervensjon satt i scene av Den Hvite Mannen (som subdominant?). En splittet sørsamisk befolkning sto ved et skjebnesvangert veikille hvorpå den norrøne mytologi ble lagt i en jernbeslått støpeskje. For noen menneskers vedkommende ble relasjonen til Moder Jord sakte men sikkert snudd på hodet. I kjølvannet av en humanisert Gud følger grådighet og begjær som hånd i hanske. Gudhæding mente nok mange. Båtøksen som ovenfor nevnt mener jeg var et helt konkret, teomakisk arbeidsredskap for nåejtich innledningsvis i den norrøne mytologien. Det mest fascinerende med en slik vinkling er ikke legemliggjøringen av Tor med hammeren som en sørsamisk nåejtic, snarere at sørsamene ikke bare var en del av dette scenarioet: Sørsamene i en konverterende fase var den toneangivende part; det rette folket som la premissene og satte en teologisk standard for den nye tiden som var i emning.

Den Hvite Mannen har ikke fortjent rollen som selvpålagt forvalter av Moder Jord. Det hjelper lite med saliggjøring av mennesker all den tid Moder Jord taler sitt eget språk. Den Hvite Mannens regelverk kan med rette gjelde for den bundne sivilisasjonen, men det samme regelverket passer dårlig for den frie naturen. For å kompensere for dette kunne det vært interessant med en omlegging til et universalregnskap som en bærekraft for Moder Jord med naturregnskap som det overordnede forvaltningsredskap, og et sivilisasjonsregnskap som et mer underordnet. Naturregnskapet er ment styrt med jernhånd av alle verdens urfolk. For at universalregnskapet skal gå i balanse på en tilfredsstillende måte for Moder Jord, må uttaket fra Moder Jords skjød skje i samsvar med urbefolkningenes naturlige skjønn, og eksekveres i henhold til hva sivilisasjonen til enhver tid trenger for å opprettholde en anstendig livsførsel for sine innbyggere. Sørsamene er ett av verdens urfolk og burde etter min mening hatt en mer sentral rolle hvorledes forvalte den norske delen av Moder Jord. Kanskje Den Hvite Mannen ved dette slutter å ha dårlig samvittighet overfor sin egen grådighet? Man må bli bevisst den realitet at Moder Jord klarer seg utmerket uten menneskene tilstede. Menneskenes grådighetsbegjær influerer ikke på Moder Jord i det hele tatt. Hun har opplevd verre ting enn mennesker. Det er oss selv vi dreper.

Miljøverndepartementet har ikke hatt for vane å svare ordentlig på mine henvendelser, derfor er svaret de ga pr 26.04.2005 en usedvanlig stor begivenhet for meg. Tilbakemeldingen anskueliggjør også en hos Miljøverndepartementet leken nyfikenhet på det sørsamiske perspektivet, men det ligger faktisk i Miljøverndepartementets mandat å vite mer utfyllende beskjed. Kanskje det er et sammenfall mellom Miljøverndepartementets tilbakeholdenhet og min egen uvitenhet? I mange år har jeg trasket og syklet rundt i Norge for å finne svar på mitt ustoppelige vitebegjær. Svarene jeg aldri fikk kastet meg fra skanse til skanse. Min arbeidsmetode går i all enkelthet ut på å finne en korrelasjon mellom den uuttalte energien allmuen bærer med seg satt opp mot arkeologiprofessorers sneversyn. Det nærmeste jeg kommer er at allmuen blir tvunget til taushet av ekspropriasjonskåte byråkrater, instruert av arkeologiprofessorene, som i grådighet tvinger til seg landområder i nasjonsbyggingens navn. Midt oppi alt dette sitter det offentlige byråkrater som innerst inne vet beskjed, men som må forholde seg til det å måtte være kollegial. Hvilken byråkrat med frykt for sin egen stilling ville vel gå på tvers av det etablerte? Paradoksalt nok er det de sanneste svarene man får fra nasjonsbyggerne, de svarene man aldri fikk...

Etter alle disse årene har jeg **kanskje** klart å sette ord på hva jeg hele tiden har hatt en følelse av. Jeg håper Samerettsutvalget og Miljøverndepartementet er seg sitt ansvar bevisst i den prosessen som tross alt skal munne ut i retten til land og vann i Sør-Norge. Som det antydes innledningsvis i denne henvendelsen, vil retten til land og vann i Finnmark bare bli til krusninger på vannet og sus i gresset mot det det potensielt vil kunne brygge seg opp til i Sør-Norge. I beste fall, for Den Hvite Mannen, vil sørsamen bite i seg det sureste eplet siden solrenningens tid.

Som ved et skudd ble den sørsamiske kultur lagt i ruiner. Geværet gjorde sørsamene til individualister. De trengte ikke lenger jakte flere i lag. Håper inderlig at sørsamene omsider har stilt inn siktet mot den samme blinken...

Moder Jord taler fortsatt til menneskene.

Vennligst gi tilbakemelding på at denne henvendelsen er mottatt og lest.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Vedlegg: Kopi av brev fra Miljøverndepartementet pr 26.04.2005

Kopi til: Kamil Z. Özerk, Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Oslo
Miljøverndepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
Sámediggi

KILDER

Kamil Z. Özerk

Sunnmørsposten pr 28.07.2005, Henry Henriksen

Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese

Samefolkets kunst Ernst Manker

Bronse og makt Øystein Kock Johansen

Aschehougs norgeshistorie

Fra gravskikker til dødstro i nordisk steinalder (Georg Sverdrup s. 53.)

(Taylor: Primitive Culture 1, s. 71.)

Lappisk mytologi J. A. Friis

ORDFORKLARINGER

anigori (fra allegori) stilistisk visualisering på bergflater som resultat av kommunikasjon mellom, av og for urfolk esoterisk. Helleristninger som animistiske anigories (allegori = sinnbilde, lignelse; billedlig framstilling). Helleristninger som et anigorisks dannelsesprosjekt satt i scene av nåejtie.

anigrafi lokalisere menneskers proanimistiske aktivitet innenfor et bestemt område; visualisere artefaktens topogene variasjon i et kognitivt landskap sublimert betinget, autokton animistisk designtradisjon.

anilekter (fra anekdoter = et utvalg leste skrifter.)

animetrisk (fra biometrisk. Biometriske spor: eks. irisskanning, fingeravtrykk)

gudhæding gudsbespottelse.

implorativ pedagogikk tradere taus kunnskap ved ornamentering hvor mottaker inntar en deltakende observatørrolle, søke innover i seg selv i kraft av naturen for å kunne bevirke sublimering.

eksplorativ pedagogikk muntlig tradering i det kollektive sprunget ut av vanen vertikalt lineært, realfagsdiegetisk problemorientering antropoteistisk fundert.

kognitivt landskap naturen som stimulerende faktor på de mentale prosesser som ligger til grunn for kunnskapstilegnelse, en natur som kan bevirke menneskelig sansetolkning, sanseopplevelse, tenkning, abstraksjon, problemløsning, handlinger, objekter, fenomener, ideer og forestillinger.

kontekstualisert språk lage en historie ut fra gitte tegninger. Hvis man kan tolke helleristningene som de opprinnelig var ment, snakker man et kontekstualisert språk.

mantelkvinne steinalderen er så uendelig mye mer enn stein, derfor mantel i stedet.

pananimisme kulturell samling av folkeslag animistisk betinget.

realfagsdiegetikk (fra diegese = fortelling, forklaring) naturvitenskapelig forklaring.

DET KONGELIGE
KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENT

Molnes Rune
Pb. 59 Manglerud
0612 OSLO

Deres ref

Vår ref
2003/02761 KU/KU2
SHA:amb

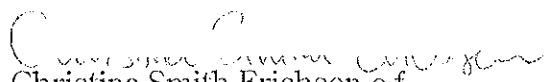
Dato
26.09.2005

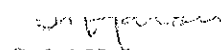
Korrespondanse relatert til Midtnorsk Bergkunstmuseum

Vi viser til Deres brev til statsråd Valgerd Svarstad Haugland av 31. august i år, vedlagt en samling av korrespondanse relatert til Midtnorsk Bergkunstmuseum.

Kultur- og kirkedepartementet tar dette til orientering.

Med hilsen

Christina Smith-Erichsen e.f.
avdelingsdirektør

Sølvi Helmersen Aalbu
rådgiver

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Justisdepartementet
v/lovavdelingen
Samerettsutvalget
Pb 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo 06.01.2006

MARKENS HYRDE ER SKJÆRSILDEN

NORSK KOMPILASJONSHISTORIE

Sørsamen er Markens Hyrde. Markens Hyrde er som en kognat - unnfanget i Moder Jords skjød. Kommunikasjonen mellom disse to har siden tidenes morgen foregått/foregår i en esoterisk dimensjon. Denne tilstanden har brakt sørsamen som Markens Hyrde inn i en uovertruffen dualitet!

I folkenes dunkle Old ble Moder Jord lagt under kultur med tvang. Norsk Kompilasjonshistorie er Den Hvite Mannens konfabulasjonistiske prosjekt og mangler således den kraftfulle, livgivende substans som ligger bortenfor - utenfor. En teknokratisk søyle av jern reiste seg og båndene til manteltiden (steinalderen) og den høyanimistiske bronsealderen fikk noen revner, men brast ikke helt. Positivismen ble en eskalerende faktor til antropoteismen som rådet grunnen, og skjøv menneskehetens, tradert fra Moder Jord, aller første vitenskap, animismen, ut i det stummende, tabuerte mørke. Animismen ble over natten definert som antivitenskap. Det har stundom blitt en god avstand til Moder Jord for sørsamen. Den Hvite Mannens kultur har lagt seg som en tilnærmet diffusjonstett hinne mellom sørsamen og Moder Jord, som er i ferd med å ta det endelige kvelertak på sørsamens traderte kulturbaserte reindrift. Den Hvite Mannen som grunneier kan med bondejussen i hånd i prinsippet sensurere tolkninger gitt grunneiers tette bånd i dagens forvaltning av automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst. NTNU Vitenskapsmuseet, som eksekverer en slik grunneiers rett, har i snart flere hundre år fortalt oss betydningen av forn menneskers bergkunst, uten en etter min mening helt nødvendig koordinering mot den sørsamiske anskuelse. Arkeologiprofessorer knyttet opp mot NTNU Vitenskapsmuseet kan i dag ikke forholde seg til animismen som religion i trøndelagsfylkene (resten av landet? - Norden?). Arkeologiprofessor emeritus vet ikke hva en sørsame er for noe. Arkeologistudenter ved UiO har ikke animisme som pensum, på tross av at man i steinalderen og bronsealderen mest sannsynlig lite visste om den vitenskap UiO påfører *sine* studenter! Den tolkningen NTNU Vitenskapsmuseet (med flere) legger til grunn for bergkunsten, samsvarer nødvendigvis ikke med den virkelighetsoppfatningen forn mennesker la til grunn for den samme bergkunsten. Her eksisterer det en hel kjede av rådende oppfatninger som i sum er sammenfallende i sørsamens disfavør. Dette er en konsekvent og bevisst strategi innenfor Norsk Kompilasjonshistorie.

Dualiteten går i korthet ut på at sørsamen er en del av Moder Jords kjød - på en uendelig vandring gjennom Henne som i et inkonstant glyptotek esoterisk kommunikatvt. På samme tid må sørsamen betale "inngangspenger" til Moder Jords glyptotek - til Den Hvite Mannen som grunneier - rettfærdiggjort av NTNU Vitenskapsmuseet in situ. Den Hvite Mannen kom med det iskalde jernet og la Moder Jord under plogen i en intensiv driftsform, på tross av at den animistiske, ekstensive driftsformen passer Moder Jord best. Som eneheriker i den høyanimistiske bronsealderen lot sørsamen seg, mer eller mindre mot sin vilje, rive med, og var til dels premissleverandør inn i jernalderen, om enn et stykke på veien. I en slik konstellasjon kan man fortolke sørsamens tilværelse som fysisk til stede i Den Hvite Mannens sfære, men mentalt til stede i Moder Jords skjød. Som et uangripelig slør ligger sørsamens anskuelse over Den Hvite Mannens grådighetsbegjær i Sør-Norge generelt, i Trøndelag mer spesielt.

Skjærsilden er en metafor for en samvittighet som ikke er forløst. Markens Hyrde er skjærsilden Den Hvite Mannen en vakker dag må lute nakken sin for å komme igjennom. Skam er det samme som svikt av ens menneskelighet. Man bruker skamfølelsen som navigasjon og risikerer ved dette grunnstøting hvilken dag som helst. Å innrømme sørsamen indigenat i Sør-Norge blir den nødvendige renselsesprosess Den Hvite Mannen må gjennomgå hvis Han vil inn i den virkelige himmelen. Konkordatforhandlingene som i sin tid fant sted burde tale for at Den Hvite Mannen tross alt skulle være vel forberedt. Kirken lærte at sjelen måtte renses for all synd før den kunne komme til himmelen. Mange gav store gaver eller testamenterte deler av eiendommen sin til kirken for at presten skulle lese riktig mange sjelemesser for dem. Slik har Kirken fått del i store nok rikdommer. En degenerasjon truer den som av ulike årsaker fornektet seg en reise igjennom skjærsilden, skal vi tro sannferdige kilder på området. Jeg må erkjenne at jeg har lest min historie dårlig. Jeg tar det for gitt at sørsamen ikke var en velsignet part rundt kongens bord under konkordatforhandlingene som ovenfor nevnt.

I Moder Jords lineament kan man lese menneskets utviklingshistorie. Steinsmedene lagde relikvier i en animistisk tradisjon som pastoralanimistisk vitnesbyrd pedagogisk utferdiget av nåejtie for slekters komme? Ved spesielle anledninger kan nåejtie ha fungert som aniturg. Nåejtie som aniturg får helleristningsfeltet til å fortone seg som et animistisk antemensale i det kognitive landskapet. Ved slike anledninger kom steinsmedens relikvier til sin fulle rett! Manteltidens artefakter (steinalderredskaper) som religiøse relikvier i et animistisk kontinuum er en mer tilforlatelig tilnærming enn Den Hvite Mannens såkalte stridsøksskultur, som terminologien skafthulløksene sorterer under fra teknokratisk hold. Er det mulig å ane konturene av helleristninger som didaktikk - en kontiguitet helleristninger som onomatopoetikon av stor-nåejtie utferdiget som en type animistisk skipan? Kan man legge til grunn en konvergent livsform i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen? Betrakter man manteltidens (steinalderens) og bronsealderens samfunn som en kohort, kan man kanskje argumentere for at det samlet seg utvalgte personer fra fjern og nær til pananimistisk konvent på spesielle tider av året - kanskje oftere og mer nyansert etter hvert som det iskalde jernet bredte om seg hva gjelder funksjonalitet og anvendelsesområder. «Det iskalde jernet» må ses i relasjon til misbrukeren. Det var Den Hvite Mannen som lot seg rive med av grådighetsbegjær. Han var imidlertid ikke alene om å se potensialet i jernet som praktisk nytterredskap.

Religionene er underlagt et (u)menneskelig press i vår tid. Mon om prester og biskoper klarer oppgaven som Guds bindeledd til menneskeheten på Jorden. Det er mange som krever sin rettmessige plass i Guds rike. Prestenes fiktive, vigslete jord for barn som av ulike årsaker ikke fikk livet i gave, har slått feil. Pårørende tar til orde for at det er kriminelt å begrave døde fostre i for pårørende ukjente graver. Det blir en dramatisk undergraving av prestenes autoritet

når allmuen overprøver Guds utvalgte på denne måten. Paradoksalt nok kan slike handlinger være begynnelsen på slutten for den opprinnelige kristne tro. Religioner er i drift (utvikling?) som kulturtilpassete religioner. Animismen er kanskje den av verdensreligionene som er mest sårbar overfor en slik kulturiseringsprosess. Jeg har ved en anledning tatt til orde for at minst 50 % av de som sitter på Sametinget må bekjenne seg til den samiske førkristne religionen, animismen. Slikt er vel ensbetydende med at man snakker et totalt fremmed språk? En hardt prøvet verdensreligion (animismen) står ved sitt viktigste veiskille noensinne. «Arvtagerne» har sviktet Mor. Tiden er overmoden for ettertanke og refleksjon. I armodens stund finnes det ikke rom for bitterhet for andres handlinger, ei heller kan man føle avmakt overfor ens eget initiativ og rasjonalitet for å fremme sine egne følelser overfor overmakten. Kampen for identitet tilspisser seg, men en ting står bi: Samme hva mennesket måtte mene om dette og hint, klarer Moder Jord seg utmerket godt uten menneskets pauling.

Orgiastisk skred man til verket Ismannen fra Ötztal-dalen. Det finnes knapt noen vitenskapsmann som lenger tør ta ansvar for Ismannen fra Ötztal-dalen. Kanskje ikke så rart så lenge Den Hvite Mannen har gitt Ismannen (mot sin vilje?) ny "identitet". Indigen, men nødvendigvis en Hvit Mann? Sørsamen sliter i en mote i sin ørkesløse vandring sammen med Den Hvite Mannen. Med det ene beinet rotfast i Moder Jord og det andre vart forankret i teknokratiet, kan sørsamen lett bli en part man om sider blir nødt til å forholde seg til. Det er litt av et paradoks at sørsamen skal være nødt til å bli akademiker innenfor et regime som for lengst har underkjent animismen som antivitenskap. Forhåpentligvis er det den rette veien for sørsamen å gå, kanskje bare hvis hun/han evner å trække ugåtte stier. En av disse stiene kan kanskje stundom fortone seg som en farbar vei direkte inn i Ismannens endeløse tid-rom? Også Ismannens forgjengere visste å nyte det gode liv ute på Nordsjøkontinentet?

Forholdet mellom sørsamen og Den Hvite Mannen er kontrært. Den Hvite Mannen særmerkes med sine kulturspor i naturen mens sørsamen særkjennes ved fortolkningen av den samme natur. Den Hvite Mannen representerer en agnat vertikalt lineært ned i en sareptakrukke. Sørsamen opererer sitt refugium som en kognat langs firmamentet. Den Hvite Mannen legger ned sitt offer begjærlig for å oppnå større utkomme neste gang. Sørsamen ofrer i ydmykhet for det hun/han allerede har mottatt fra Moder Jord. Den Hvite Mannen er antropoteismen, og vil antakeligvis aldri skjønne betydningen med anisofien. Etter en tusenårig tilværelse som umyndiggjort kan sørsamen av forståelige årsaker ha mistet fokus. En undertrykt, sykeliggjort, tabuert animistisk anskuelse er ikke nødvendigvis tilintetgjort under en slik pågående prosess. Kanskje bare mer hemmeligholdt? En esoterisk kommunikasjonsform skulle derfor tilsi en kommunikasjonsform uten vokabular? Om så er det ikke dermed gitt at det alltid har vært slik? Eller... finnes svaret ganske enkelt i det sørsamiske språket som finnes der allerede? Kanskje mer i det sørsamiske talespråket enn skriftspråket? Den Hvite Mannen er svært opptatt av at alle medborgere skal lære/kunne norsk for å fungere tilfredsstillende i det norske samfunnet i nåtid og fremtid, men hva med fortiden? Er det nok bare å kunne norsk for å belyse de fasetterte forn menneskelige aktiviteter i Norden? Kanskje en animistisk skolastikk i stedet for ville...?

Norge som nasjon er privilegert ved å ha en sørsamisk urbefolkning i sin midte. Samtidig som den sørsamiske språkfloraen er skapt av naturen, er «jortehth giele» i seg selv en ode for min grenseløse nysgjerrighet, og vil av den enkle grunn bli gjort til gjenstand for omkalfatring i jakten på nye kjensgjerninger til fremme for den proanimistiske, sørsamiske manteltiden (steinalderen) og bronsealderen. Det er vel kanskje demokratisk korrekt at den dominerende part i et samfunn tar seg bryet med å lytte til det samme urfolkets språk - løfte seg opp til dets urfolks røst - for om mulig kunne begi seg dypere inn i forn mystikk? Den Hvite Mannen har skaffet seg et pluralistisk alibi ved sine spede forsøk på innlevelse overfor all verdens urfolk på den andre siden av Moder Jord, langt unna sørsamens virkeområde. Disse for oss

fremmede urfolks traderte kunnskaper har Den Hvite Mannen gjort til sine, uten at noen av de samme vel ansette vitenskapsmenn har visst beskjed om vårt eget sørsamiske urfolk? Er pluraliteten viktig for norsk arkeologisk vitenskap bare hvis den sørsamiske spisskompetansen innen forvaltning av automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst blir holdt utenfor?

Sørsamisk joik er animistisk pastorage i mine ører, og jeg føler meg privilegert hvert sekund jeg kan overvære alt fra diktopplesning, mimring, sørsamens empati i giedtie og joik. Jeg er svært opptatt av å sette ord på den sørsamiske anskuelsen, dog ikke etter mønster av den sørsamiske språkfloraen. Det er kanskje en forutsetning hvis målsetningen er å fremprovosere en kommunikasjon på tvers av skillelinjer? En anifilosisk tilnærming underbygger ikke et ønske om å gjøre animismen mer stuert eller få den ut av noe skap, snarere for å få andre til å forstå hva som antydes. Jeg er ikke opptatt av om ordtilfanget blir allment akseptert i filologisk forstand, for faren er alltid til stede for at fagfolk vil stemple det hele som lingo. Ordene som her er satt sammen er kun ment som et redskap i et animetrisk sporsøk i et forsøk på å trenge dypere inn i en verden som omslutter oss, men ikke kan nå...

Ordforklaringer

anifilos person som dyrker animismen; tenker; vismann.

anifilos kjærlighet til animistisk visdom; retning innenfor filosofien som søker å erkjenne sammenhengen bortenfor tilværelsen, og med livserfaring og livsvisdom søke den altomsluttende sjel.

animetrisk (fra biometrisk. Biometriske spor: eks. irisskanning, fingeravtrykk).

anisof tilhenger av anisofi.

anisofi animistisk gudsvisdom, anifilosisk retning som hevder at naturens kraft kan nå frem som erkjennelse for mennesket.

anitur (fra liturg) person som utfører tjeneste ved helleristningsfeltet.

jortehth gie hemmelig språk

pananimisme kulturell samling av folkeslag animistisk betinget.

proanimisme til gunst for, i forhold til.

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi sendt til: Saemien Sijte, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoeytese
Sámediggi
Miljøverndepartementet
Nord-Trøndelag fylkeskommune
Sør-Trøndelag fylkeskommune
NTNU Vitenskapsmuseet

AD MITT BREV PR 06.01.2006:

«MARKENS HYRDE ER SKJÆRSILDEN
NORSK KOMPILASJONSHISTORIE»

SKRIFTLIG BEKLAGELSE

Det er en stor frigjøring for meg å ta feil, men en enda større frigjøring er det å skriftlig beklage denne utilsiktede feilen.

I mitt brev som ovenfor nevnt finnes det et par linjer om prematurbarn. Debatten som verserer i media for tiden omhandler imidlertid barn som av ulike årsaker ikke ble privilegert med å få livet i gave. Jeg føler det er vanskelig nok å navigere i så ømtålige temaer som her blir forsøkt satt fokus på, om jeg ikke trenger å gjøre situasjonen mye verre enn den er.

Jeg tilgir aldri meg selv for slike feil som her begått. Da forventer jeg ikke at andre skal tilgi meg heller.

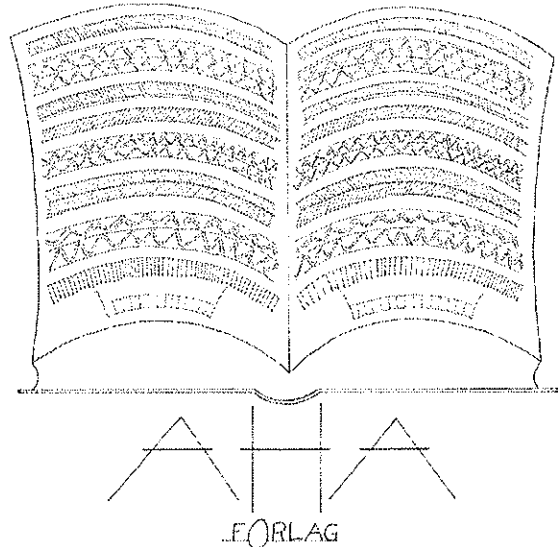
Jeg har imidlertid en større drøm enn den feilen jeg har begått som ovenfor nevnt. Det er at resten av innholdet i samme brev er like feil fundert. Muligheten er alltid til stede for at det finnes andre, mer uproblematisk emner å gripe fatt i her i verden.

Med beklagelig hilsen

Rune Molnes.

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Justisdepartementet
v/lovavdelingen
Samerettsutvalget
Pb 8005 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406

Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 24.04.2006
-------------	-----------	------------------

«SØRSAMISK KULTUR» SOM EUFEMISME.

VIL DET AVHJELPE MED KREKEBÆR?

Herskerteknikker

- 1) Å USYNLIGGJØRE ANDRE
- 2) LATTERLIGGJØRING.
- 3) TILBAKEHOLDELSE AV INFORMASJON.
- 4) DEFINISJON AV VIRKELIGHETEN.
- 5) STEREOTYPISERING.
- 6) PÅFØRING AV SKYLD OG SKAM.
- 7) MANIPULERING.
- 8) SEXSIKANE.

– HERSKERTEKNIKKER SKAL ANSKUELIGGJØRE ET ØNSKE OM AT ANDRE SKAL FØLE SEG MINDRE VERDT –

Kan krekebær betraktes som et animetrisk kulturspor, og som grunnleggende faktor for økumene? I denne sammenhengen snakker jeg om det animistiske økumene, selvsagt! I Sør-Norge tilsvarte krekebærenes utbredelse sørsamens utbredelse. Krekebærets anvendelse vil lede oss inn i områder sosialisert i pakt med Moder Jord. På tross av at det er en uttalt korrelasjon mellom utbredelsen av krekebær og økumene, finnes det likeså en korrelasjon mellom det faktum at konsumert fett har det med å harskne i kroppen hvis man ikke inntar rett mengde antioksidanter, herunder i særdeleshet krekebær, og det faktum at krekebær er særdeles lite kommunisert som menneskelig ressurs. I Sør-Norge er det jo sørsamen som vet å verdsette krekebær som genetisk ressurs. For sørsamen er ikke Moder Jord bare et sted å ferdes – Hun er en mental tilstand. Brukte sørsamen krekebær i reinmelken også? Er det noe ernæringsmessig Den Hvite Mannen har gått glipp av på grunn av sin egen definisjon av virkeligheten som mer høyverdig sørsamens? Det måtte en sørsame til for å overbevise en skeptisk delegasjon ernæringsspesialister om det faktum at reinsdyrkjøtt inneholder flerumettede fettsyrer. Hvilke ernæringsmessige fordeler ett år gammel reinmelk, nedgravd i

trekagger på mørenegrunn, hadde, får vi kanskje aldri vite? I vår iver etter å kartlegge og vise frem gamle mattradisjoner: kan noen av disse mattradisjonene om mulig være kulturlekkasje – fra sørsamisk til norsk? Den Hvite Mannen innrømmer nødig sørsamen noe som helst, fordi man ikke setter navns nevning på etnisiteter hva gjelder forntid. Den Hvite Mannen har aldri vært til stede sammen med sørsamen i de aller helligste ritualer i ernæringsmessige spørsmål. Kan man si at Den Hvite Mannen har seg selv å takke, og at Han ved dette har gjort seg selv og sine etterkommere en bjørnetjeneste?

De aller fleste mennesker i Norge har og uttrykker den dypeste respekt overfor den sørsamiske kulturen og det sørsamiske folk som urbefolkningsgruppe. Allikevel aner jeg en viss tilbakeholdenhet når man nærmer seg kontroversielle problemstillinger, som blant annet retten til land og vann samt forvaltning av automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst i Sør-Norge. Jeg føler også at man i Norge lar seg fascinere av den sørsamiske kulturen, uten helt å vite hvorfor. Hadde det hjulpet hvis man hadde vært bevisst det faktum at sørsamene var det rette folket i manteltiden (steinalderen)? Eller hadde det blitt *for* sterk kost, selv for den mest urfolksvennlige allmueskolonisten?

BÆRER DEN MANGLENDE SØRSAMISKE IDENTITETSFØLELSEN PREG AV GRUNNFORSKNINGENS TRANGE KÅR?

Det skal jo lønne seg å forske på forntiden...

Myter er blitt betraktet som viktige kilder for Den Hvite Mannen opp igjennom alle tider. Man har hatt rimelig tid på seg i oppbyggingen av Det norske hus. Grunnforskning er blitt drevet i sekler tilpasset en strømlinjeformet arkitektur. Det viktigste sørsamen og lulesamen også kan forholde seg til, er myter, men slike myter som ikke uten videre er standardisert til bruk i Det norske hus. De kanskje to viktigste faktorene i epistemologien er økonomi og grunnforskning. Den Hvite Mannen har på finurlig vis lagt opp metoder for sikker viten, og sikret seg ved å få finansiert grunnforskning til egen gunst helt siden etableringen av universiteter i Norge. Da skal det ikke mye fantasi til for å forstå samiske grupperingers frustrasjon over å måtte slite for hver krone til en grunnforskning som knapt nok er kommet i gang! Med andre ord vil det si at sørsamen og lulesamen i dag må gripe fatt i en problematikk Den Hvite Mannen har kunnet spissformulere svært lenge allerede – finansiert ved dobbel skattlegging av samene. Repeterer man en løgn mange nok ganger vitenskapelig, blir løgneren en empirisk sannhet og viktig brikke i oppbyggingen av Det norske hus. Hvis man søker å rokke ved Den Hvite Mannens fasttømrede dogmer vedrørende sin egen for(n)treffelighet, bør man kle seg for anledningen, iført panservern og skylapper så det rekker.

DET KONTRÆRE FELLESSKAP.

Forskjelligheten mellom sørsamen og Den Hvite Mannen er veldig underkommunisert. En fullbyrdet åpenhet rundt dette kontrastfylte samboerskap ville ganske sikkert ha satt mer fart i en fra forvaltningens side "positiv" holdning overfor innspill som kan gane en bredere og dypere forståelse av forntiden. Nettopp derfor er en slik underkommunisering viktig! Holdningsmessig sett representerer sørsamen og Den Hvite Mannen i virkeligheten ikke bare hver sin verden, snarere hvert sitt univers. Sørsamen begår naturen med en organisk dynamikk, Den Hvite Mannen mekanisk effektivt. Sørsamen traderer forståelsen av naturens anvendbarhet med visuell sans. Den Hvite Mannen flytter grensen for utnyttelsesgrad av naturen med taktil sans. Sørsamen kommuniserer med alle verdens urfolk esoterisk. Den Hvite Mannen videreformidler dette fenomenet eksoterisk. Sørsamen er en kognat med empati, Den Hvite Mannen en agnat med sympati. I norsk tradisjon finnes draugen i havet og nøkken i ferskvann. I en samisk tradisjon finnes "draugen" i saltvann og helt opp til bekkens arnested. Sørsamen føler morsinstinktet gjennom introversjon, Den Hvite Mannen farskomplekset ved ekstroversjon. Sørsamen opererer åpent der Den Hvite Mannen balanserer lineært. Sørsamen legger ned sitt offer i takknemlighet overfor hva Moder Jord allerede har gitt, mens Den Hvite Mannen ofrer i grådighetens navn, for på den måten skulle sikre seg stadig større avling ved neste korsvei. Vil man i dialog med sørsamen

må man tilnærme seg horisontalt familiært. Den Hvite Mannens preferanse går vertikalt, lukt ned i...

Det er ikke slik at sørsamen ikke vil bli forstått. Den Hvite Mannen vil bare ikke forstå! «Slik er menneskesinnet skapt: Med halvparten av Askes vesen. Med et lys som bare er lånt, skryter han av egen styrke, skummer fløten uten takk. Underlig er menneskenes sinn, hardt i medgang, mykt i motgang. Herlig var den verden jeg skapte. Sorgløst levde Biejjies sønner, men rikdommen gledet ikke deres hjerter. De tok imot den uten besvær, uten takk.» Det vil koste Den Hvite Mannen dyrt å nyte uten å yte; ta naturen som en selvfølgelig rett; ha naturen som en arena for det umettelige begjær med en selvisk sfære overstyrt av mammon – i grådighetens maraton mot egennytthet. Den Hvite Mannen setter pris på naturen: en pris ingen andre enn Ham selv har råd til. Grådigheten kjenner ingen grenser, derfor er grensen for grådighet definert ut fra prinsippet om ytringsfrihet og demokratiske verdier – for Ham. Mennesket er skapt med en tenkende hjerne og et pulserende hjerte. Man kan med rette si at hjernen og hjertet er samvittighetens uatskillelige søskenpar, men med hjertet som premissleverandør for sannhetens gehalt. Hjertet kan således være med på å holde liv i hjernens løgn og dårskap, og blir lett en underkjent faktor for menneskets mentale helse. Den Hvite Mannens hjerne har formelt eksekvert et forvaltningsansvar for Moder Jord, men uten å kunne påvirke Hennes puls. Den Hvite Mannens samvittighet, hjernen, gjør tjeneste i melankoliens lønnkammer hvor hjertet bare er en mekanisk innretning til gangs for opprettholdelsen av allverdens hvite løgner.

Løsningen på de fleste problemene ligger veldig ofte snublende nær. Jo nærmere løsningen på problemet er, desto vanskeligere kan det bli med løsning. Om man vil det eller ikke, løsningen kommer fra naturen. Noe nærmere enn dette kommer man kanskje ikke sørsamen?

Jeg har fundert en tid over om det i det hele tatt er noe som tross alt kan virke samlende for animismen og positivismen. Jeg har imidlertid kommet frem til to sammenlignbare forhold. Det første er at animismen og positivismen representerer i pakt med seg selv to absolutte motpoler, men med **ærligheten** som origo. Det som imidlertid splitter mest, er **sannheten**, for hva er vel egentlig sant? Innenfor positivismen kan ikke mennesket innfinne seg med ikke å vite, mens animismen består i at mennesket ikke skal vite, men hele tiden være i en kontinuerlig, smertefull drift mot stadig større, videre innsikt. Dette visualiseres i positivismens sykelige trang til å personifisere forskningen i vitenskapelige tidsskrifter, helst overfor en hel verden. Det å hele tiden være besatt av begjæret for enhver pris man kan smykke seg med, vil medaljehøsten innenfor animismen lett kunne bli den utløsende faktor som kan få en retarderende effekt sett i forhold til den uendelige reisen man som animist har begitt seg inn på. Posivismen handler om det enkelte mennesket, mens animismen er en ode i handlingens og sakens tjeneste. Et ekte eksperiment kan lett bli en sovepute for en begjærlig forsker, men bare inntil det lar seg falsifisere. Einsteins relativitetsteori er selve inkarnasjonen i så måte. ...all forskning viser..., helt til forskningen viste at man tok feil.

Det andre er at både animismen og positivismen er menneskeavhengige. Det er ikke alle gitt å være stor-nåejtie. Det er heller ikke alle gitt å være fremtredende forsker. Forskjellen ligger i at hvis nåejtie fører bevis for, eller legitimerer seg som en, vil vedkommende person ikke lenger kunne smykke seg med en status som nåejtie. En fremtredende forsker derimot, er helt avhengig av å bli sett og hørt av en hel verden for i det hele tatt å kunne fortsette sin forskning? Tenk om disse to motpoler kunne forenes i et felles prosjekt, ha respekt for hverandres forskjellighet, trekke i samme retning!

Jeg ser forvaltningen av automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst i skyggen av denne abstrakten. Jeg mener forvaltningen av automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst bærer

et umiskjennelig preg av et oligarki. Som ovenfor nevnt er det i sannhet ikke alle gitt å skulle være fremtredende forsker. Poenget mitt er bare at knapt noen av de personene som har forutsetning for å mene noe om automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst har fått uttale seg i sakens anledning. Den Hvite Mannen har på divinatorisk vis formulert manteltiden (steinalderen) og bronsealderens hir som en realfagsdiegese – forsegle med eiendomsretten. I offentlighetens rom i det Herrens år 2006 står sørsamen som til rest (som et ubeskrevet blad) med å kunne fremme sitt syn på den samme bergkunsten. Kanskje fordi sørsamens tolkning er ikke-konform Den Hvite Mannens ditto? I så fall: mindre troverdig?

Å "VITE" ER MAKT

og vil lett kunne bli et effektivt stengsel for den frie tanken. Er den frie tanken egentlig verdt noe som helst? Paradoksalt nok vil et slikt stengsel virke på forskeren som en emansipasjon! Forskningen er i snever betydning ingenting annet enn et meningsdiktatur, hvor en nærmest kan få et inntrykk av at jugering er den drivende makt. Moder jord har i tidenes morgen ikke lagt til rette for at mennesket skal "vite". Hun ga av sitt kjød for at mennesket skulle undre seg, søke nye muligheter, tøy sine grenser, tøy sitt begjær, hele tiden søke det uoppnåelige. Jeg har lenge fundert over nåjties manglende eksponeringskåthet. Nåjties ydmykhet overfor Moder Jord har antakeligvis ført henne/ham mye lenger – kanskje endog forbi lyset – enn sine "kolleger", forskerne, professorene, de som sloss om å "vite" først på flest mulige steder samtidig, for å "sikre" seg. Tiden som kommer vil avsløre Den Hvite Mannens løgn og tyveri. Det er straffbart å stjele gjenstander fra sine medmennesker, men hva med å stjele sørsamens forntid? Den Hvite Mannen vet ikke, og vil kanskje aldri få vite, hvilken kompetanse nåjtie besitter animistisk naturvitenskapelig. Fordi forskning ennå ikke viser...

FINNES DET JUKS I ARKEOLOGISK FORSKNING OGSÅ?

Er alle steinene fra manteltiden (steinalderen) snudd? Finnes det noe slags vitenskapelig uavhengig kontrollorgan innenfor arkeologisk forskning som skal kunne avdekke eventuell juksing med funn som er blitt gjort opp igjennom tidene; tilbakeholdelse av funn som overveiende sannsynlig taler for en sørsamisk tilstedeværelse lenger tilbake i tid enn til nå erkjent; bevisst trenering og underkjenning av ornamenterte artefakter som er av en mulig sørsamisk herkomst; sørsamens samtykke i kontroversielle anliggender i frykt for Den Hvite Mannens herskertechnikker; fjerning av sørsamiske kulturminner ved for eksempel å bygge nytt oppå? Er det blitt skapt konsensus for ensidig, bevisst definisjon av en virkelighet som ikke har eksistert? Er den arkeologiske forskningens vesen uhildet, uavhengig, nøytral som fritt kan operere innenfor grunneierens gjerdet uten å måtte sette grime på forntiden? Jeg har til gode å finne antydninger om sørsamisk kulturlekkasje over til Den Hvite Mannens storslåtte kultur. Ingen steder henvises det til at sørsamen har hatt influens på samfunnsutviklingen – til noen tid! Er det tilstrekkelig bare å ha norsk som hovedspråk i nordisk arkeologisk forskning? Hva med å foreta et arkeologisk dypdykk i det sørsamiske språket? «Begrepet urfolk brukes i dag folkerettslig om minoritetsgrupper innenfor et storsamfunn/nasjon/stat, og som følge av det er urfolkene gitt spesielle rettigheter. Dette behøver ikke bety at den eller de gruppene som er tilkjent slik status, har bodd i det aktuelle området siden tidenes morgen.» (Kalle Sognnes, professor, 04.02.2002.) Det er med andre ord overgriperen som skal beskyttes.

Den arkeologiske vitenskapelighet skyver foran seg et selverklært ønske om at allmuen skal få tilgang til helleristningsfeltene, for derigjennom om mulig kunne tilegne seg/tilegne vitenskapen(?), ny slags forståelse av forn tids kommunikasjonsform. Det er bare det at denne selverklærte åpenheten lukkes inn i vanntette skott i det moment det antydes en mulig sørsamisk relasjon til bergkunsten i Sør-Norge. Man har som uttalt prinsipp ikke å bringe etnisiteter inn på den fornhistoriske banen, men kunnskapen om dette nøytrale vakuum (les: manteltiden (steinalderen) og bronsealderen) som er blitt skapt er og blir Den Hvite Mannens hjemmebane. Er Den Hvite Mannen etnisk verdinøytral? Begår man retorikk i arkeologisk forskning, understøttet

av den skjulte agenda? Har Den Hvite Mannen foreskrevet oss en skikkelig dose placebo-vitenskap ved å holde sørsamen borte fra helleristningsfeltene? Er Den Hvite Mannens postulering rundt helleristninger omforent med konfesjonen som den høye beskytter?

HELLERISTNINGER SOM MAKTGRAFITTI?

«24. mars framstiller cand.philol. David Vogt seg for dr.philos.-graden med avhandlingen *Helleristninger i Østfold og Bohuslän. En analyse av det økonomiske og politiske landskap*». David Vogt betrakter helleristningene i det samme området som symbolske skjold, og svarer bekreftende på at helleristningene kan være en slags maktgrafitti. David Vogt vil med dette utfordre den tidligere tenkningen rundt helleristninger som religion basert på tilbedelse av solen, kilden for alt liv, og en dyrking av fruktbarhet. «Tankemåten bygger på foreldede teorier i samfunnsvitenskapelige fag som sosiologi og sosialantropologi, teorier som ble forlatt i disse fagene allerede på 1920-tallet». Kan Den Hvite Mannens forhold til forntidens fruktbarhetsmyter settes i relasjon til Den Hvite Mannens tabuer rundt seksuelle problemstillinger i dag? Menn synes det er pinlig å snakke om sin egen potens generelt, spesielt sin egen impotens. Hvis mannen ikke mestrer penetreringen, er det meste av mannligheten borte. Den erigerte penis representerer makt for en mann, mens kvinnen ser på ditto som flott, noe som skaper tenning. Menn har store problemer med å innrømme sin mannlighet, men er desto mer åpen rundt det tekniske, fysiske og somatiske, som: hjerte- karsykdommer, blindtarm, lumbago, sukkersyke, skuddskader... Trekker Den Hvite Mannen alt dette med seg som et bakteppe i fortolkningen av manteltidens (steinalderens) og bronsealderens fruktbarhetsmagi, med sin egen manndoms uoppnåelige drøm som en skjult agenda? Den Hvite Mannen synes også det er problematisk å miste hår fordi dette kan settes i relasjon til hannløvens manke, som tross alt utstråler flotthet, kraft (og makt?) Fedme er også en personlig sak Den Hvite Mannen ikke uten videre er villig til å dele med andre. Vaskebrettet utviskes i en buk som trer frem.

«**KULTURELL EVOLUSJON.** Vogt peker på at dette religionshistoriske tankegodset særlig kan spores til den britiske antropologen James Frazer (1854-1941), en spennende personlighet som nok fremdeles leses, men ikke akkurat tas alvorlig som fagperson. Frazer utviklet teorier som hevdet at kulturer og religioner gjennomgikk en evolusjon som lignet den man finner i biologien. Religioner på det "primitive" utviklingsstadiet handlet stort sett bare om mat, mente Frazer. Meningen med religionen var å bruke magiske midler for å stimulere og kontrollere naturkreftene slik at det ble mer å spise. – Dette synet preget sosiologien og sosialantropologien til 1920-tallet, men ble så forlatt. Men i arkeologien har dette vært med videre som en underliggende struktur.» I bronsealderen var Østfold et veldig viktig økonomisk landskap, hvor man drev kvegoppdrett. Kveg var penger, fastholder David Vogt. Han prøver med dette initiativet å bane en slags ny vei for hvorledes forstå den storslåtte bronsealderen. Det er bra! Jeg bare undres ved hvorledes han kan se at helleristninger utstråler makt. Prosjektet til David Vogt synes jeg er spennende kun på ett punkt: han utfordrer arkeologien som dovrisk! Ellers er jeg redd for at han tar med seg nissen på lasset. Det kan vel ikke herske noen som helst tvil om at man under bronsealderen hadde god tilgang på alt hva Moder Jord kunne by frem for mennesket, men man må kanskje ta høyde for at det i denne perioden var en type jordbruk basert på en organisk driftsform. Det blir ekstensivt, hvor dyra beiter fritt uten stengsel året igjennom. Hva som fulgte, blir noe ganske annet. Med jernet kom den mekaniske driftsformen. Det ble intensivt, hvor dyra gjerdes inne og kravene til effektivisering fikk grobunn. Noen vet nærmere beskjed om hakekorsets herkomst, men dette er selvsagt et svært følsomt tema. Den Hvite Mannen har rotet det til slik at en opprinnelig (animistisk?) symbolikk har mistet sin kraft (?) Mon om bæreren av snartemosverdet var enehersker i emporium? Vedkommende ble stedt til hvile blant annet med et bjørneskinn...

Masker, uniformer, våpen og utrustning for øvrig, var det særlig mye krigføring bronsealderfolkene imellom – slik man kjenner til i jernalderen og vikingtid? Flere av lanse- og spydspissene var hule, og de var laget av bronse. Da var de uegnet i en angrepsstrategi? Bronse

som jordbruksredskap var også helt uegnet, så langt man kjenner til i dag. Bronse som forfengelighet og kraftuttrykk derimot, er en uovertruffen kombinasjon! Det kan vel ikke herske særlig tvil om bronsesmedenes kyndighet. Da mener jeg bronsealderen mer må sees i sammenheng med en slags forsvarsstrategisk markering, men det ville være ulovlig naivt å påstå at mord på andre mennesker var et fremmed handlingsmønster for bronsealderfolket. Ofring av lurert parvis i myrer, ofring i kilder og steinrøyser samt gravrøyser på de høyeste toppene ut mot havet, er bare noen av flere typer handlingsmønstre ikke langt unna sørsamisk tradisjon, kanskje?

Jeg mener bestemt at driftsomleggingen fra ekstensivt til intensivt jordbruk kom med jernet - frembåret av en fremmed etnisk gruppe mennesker de som var her under og etter siste istid. Det iskalde jernet åpnet jordsmonnet for menneskets grådighetsbegjær, og satte ved dette samvittigheten på den alvorligste prøven i menneskehetens historie. Noen mener, og kanskje med rette, at gjerdet var den første, store prøvelsen i urfolkssammenheng verden over. Strengt tatt må man vel kanskje ha hatt noe å gjerde inn/samle i lader, og hva er vel da mer nærliggende enn spiselig mat – levende som dødt? Man samlet i lader i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen også, men med jernet hadde disse ladene potensial i seg til å bli så mye større, og ikke minst:

færre!

Mat, men hva med rus?

ORNAMENTAL DIFFUSJON?

Det klareste symbolet på at samvittigheten begynte å råde grunnen, at begjæret for en hver pris skulle seire, at løgner ble drivkraft for makt, ser man best i skifte av ornamentikken. Manteltidens (steinalderens) og bronsealderens sangvinske, målrettede, åpne, utadrettede, impresjonistiske, ekstroverte, fortolkende, pedagogiske, beroligende, konforme, intuitive formgivning står i grell kontrast til jernalderens og vikingtidens mer figurativt dunkle, ekspresjonistiske, melankolske, introverte, kategoriske, følelseskalde, angripende, samvittighetsnagende og noen steder perfide strukturelle mønsteroppbygning. Sørsamens virke i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen var handlingsmønster av naturgitt ekstraksjon. Med jernet ble den menneskelige handling formalisert som altoverskyggende grådighetsbegjær hvis skjulte agenda var en umettelig trang til å tukte, kontrollere sine omgivelser, fordre lønnsomhet – predestinær apoteosering, og ved dette tillate sitt ego å legge naturen for sine føtter. Manteltiden (steinalderen) og bronsealderen virker som en ode for sjelen, men med jernalderens og vikingtidens abstraksjon kan det nesten virke som at sjelen plagdes. Begge stilrene, men i hver sin form og med hvert sitt utgangspunkt – ikke bare tidsmessig betinget. Noe av manteltidens (steinalderens) og bronsealderens ornamentikk finner man imidlertid fragmenter av gjennom hele jernalderen, vikingtiden og helt frem til i dag...

SØRSAMEN ER NORDENS LIMBUS.

Den Hvite Mannens klamme grep rundt sørsamen forlenger sørsamens følelse av å være fanget i et terrarium. Det skal bli spennende å se hva arkeolog Cathrine Baglo ved UiT kommer frem til i sin forskning på det faktum at sørsamen ble stilt ut i dyrehager sammen med sine reinsdyr på slutten av 1800-tallet. Tenk, dette prektige, stolte sørsamiske folket, fornedret på utstilling til forlystelse for Den Hvite Mannen helt frem til 1934! Og kanskje enda lenger? For har vel situasjonen endret seg noe etter andre verdenskrig? Hvorledes liker vi i dag å presentere sørsamen i det offentlige rom, på skoler, høyskoler, i barnehager, på universiteter, på aldershjem...? Situasjonen har imidlertid endret seg. Sørsamen er ikke lenger låst inne i dyrehager, de er låst ute fra sitt naturlige virkeområde. Den Hvite Mannens juridiske hensyn til retten til forfengelighet, for eksempel ved å ha tilgang til sin hytte et par uker i året, veier tyngre i vektskålen enn sørsamens juridiske rett til fritt å utøve sin tusenårige traderte reindrift i det samme området. Det blir en uoverkommelig oppgave for Justisdepartementet ved Samerettsutvalget å mene noe til fordel for sørsamen i slike saker? Det blir som den berømte bukken til havresekken, for hvem har vel i utgangspunktet vedtatt en bondevennlig eiendomsrett i Norge? Den Hvite Mannen har ikke kommet stort lenger enn til å forske på om sørsamen som urfolk ble betraktet som "laverestående, mindreverdige og uten livets

rett". Sørsamen mente "at det faktisk var en fordel å være utstilt i dyrehager. Dette fordi der var det veterinær som kunne ta seg av reinsdyra"...

Den Hvite Mannen er en skapgleimer, og har bukten og enden til sørsamen i sin hule hånd, vokter hvert skritt, varer hver en tanke, registrerer omhyggelig alle sørsamens bevegelser. Enhver fornaktivitet sørsamen foretar seg blir av Den Hvite Mannen usynliggjort, latterliggjort, stereotypisert og manipulert på en måte som får sørsamen til å føle skyld og skam. Den Hvite Mannens definisjon av virkeligheten kan kokes ned til tilbakeholdelse av informasjon. Sexsjikane har jeg til gode å høre noe om. Det er for så vidt ganske merkelig, for var det ikke datteren til prolaten/stornåejtie Svåse, den sørsamiske skjønneten Snøfrid, som forførte Olav den Hellige på Dovre i sin tid? «Bror kan ikke hate bror» er som tømret inn i vår bevissthet gjennom møte med sørsamen. Det ligger nok noen fordommer hos sørsamen overfor Den Hvite Mannen, men hva mer kan man forvente? Den Hvite Mannen burde kanskje ha ventet seg flere åpenhjertige ytringer fra sørsamens munn; flere utilbørligheter fra sørsamisk hold?

RUS SOM ANITEISTISK TILSKYNDELSESMIDDEL,

ikke som et kristelig maktmiddel som initierte rusmisbruk? Den Hvite Mannen har gitt samene alkohol intravenøst, og jeg grunner på om dette forholdet er religiøst betinget, dette også, ikke økonomisk, som jeg har trodd frem til dato. I den utstrekning Moder Jords urfolk har brukt rusmidler, kan man da snakke om rus(midler) som en naturlig del av aniturgien? Altså: som del av en animistisk hellig offerhandling, som kristendommen har gjort til sin, som kristendommen ikke annet enn misbrukte til forkleinselse for alle Moder Jords urfolk; prelatene gjorde til sin og misbrukte, en tradisjon med rus prolatene hadde et balansert, nøkternt og helt naturlig forhold til? En utbytting av samene for en flaske brennevins skyld henger liksom ikke på greip. Fransiskanermunkene hevdet at rus var et signal fra vår Herre. Det ble mikset drinker til ære for Gud og Jesus, og det var lovpåbud å drikke til ære for Jesu Kristi minne; Helgenens minne. En kristen kult i hver alkoholdig drikk som gikk ned igjennom halsen, skal etter sigende ha kommet i konflikt med odinkulten i norrøn mytologi. Med andre ord: enda et område som trenger å gås nærmere etter i sømmene. Til å begynne med laget man alkohol av kornet, men så kom poteten! Med tre ganger så mye alkohol gikk alt over styr! Det hjalp lite at kvinnen hadde ressurskontroll hva gjelder alkohol og stabbur. En i utgangspunktet velsignet alkohol gikk over til å bli ovdrykk og blodskam. Bare på grunn av poteten? Kristendommen har mye å svare for også når det gjelder alkohol, kan det se ut som, fordi det ikke var prestene som kom med avholdsbevegelsen. Heller ikke politikerne. Det var visst kvekeren Kloster vi kan takke for dette initiativet. 1000 års tradisjon med alkohol i konflikt med avholdsbevegelsen har paradoksalt nok rammet kristendommen i dens grunnvoller. Kristendommen er fanget av tidsånden. I vår tid lærer barn om alkoholens dunkle sider på skolen, og har ved dette videreformidlet et anstrengt forhold til alkohol til sine besteforeldre, som de mente syndet da de drakk alkohol. Besteforeldrene på sin side mente barnebarna var djevelbesatt.

RUSENS HISTORIE ER FØRT I PENNEN AV MISBRUKEREN.

Ble reinmelken brukt som rusmiddel? Er rusen i seg selv nok et eksempel på et tyveri i regi av kristendommen satt i system av geistligheten? Kan man tenke seg at misjonærene hadde et mandat fra Gud rusens betydning i møte med sørsamen? Problemet, skepsisen, mistenksomheten og uroligheten kan ha lagt seg over sørsamens stolte offertradisjon med misjonærenes postulering om at rus var et signal fra vår Herre (les: Den Hvite Mannens Herre)?

Det finnes vel knapt noe enkeltstående tilfelle som har brakt så mye elendighet med seg som rusmidler. Den mest skremmende konsekvensen er kanskje hele Den Hvite Mannens kultur som velter seg utover. Jeg har til gode å finne eksempler på fordums store kunstnere som erklærte totalavholdsmenn. Vi forguder utøvere av rock'n roll nedsyltet i narkotika, men fordømmer Gatefolket i Oslo, selv mange år som rusfrie. Det tikker fremdeles inn meldinger om tidligere

narkotikamisbrukere som etter seks års nykterhet ikke kommer inn på Mc Donalds! Vi forguder forfyllede popstjerner, men reserverer oss mot urfolks flatfyll. Hvor mange brukerdoser man opp igjennom tidene har pumpet i seg innenfor finans, justis, som ingeniør, i helsevesenet..., har jeg ikke oversikt over. Det har bare den enkelte (mis)bruker. Av Gatefolket i Oslo har jeg lært at en injeksjon av klinisk rene narkotiske stoffer ikke er skadelig for kroppen. Det er den miksturen som havner på Skipperplata som er skadelig. Det finnes funksjoner i samfunnet som kan rettferdiggjøre bruken av klinisk rene narkotiske stoffer, men om det finnes en bruksform som ikke er vanedannende, vet jeg imidlertid ingen ting om.

Fra konfesjonelt hold blir man rasende sint og indignert på Gud fordi Han ikke kommer og ordner opp! Det er vel ikke Gud som skal ordne opp? Gud har jo allerede ordnet det opp for oss, så hva er det egentlig vi blir sinte for? Vår egen inkompetanse, dårlige dømmekraft, grådighet, løgnaktighet? Daværende statsminister, Kjell Magne Bondevik, beklaget seg overfor det norske folk før påsken for noen år tilbake. Han oppfordret nordmenn til å minnes Jesus ved å oppsøke kirken i den hellige tiden som stod for døren. Var det det Jesus gjorde? Jeg henvendte meg skriftlig til Kjell Magne Bondevik med noe jeg mente var et godt forslag; et initiativ jeg mente det norske folk kunne forstå; noe som kunne inspirere nordmenn til igjen å oppsøke kirken i påsken – ikke bare selvisk stikke til fjells. Jeg foreslo at vi to kunne dra ned på Plata og vaske føttene til Gatefolket i Oslo. Liturgisk korrekt utstyr for anledningen måtte Kjell Magne Bondevik stå for, men jeg tilbød meg å bidra med det jeg hadde. Dessuten ville jeg være en assistent slik at fotvaskingen kunne forgå mest mulig rasjonelt. Kjell Magne Bondevik hadde ikke tid.

En fra sørsamens side bruk av reinmelk som rusmiddel, er, hvis en sådan bruk har funnet sted, fascinerende på alle mulig tenkelige måter. Misjonærene fikk i sin tid ikke reisepass inn i sørsamens aller helligste sfære, og dette munner ikke bare ut i at Den Hvite Mannen lukter vondt. Det har aldri nyttet å komme sørsamen i møte med sympati som fremste "våpen". Sørsamen som et av Moder Jords urfolk må man møte i dypeste respekt – med empati.

LAPPISK MYTHOLOGI SOM ANIMISTISK BIBEL.

Det knytter seg en umåte spenning til J. A. Friis som menneske og hans verk *Lappisk mythologi*. Her går det klart frem at barn av saemie på ingen måte stod tilbake for eller viste mindre fatteevne enn barn av andre nasjoner. Videre står det å lese at saemie er dannet og at det i Finland, Sverige og Norge på den tiden knapt fantes noen voksne saemier som ikke kunne lese, og mange kunne endog skrive. Noe må ha skjedd underveis, later det til. Samtidig som *Lappisk mythologi* er et skattkammer i forståelsen av den sørsamiske førkristne religionen, animismen, sognet J. A. Friis til en gruppe mennesker hvis eneste intensjon var å få bukt med sørsamens hedenskap. Dette kan man tydelig lese i J. A. Friis' originalutgave, ikke så mye i *Animistisk Bibel* (min egen fortolkning av *Lappisk mythologi*). Selv J. A. Friis, kanskje litt brydd og følelsesmessig krenket (?), var ikke personlig til stede under sørsamens aller helligste seremonier, som for eksempel uteksaminering av kommende nåejtieh. Sørsamen hadde en smart assimileringsevne. Samtidig som hun/han tok opp i seg fragmenter av det kristne budskap, holdt vedkommende skjult for Den Hvite Mannen sitt aller helligste. Kan sørsamens frekventering til helleristningsfeltene ha vært en av disse dultede, sakrale handlinger? J. A. Friis omtaler dette påfallende lite i *Lappisk Mythologi* – også som Den Hvite Mannens tradisjon. Det hele tiden kraftige spenningsforhold mellom ukuelige, tilbakeholdne nåejtieh og de mer pågående misjonærene, er særdeles fascinerende. Særlig når man i 2006 vet at den jobben misjonærene gjorde for snart 150 år siden, var til liten nytte... I *Lappisk mythologi* finnes også en flott beskrivelse av inuittens religiøse sfære. Brukte Fridtjof Nansen *Lappisk mythologi* som grunnlagsmateriale da han var forpliktet til å ta med nordsamene Samuel Johansen Balto og Ole Nilsen Ravna på sin ferd over grønlandsisen i 1888? En for Nansen dypere forståelse av samenes og inuittenes førkristne religion ville unektelig ha vært et kjærkomment kildemateriale i dag! Som en digresjon kan nevnes at J. A. Friis er totalt ydmyk i sin utredning om inuittens religion, noe han i særdeleshet mangler i ditto utredning av sørsamens originære religion! En

nihilistisk holdning overfor sørsamisk førkristen religion, ikke for oss fremmede urfolks religioner, går igjen som en rød tråd i alt jeg har bladet frem til dato. Jeg tror man må lese hva Fridtjof Nansen skrev i starten på hans karriere som forfatter og vitenskapsmann. På slutten av hans liv fikk han det travelt med å språkvasker sine memoarer. Siden har andre fått det enda travlere. Fridtjof Nansen skal for en hver pris språkvaskes gyllende ren, lett fordøyelig for kommende generasjoner, i nasjonsbyggingens tegn.

I *Lappisk mytologi* vil jeg søke etter den animistiske naturvitenskapen J. A. Friis og hans likesinnede brant på bålet for et par hundre år siden. Det har skjedd et overgrep mot sørsamen som det ikke går an å be om unnskyldning for. Skulle Den Hvite Mannen gjøre det, måtte Han selv gi avkall på forntiden. Vil Han det? Sørsamen stilt overfor en inkvisisjonsprosess som naiv, eller bare trofast? Er sørsamen på etterskudd, i så fall i forhold til hva? Sørsamen som ikke tør en tøff konfrontasjon, er ikke feig. Vedkommende kaller bare en spade for en skje; utholdende, tro og pliktoppfyllende biter man tennene sammen, forhåpentligvis sammen...

ANIMISME SOM FUNDAMENTALISME?

Animisme kan i utgangspunktet tolkes som fundamentalisme, men det er kun fordi animismen går på tvers av antropoteismen, som Den Hvite Mannen i realiteten er. Norges arkeologiprofessorvelde kan kanskje til tider føle sørsamens handlingsmønster som militant. Det er helt naturlig! En animist følger Moder Jords ugåtte stier og viker ikke en tomme på Hennes krav om lydighet og respekt – fordi Moder Jord som autoritært vesen alltid får det siste ordet, samme hva mennesket måtte mene. Sørsamens ignorering av Den Hvite Mannen som selvpålagt forvalter av Moder Jord, angår ikke en underkjenning av Den Hvite Mannen som menneske, snarere i affekt for Hans maktdemonstrasjon overfor annerledes tenkende Ham selv. Selv i dag finnes det tabuer man helst ikke skal gripe fatt i. Jeg mener bestemt at det anstrengte forholdet mellom Den Hvite Mannen og sørsamen i bunnen er religiøst betinget. Sørsamen sokner til et i realiteten autoritært vesen: Moder Jord. Moder Jord lever sitt eget liv uanfektet menneskets vilje eller uvilje. Homo sapiens sapiens vil ikke under noen omstendighet bøye av for Moder Jord som enerådende, autoritær kraft. Den Hvite Mannens autoritære makt er også kompromissløs – i all sin grådighet. Naken og urørt natur fremstår som skremmende, uovervinnelig, noe man må underkaste seg, noe man ikke kan kontrollere, noe man må gi tapt for. Den Hvite Mannens mekaniske tilstedeværelse er en slags mental motvekt overfor Moder Jord som autoritær og fundamental. En mekanisk tilstedeværelse er et redskap for å oppnå kontroll over elementene, legge under seg, eie, gjerde inn, forvalte, diktere – ikke så mye undringen isolert sett. Kulturspor vitner om tilstedeværelse og tilhørighet, og da har man en juridisk rettighet i Det norske hus – hvis man er en Hvit Mann, vel og merke. For sørsamens del blir det helt motsatt. Ingen spor vil si det samme som sørsamisk aktivitet og tilstedeværelse! Sørsamen blir paradoksalt nok "straffet" for ikke å ha tilsmusset en natur Den Hvite Mannen pr jurisdiksjon tilsmusser. Kan man sette den skremmende naturen opp mot det faktum at det er brutalt å si sannheten? I Vesten ligger det i den menneskelige natur å ljugе. Uten løgnen bryter samfunnet sammen, og relasjoner legges i grus. Den Hvite Mannen kan faktisk ikke med hånden på hjertet si at ærligheten varer lengst! I Moder Jords øyne er ingen løgn for liten, og intet tyveri for lite.

Frykten for stillheten i en dominerende, ukontrollerbar natur har som konsekvens den sosiale stillhet, som også er fryktsom. (Sosial)stillhet er et forvarsel på døden. Det å lage lyd er et tegn på liv; at vi lever, skaper, kreerer noen ting. Sosial stillhet er et signal til andre noe de ikke har kontroll over. Å mestre sosial stillhet blir betegnet som å utøve makt/at man har makt over andre i rommet, men må vel snarere betraktes som kraft? Byråkrater og andre viktige personer, herunder for eksempel arkeologiprofessor-teknokrater, kan ty til taushet som maktmiddel, men denne typen asosialt handlingsmønster eksisterer ikke i den sosiale stillheten. Den sosiale stillheten er en metafor for esoterisk kommunikasjon på et mellommenneskelig plan. Den Hvite Mannen fremstår som vel kategorisk når Han definerer sosialt samkvem. Sine egne urbane erfaringer blir lagt til

grunn, og gjerne trukket med når man skal forstå hvordan urfolk kommuniserer seg imellom. I sivilisasjonens struktur finnes det så uendelig mange faktorer som ikke finnes i urfolkssammenheng, som kan forvrengte bildet av sosialt samkvem i urfolks disfavør. Transaksjoner i forbindelse med stimulus og respons er ganske sikkert forskjellig hos sørsamen og Den Hvite Mannen. Det sosiale samkvem er imidlertid like viktig for sørsamen som for Den Hvite Mannen, men metodene kan kanskje være forskjellige? Jeg lurer på om den største forskjellen ligger i at sørsamen søker sosialt samkvem gjennom væremåte som stimulus, etterfulgt av væremåte som respons, ikke så mye gjennom ord og dialog. For at en parallell transaksjon skal fortsette må man respondere som om man har forstått, og bruke dette som redskap for å kommunisere videre. Måten man er på/handler/det man gjør satt i relasjon til det man eventuelt sa, teller mye, og en kommunikasjon fortsetter aldri hvis det ikke er en samvariasjon på dette planet. Den Hvite Mannen er totalavhengig av respons, Han også, men mer for å bli forstått, for å bli sett, bli lagt merke til, tatt til etterretning, bli en av, endog bare den ene. Den Hvite Mannens sykelige trang til oppmerksomhet blir en mal på menneskehetens sosiale samkvem, fordi forskning viser at...

VERDENSRELIGIONENES FUNDAMENTALISTISKE GRUNNSTRUKTUR.

Sett i lys av det ovenstående kan alle verdensreligioner defineres som fundamentalistiske i sin grunnstruktur. Verdensreligionene må ha hatt et opphav fra ett eller annet predestinert. Tenker man seg pananimismen som verdensomspennende før jernets herkomst, kan en animistisk diffusjon ha funnet sted anigrafisk, inn i en ny sosial og kulturell kontekst, som jernet jo må sies å ha vært en del av. Min vurdering blir så at den dagen mennesket blander seg inn i/tukler med religionens grunnsubstans, blir religionen kultur. Slik kan kristendommen, hvis åndelige aspekt riktignok springer ut fra en alfareligion – animismen – som preget menneskeheten i manteltiden (steinalderen) tolkes som en kulturell, sekulær trosbekjennelse; som en kulturell konstruksjon Den Hvite Mannen har påført sørsamen som placebo. Kuren har imidlertid ikke virket 100 %, kanskje mest fordi Moder Jord ikke tillater løgner, fordi det ikke føres aksept for løgn i naturen. Sørsamen som descendent Moder Jord gjenspeiler en organisk dynamikk underkastet naturens kraft. Sørsamens interaksjon med naturens lover forplikter evig troskap. En "lovpålagt" integrering i det norske samfunnet vil derfor måtte bli skjebnesvangert for sørsamen. Et viktig skille i den førkristne sørsamiske religionen, animismen, og kristendommen, er morskapstilhørighet. Den Hvite Mannen har ingen mor. Han vet med andre ord ikke hvor Han kommer fra. Da blir det helt naturlig for Ham å trekke patriarkalske slutninger. I sørsamisk terminologi derimot, er mor et helt fundamentalt begrep for livskvalitet. For: går det an å overføre til sine barn noe man selv ikke har fått? Den Hvite Mannen har et grep på fruktbarhet i en ejakulativ verdikjede, hvorpå Den Hvite Mannens sæd kommer fra det styrende organ. Mine predikasjoner står nok i kontrast til Den Hvite Mannens syn på fruktbarhet i manteltiden (steinalderen) og bronsealderen, som jeg føler har sitt utspring i selve penetreringen. Et arkaisk, ejakulativt berusende dogme har pumpet liv i myten om fruktbarhet i denne tidsepoken, og det vil overraske meg om den postulerte sæden som falt til jorden i forn dager vil vokse seg helt inn i den virkelige himmelen.

Det er naturen som legger premissene for urfolks religiøse tro. Således kan Moder Jord utarte menneskets sinn forskjellig over hele verden. Moder Jord er i en kontinuerlig utvikling, noe mennesket også er ment å skulle være. Den Hvite Mannens selvpålagte overformynderrolle overfor naturen bærer et umiskjennelig preg av melankoli, og utvikler seg mer og mer i retning som et substitutt for Moder Jords rolle som autoritær. Naturkatastrofene påfører Den Hvite Mannen dårlig samvittighet, men Han har ikke dårlig samvittighet overfor sitt voluminøse levesett, uten respekt for Moder Jord. Det er bare ved de helt store naturkatastrofene Den Hvite Mannen ser hvor liten Han egentlig er, men stor nok til å føle skyld! Det er i seg selv naturstridig at den Hvite Mannen skal kunne klare oppgaven med å forvalte Moder Jord, all den tid Moder Jord alltid får det siste ordet. Det er ingen ting Den Hvite Mannen kan gjøre hvis Moder Jord slår seg vrang, og det gjør Hun helt uavhengig av Den Hvite Mannens handlingsmønster.

MODER JORD SOM MATRIARK MED ANIMISMEN SOM PATRIARK

isolert betraktet innenfor aniteismen, er som to elskende hvis mandat er oppfostring av menneskebarn – fritt for mennesket til å være tro og lydig. En slik oppdragelse forplikter! Menneskets dualistiske overformynderi har gjort det enkelt for mennesket, lagt alt til rette for en altoverskyggende mellommenneskelig harmoni. Den Hvite Mannen har imidlertid bare latt seg friste av den ene av sine overformyndere, Moder Jord. Spist Hennes frukt og grafset i Hennes skjød med ubegrenset appetitt, som en eksekusjon av patriarken, animismen. Slik går Den Hvite Mannen med konstant dårlig samvittighet – nyter tilværelsen i Moder Jords skjød uten forpliktelser til å gi noe tilbake, bare legge igjen sin dritt. Sørsamen er som Moder Jords disippel, ikke Den Hvite Mannens. Den Hvite Mannens jurisdiksjon ligger ikke over Moder Jords mandat overfor mennesket, og egner seg således ikke som verktøy i naturrelasjoner, kanskje best eksemplifisert igjennom eiendomsretten, retten til land og vann, retten til utkomme fra land og vann, retten til å ferdsle land og vann, retten til å fortolke land og vann, retten til å verne land og vann, retten til vern av land og vann, retten til å leve land og vann. I tråd med Naturmangfoldsløven: betraktes naturen som villmark? Naturlandskap? Kulturlandskap? Hjem?(les: et sted man ikke går seg vill) Ødemark? Utmark? Máhtsi? I dette komplekset har sørsamen trykk på den minste forseelses paradoks, hvor man i ytterste konsekvens ber om unnskyldning for en kvist som brekkes på sin vandring gjennom skogen. Umiddelbart kan en sådan logikk virke som absurd for en utenforstående. Det er vel tross alt noe oppbyggelig i en oppfatning med forankring i at man har gjort seg uskikket til de helt store oppgavene hvis man ikke har full kontroll i bunnen med detaljene? I motsatt ende av skalaen befinner Den Hvite Mannen seg, de store katastrofenes Far. Han kan tillate seg å kaste søpla si ut igjennom bilvinduet på vei til et symposium hvis selverklærte mandat består i intet mindre enn å redde Moder Jord fra kollaps.

Moder Jord og animismen er læren om den doble sannhet: troen og fornuften. Så lenge sørsamen ikke trekker slutninger utover fornuften, er saken klar. Hjertet og hjernen er sjelens mentale dualitet hvor saemie er symfilisk inkorporert i Moder Jords interferens, et konfeksjonssydd produkt med snitt av animistisk interaksjon. Man kan ikke handle fra hjertet så lenge man rir tanken på dens ville bukkeritt bort fra virkeligheten. Sørsamen descendent Moder Jord tenker med hodet og handler etter hjertet i det godes tjeneste, magefølelsen.

HAMMERORDET.

Slik forskningen rundt manteltiden (steinalderen) og bronsealderen er lagt opp i dag, får man aldri svar på de rådende forhold mennesket la til grunn i disse to helt avgjørende tidsepokene i norsk og nordisk kultur- og samfunnsutvikling. Dette er en bevisst strategi fra de nasjonalistiske nasjonsbyggernes side – in finitum. Jeg klarer ikke lenger å være passiv tilskuer til en slik kulturell henrettelse, med allmuen til stede som uforskyldt ansvarlig. Alle de tause svarene jeg har fått på min hypotese om at sørsamen, ikke Den Hvite Mannen, er det rette mantel- (steinalder-) og bronsealdermennesket, virker på meg som en verifikasjon. Som drahjelp i mitt videre arbeid ble det valgt for meg ikke mindre enn et av Norges mest verdifulle fornminner: bronsealderristningene fra steinkista i Mjeltehaugen på Giske på Sunnmøre. For meg er disse ristningene et redskap til låns. Går det an å banke støvet av arkeologiprofessor emeritus Anders Hagens "vevde tepper" ved hjelp av pragmatikk? Dog ikke pragmatisk, som jeg mener Anders Hagen har påført oss. Jeg har satt meg fore å dechiffrere arkeologiprofessor emeritus Anders Hagens illuderte "vevde tepper" til typisk norsk. Den dagen jeg, eller andre, kan stå foran den tavla og redegjøre for denne typen epitafium; i en åpen forsamling lese og forklare overfor andre fremmøtte meningsinnholdet i dette animistiske skriftspråket, da vil min bruk av disse ristningene opphøre med øyeblikkelig virkning. For det er vel skriftspråk i sin spede begynnelse vi her er vitne til? Et sørsamisk vitnesbyrd om animistisk naturvitenskapelig forstand i bronsealderen? En tradert animistisk overlevering fra ornamentering i manteltiden (steinalderen), som igjen er en direkte konsekvens av den storslåtte, dog til nå underkommuniserte presørsamiske kulturen som opererte Nordsjøkontinentet? En

overlevering om/ fra en stornåejtie eller prolat? I en slik kontekst kan man kanskje snakke om en samisk skaffthulløkser som et formspråk, hvor «hammerordet» var det første, spede forsøk på kommunisering med Moder Jords åndedrett – vinden? Det å forme ting med hendene avgir et personlig uttrykk; en dialog til utenomverdenen; legemliggjøring; kommunikativt mønster beskyttet i en esoterisk konvensjon. Bronsealderens hir blir mer lettfattelig hvis man ser den i lys av aniteismen, og setter det inn i det hele bildet: en direkte, tradert konsekvens av manteltiden (steinalderen). Anders Hagens illudering er symptomatisk Den Hvite Mannen som kulturbærer, og begjær etter kontroll. Bare synd at man ikke kan kontrollere slike ristninger med makt. Kraften som ligger til grunn i Mjeltehaugens mørke rom representerer en type esoterisk kommunikasjon Den Hvite Mannen i pakt med sin grådighet, er holdt utenfor.

MODER JORD ER INTELLIGENT DESIGN!

Det er Den Hvite Mannens design som er uintelligent. Min fascinasjon blir ikke mindre ved bevisstgjøringen av sørsamens interaksjon med naturen som tradert intelligent design – pastisj. Moder Jord som guddommelig vesen er et fenomen kanskje best kjent blant indianerne i Amerika, men hva med sørsamisk religion? Finnes Moder Jord som et kosmisk urvesen, ikke som person, i sørsamisk religion slik Biejjie (solen) er det? Naturen er full av guddommelige makter. At naturen er besjelet, vil si at det er sjel i alt: stein, fjell, skog, vann, trær, vind osv. Kreftene i naturen var/er guddommer. Naturkreftene er personifisert gjennom guder, som:

torden – Hovregaales
vind – Biegke-alma
dagslyset – Biejjie
nattelyset – Aske
de ville dyr – Liejpie-alma
vannet – Tjaetsie-alma
vekstene (gress, lav, mose, trær etc) – Raane-niejte
været – Vearolden-alma
frosten – Jijsen-alma

Naturfenomener har guddommelig makt. (Dette kalles animistisk verdensanskuelse.) Den Hvite Mannen påberoper seg å være i besittelse av både makt og kraft på én gang. Det går ikke an! Griper man makten, mister man kraften, fordi løgnen følger makten som en skygge. At makt og kraft er to uforenlige størrelser, er en sannhet med visse modifikasjoner. Moder Jord kontrollerer mennesket med uinnskrenket makt, men Hennes maktbruk er helt fremmed Den Hvite Mannens maktmisbruk: Moder Jord ljuger ikke!

DE FORSKJELLIGE GUDENE OG HVA DE STÅR FOR.

Abstrakte gudevesener, de overhimmelske guder. Dette er guder som ikke knyttes til noe håndgripelig – verken til naturfenomener eller personer. Det er guder som vi bare kan tenke oss. Her troner **Raedtjen aejtjie (Raerien aejtjie)** som den rådende far – selve urfaderen. Guden over alle guder. Han er sjefen, har uinnskrenket makt, men gjør ikke så mye av seg. Han har delegert det meste av den utøvende myndighet til sin sønn.

Raedtjen aahka (Raerien aahka). «Urmoderen». Hun er kona til Raedtjen aejtjie, og gjør en viktig jobb ved menneskenes tilblivelse.

Raedtjen baernie (Raerien baernie). Sønn til Raedtjen aejtjie og Raedtjen aahka. Også kalt **Tjåervie-raedtie**. Han er alle tings skaper og har fått sin makt hos Raedtjen aejtjie. (Fremstilt med en glorie av reinhorn.)

Raatenjiete, datter til Raedtjen aejtjie og Raedtjen aahka.

Alle disse gudevesnene er spesielle for det sørsamiske området.

Jubpmele er en gammel finsk-samisk betegnelse for gud. I nord ble/blir Jubpmele dyrket som den høyeste gud.

Allerede her ser man konturene av grunnleggende forskjeller innenfor den førkristne samiske religionen, kanskje med den sørsamiske religionen som den mest fintfølede og vare? I alle

dokumentarer vedrørende samisk religion og myter i radio, fjernsyn og på kino, blir det tatt utgangspunkt i en nordsamisk religiøs fortolkningsmodell. Jeg har til gode å se NRK, som riksdekkende kanal, formidle sørsamisk førkristen religion. I NRK som riksdekkende medium finnes det knapt noe om sørsamisk kultur i det hele tatt i løpet av et år. Når nordmenn er sulteforet på sørsamisk kultur, hvor mye vet så Samerettsutvalget i sakens anledning? I sitt arbeid med sørsamiske anliggender: er det påkrevd av Samerettsutvalget å vite beskjed om førkristen sørsamisk religion? Så tabuisert er den sørsamiske religionen i det offentlige Norge, at man er tilbørlig til å tro det foreligger en stilltiende overenskomst om samisk som nordsamisk. Hver gang et samisk tema kommer opp, rettes søkelyset automatisk mot Finnmark, og da helst mot Kautokeino og Karasjok – i denne rekkefølgen.

Slettes ikke alle ønsker en slik debatt velkommen! Fra før har man nærmest hatt teomakiske tilstander hva gjelder forholdet mellom samisk religion og kristendommen. Hvis man ser for seg naturen i Finnmark sammenlignet med naturen i sørsamisk område, blir det kanskje ikke så rart med nyanseforskjeller i den førkristne samiske religionen og i de samiske mytene heller? For meg er det av underliggende betydning hva man ønsker eller ikke. Måten jeg søker inn i den sørsamiske mystikken på, er min egen. Det finnes minst to måter å gjøre dette på: Har man som mål å komme inn i det sørsamiske rommet, fungerer det best med en mekanisk kildeteknisk fremgangsmåte. Da kan man skaffe seg rede på Den Hvite Mannens nedtegnelser i møte med sørsamen, konfrontere sørsamen med tørre fakta, for så å trekke en slutning lik den man i utgangspunktet allerede hadde trukket. Det mest spennende er imidlertid en variant hvor man blir eksponert for en postal kildebruk. Man setter seg et mål inne i hodet sitt, gjerne ut fra noe man har sett fragmenter av i en kilde, for siden å bli geleidet inn i en helt annen kilde som på langt nær bekrefter målsetningens validitet. Slik kan man på "egen" maskin seile inn i det uendelige sørsamiske tid-rommet. En slik fremgangsmåte er bannskap i academia, men en ode for sjelen. Den ene av disse to fremgangsmåtene kan bane veien for en heltestatus i den ene leiren, mens den andre mest sannsynlig fostrer ekskludering fra begge. Jeg står foran et valg mellom å tørrtrene på en mekanisk kildeteknisk tilnærming på et universitet, eller heftig og begeistret begi meg ut på dypt vann i en sørsamisk virkelighetsfortolkning igjen – dit hvor lærebøker kun er et supplement for ens egen dumhet.

SAEMIE – "DEN SOM ER FUNNET".

Jeg fant saemie, og ble med på en tur ut i lendet. Maken til smidighet i terrenget! Man føler seg klosset og forkommen i et slikt følge. Sørsamens muskelfibre er som et topografisk avtrykk i menneskekroppen. Enhver av sørsamens muskelfibre kan man legge ut i den stedege natur, og de vil passe perfekt som i et puslespill; passe inn i hver fure i terrenget. Det være seg forflytning i landskapet, skape form av landskapet som genererer nye former, nye muligheter, flere grunner til å holde ut Den Hvite Mannen. For meg er det langt fra tilstrekkelig bare å ha funnet saemie. Jeg vil finne mer ut om dette hemmelige folket. Hvorfor spytter samen i bekken før man drikker? I samisk mytologi finnes "draugen" fra helt ute i havet/sjøen opp til elvens/bekkens arnested. Ønsker samen å tilkjenne seg overfor en kraft i naturen hvis mandat er å stimulere mennesket til ydmykhet? Tenker man seg mengden vann på jorden, må "draugen" i hele vannveien fortone seg som særdeles kraftfull. En "kvittering" fra menneskets eget sekret kan kanskje legitimere troskap for en kraft mennesket må leve opp til, strekke seg etter, minnes?

Kan "draugen", vannets hukommelse, bringe oss i minne sørsamen som vikingens båtbygger og bueskytter? Var det sørsamen som først satt i stokkebåten – på en tid da Den Hvite Mannen hadde mer enn nok å bestille i sine gjøremål med å intensivere jordbruket? Skinnkledd kurvbåt, neverbåt, stokkebåt, båter med sydd bordkledning – alt sammen en opprinnelig sørsamisk tradisjon ignoranten (Den Hvite Mannen) maktpåliggende forholder seg taus til? Har "draugen" sporet sørsamen over islagte vann 5000 år før Sondre Norheim skapte furore på *sine* ski? Kan "draugen" gi nærmere beskjed om hvalristningene også kan relateres til "dialog" med hvalene gjennom

dykking – ikke bare som matauk? Kanskje "draugen" kan åpne øynene våre i Nederland, i museet i Amsterdam, anlagt som følge av oppdagelsen av Nordsjøkontinentet, eller lede oss i kjølvannet av sørsamen mot Irland, Island, Grønland...? Hva med runene, skaldene...? Hvor langt er det sjøveis fra Mjeltehaugen til Stonehenge – ikke metrisk, men animetrisk?

Tenk om ringen kan bli sluttet med Nordsjøkontinentet! En uhorvelig mengde frossent vann presset Nordsjøkontinentet frem i solen. Den samme solen senket dette enorme kontinentet noen tusen år senere, men hvor ble det av alt vannet? Under kjølen på Noahs ark? Svartehavet lå på denne tiden langt under havnivået utenfor. Kanskje endog Middelhavet lå under havnivået utenfor der igjen? I følge myten om syndfloden skal det ha vært et yrende folkeliv langs kysten av Svartehavet. Tar man så utgangspunkt i sivilisasjonens vugge, må man kanskje anta at sivilisasjonen rundt Svartehavet og Middelhavet på denne aktuelle tiden var til dels fremskreden sett i forhold til menneskene som levde Nordsjøkontinentet. Såpass mye at en bærekraftig sivilisasjonsmyte kunne ha overlevd? Myter er viktige, også for kristendommen. Syndfloden som metafor for en utsvevende, syndig livsførsel er jo perfekt, men opphavet til myten trenger ikke være mindre troskyldig enn at en enorm mengde vann frigjordes av solen fra kuldens grep. Dette er i det minste en OK animistisk tilnærming i forståelsen av rollespillet mellom menneskets samvittighet og naturens uovervinnelighet. I et kristent perspektiv er mytene rundt syndfloden sann, for dette er på langt nær den eneste myten geistligheten har stjålet på sine korstog. Sørsamen ble i sin tid indoktrinert av Den Hvite Mannens bedrevitende, men det skal mer enn 1 000 000 000 troende til for å rokke ved en naturlig forklaring på at sivilisasjoner forsvant rundt Svartehavet: vannet flommet over "Bosporos". Forhåpentligvis kan Nordsjøkontinentet bringe ny kraft og energi til sørsamen i sin søken etter Solskatten, en myte Den Hvite Mannen har latt gå huset forbi. Den ene mytens død, den andre mytens brød.

Som en digresjon: den 04.03.02 rettet jeg en henvendelse til Statoil hvor jeg ville ha tilbakemelding på blant annet: «Hvilken holdning har Statoil som ansvarlig konsern til å utrede nærmere de funn som er gjort samt legge premissene for videre søk – for om mulig å komme til bunns i tidligere bosetninger også?» Den gangen gjaldt det artefakter og bosetning. Statoil har ikke svart. Mitt neste brev blir en purring, samt en tilbakemelding på om Moder Jord trenger oljen som "smøremiddel" i tilfelle ny istid. Nordsjøkontinentet har i seg selv anskueliggjort at det forgår svære krefter utenfor menneskenes kontroll. Jeg forventer at en slik problemstilling ligger innenfor Statoils kontroll!

Det ble avholdt et seminar på Trøndelag folkemuseum, Sverresborg den 21.mars 2003. Temaet var sørsamisk historie, og formålet var en fyllestgjørende beskjed sørsamens tilstedeværelse i trøndelagsfylkene siden manteltiden (steinalderen). I løpet av ett seminar skulle altså landets fremste ekspertise innenfor arkeologi og forvaltning av automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst, innhente den informasjonen man mente trengtes for å komplettere *Trøndelags historie*, et 3-bindsverk med planlagt utgivelse høsten 2005. «Seminarer er et forskningsseminar som primært skal være til hjelp i forfatterens arbeid med å behandle spørsmål i tilknytning til sørsamisk historie. Vi ønsker innspill til

- hvor langt forskningen er kommet på de ulike felt innenfor sør-samisk historie
- hvor forskningsfronten ligger
- hvilke problemer forskningen særlig har beskjeftiget seg med
- hvilke problemer man vil støte på ved behandlingen av dette stoffet – kildemessig og på annen måte
- hvilke huller og mangler kan identifiseres i forskningen

Samtidig vil vi tro tematikken også har allmen interesse.»

Jeg lot meg friste, og reiste til Trondheim i ens ærend. Helt bevisst holdt jeg en lav profil denne dagen, fordi målet mitt var å få tatt opp alt som ble sagt på min medbrakte MD-spiller. Det gikk greit, heldigvis! Hele dette seminaret kan jeg i dag lytte til så mange ganger jeg orker, og vil med tiden sammenfatte det som ble sagt med det som ble gjort i forbindelse med *Trøndelags historie*. Jeg har ikke begynt på dette storslåtte verket enda, men det har kommet opplysninger om at sørsamen visstnok skal ha drept en Hvit Mann. Bare en? Den sutrende Hvite Mannen fikk altså bekreftet for all verden at sørsamen var/er militant i sin fremtoning! En ting vet jeg imidlertid: det kommer mer enn ett brev fra meg til alle berørte parter i sakens anledning i årene som kommer.

At jeg fant saemie vil ikke si det samme som om jeg vet hvem hun/han er. Alle mine nedtegnelser så langt sier mest om meg selv. For alt jeg vet, kan jeg like gjerne være en eskapist. Da vil jeg i så fall rette en stor takk til de som av ulike årsaker ikke fortalte meg underveis at det jeg holdt på med var feil, fordi...

DET ER I REALITETEN NAIVT, SUBSIDIÆRT PREGET AV PERSONIFISERT VITENSKAPELIG BEGJÆR, Å FORSKE PÅ MODER JORDS TILSTAND ÅR OM ANNET.

Det er ikke det at forskerne kommer opp med riv ruskende gale forskningsresultater. Poenget er at vår tilstedeværelse på denne planeten liksom skulle ha noe å si på hvilken tilstand Moder Jord kommer i, underforstått: vår (Den Hvite Mannens) livsførsel blir trukket frem som "bevis" for Moder Jords stadig dårligere tilstand. Den Hvite Mannen gjør seg selv til syndebukk for en natur som utarmes, samtidig som Han bruker seg selv som det verktøyet/instrumentet som skal til for å unngå den samme utarming. Vi blir blendet av en vitenskapelig ekspertise rent mekanisk. De upopulære tiltakene som skal til for å unngå at naturens tilstand forverres, hører liksom ikke hjemme i et demokrati. Mennesket må stå fritt til selv å velge, ellers blir det diktatur og totalitært, og slik vil vel ingen ha det? Da blir det lett for meg å tenke at det finnes noen der ute i academia som på en eller annen måte har egeninteresse av å drive forskning, og at denne egeninteressen går foran og viser vei inn i de svære pengesekkene som er avsatt til denne typen forskning. Man kan vel kanskje ikke underslå det faktum at Moder Jord kan lide av måten Den Hvite Mannen har satt seg selv til å forvalte Henne på, men at Den Hvite Mannens livsførsel alene skulle være det som får naturen til å kollapse, blir flaut. Det er jo oss selv vi dreper, ikke Moder Jord! Den Hvite Mannens dårlige samvittighet affiserer ikke Moder Jord som diktator og totalitært vesen. Moder Jord regulerer seg selv, akkurat som Hun har gjort i millioner av år allerede. Hun skifter ham helt uavhengig av om nordmenn alene kaster 800.000 tonn med fersk mat årlig og legger igjen dritten sin uten å si takk. Store vulkanutbrudd og meteoritnedslag har opp igjennom tidene forårsaket større forurensning enn det Den Hvite Mannen noen gang kan rekke over med sitt sykelige overforbruk og sin apoteoserte anskuelse. Selv en trussel utenfra har Moder Jord klart å restituere seg etter. Da klarer Hun sikkert å hankses med Den Hvite Mannens uforstand også – etter at Han har klart å utrydde seg selv og sine medmennesker. Det er som om vi hiver oss på bølgen av dårlig nytt hver gang vi får rapporten om jordens helsetilstand midt i fleisen. Regner vi med at menneskeheten overlever sin egen vanskjøselse her på jorden: at bare vi har penger nok, så går det sikkert greit? Vi er dessverre ikke bedre innrettet enn at vi gjør akkurat det vi har råd til. Med andre ord: Den Hvite Mannen går hele tiden foran som et dårlig eksempel til tvungen etterfølgelse.

Den globale oppvarmingen har blitt den hete poteten Den Hvite Mannen trengte for å mette sitt grådige begjær og umettelige behov for å bli sett og hørt. Samtidig med at Den Hvite Mannen "gjør sin plikt" på symposion i academia, maner indianerne til kamp mot den samme ørkesløse utarming av verdens lunge Den Hvite Mannen er den fremste eksponenten for. Ville man fått aksept for en pengeinnsamling til støtte for indianerne i verdens lunge, Brasils regnskog? De trenger visst å fylle opp pilkoggene sine... Alle verdens urfolk er som kanarifuglen i buret i gruvegangen, og kan kommunisere med hverandre esoterisk på tvers av alle landegrenser en natur som kommer unaturlig ut av balanse. Hvis Den Hvite Mannen vil vite beskjed Moder Jords tilstand, kan Han bare lytte til radiobølgene fra urfolkenes trommer i eteren. Indianerne i verdens

lunge trommer Den Hvite Mannens samvittighet, i dette tilfellet Hans mangel på ditto. Det er symptomatisk at det er lettere for Den Hvite Mannen å få penger til å påpeke jordens tilstand, enn å krype til korset og peke på seg selv. Det koster ikke penger å peke på seg selv...

NORGE – «FRISKHETENS LAND»?

Markedstrollet, her definert som Innovasjon Norge, er totalt avhengig av en lytefri natur. «Friskhetens Land!» skal være friskt, sterkt og vakkert. Markedsføringen av Norge som reisemål skal genere opplevelser, liv og røre – noe til å føle på. Næringsministeren går i bresjen for mer kompetanse til aktørene: innovasjon og nettverk i næringa skal styrkes. I idylliske, naturskjønne omgivelser kan man la seg rive med i "Friskhetens land" om bord i Hurtigruta 1300 m.o.h. på Prestesteinsvatnet i Luster med Fanaråken på styrbord side.

Gjennom sitt flere tusenårige traderte virke i den sørnorske naturen: hvilken rolle er sørsamen tiltenkt i denne storsatsingen? Noe eksotisk turistene kan betrakte i en dyrepark? Vil historien gjenta seg, eller har næringsministeren lagt på bordet en grundig pedagogisk plan for den sørsamiske kulturen? Etter det jeg kan forstå, er jo nettopp kulturlandskapet et viktig element i denne markedsføringen. Er den norske fjellheimen kledd for pakistanerne? Noen av de mest fruktbare samtaler jeg noen gang har hatt, er med en elev på tiende trinn i osloskolen. Han kom fra Pakistan. Jeg hadde uendelig mange samtaler med ham om opprinnelig religion. Han mente at det urbane menneskets tukling med religionene, det være seg kristendommen eller islam, ville utvanne disse til det ugjenkjennelige. Han fattet betydelig interesse for sørsamisk førkristen religion fordi den inneholdt elementer han kjente igjen fra Pakistans egen urbefolkning, som levde isolert oppe i fjellene i nord. Jeg forsto det dit hen at det pakistanske folket var stolte av disse menneskene, som ikke krevde mer enn det naturen kunne tilby dem. Det skal bli spennende å se om våre nye landsmenn utfordrer Den Hvite Mannen på turisthyttene etter hvert. Paradoksalt nok var det noen engelske lordar som i sin tid viste nordmannen veien til topps i fjellheimen. Det gjenstår å se om Innovasjon Norge velger et bilde av en pakistaner i den norske fjellheimen i markedsføringen av Norge som reisemål. Heller det enn en sørsame? Jeg frykter at «Friskhetens land» forblir sykt frem til den dagen sørsamen kan foreta transaksjoner i sosialt samkvem på egne premisser.

Den Hvite Mannen er en sybaritt, og blir oppdratt til det i pedagogisk forstand. Det er undertiden blitt skapt en merkelig konsensus for Moder Jord som menneskets sanitetsvesen. Mennesket er kommet ut fra naturen (ikke alle liker det!), men ikke uten plikt til å gjøre opp for seg. Slik kan man kanskje forstå betydningen av sørsamens offerritualer: som en tiende; avgift til Moder Jord; det å gjøre opp for seg for derigjennom å beskytte sin egen integritet? Storsamfunnet tar så mye fra enkeltmenneskets frihet at naturen blir brukt som ladestasjon; et sted hvor man kan hente seg inn etter travle arbeidsdager; skape presedens for nye handlingsrom som grunneier. Man ønsker seg flere brukere av naturen, men bare hvis de betaler for å gå på bakken, som flere steder bærer preg av å være i privat eie. Det er lite takknemlighet å spore i Den Hvite Mannens forvaltningsplan overfor Moder Jord. Bare frustrasjon og negativ energi knyttet til det aldri å få nok. Man har elskov i Moder Jords skjød (les: på strategiske steder i naturen), skaper nytt liv og lar sin aske bli spredt med vinden i det mest jomfruelige landskapet, men har man spurt først? Det å spørre først kan med fordel tolkes som at man er ydmyk først; takknemlig; takker Moder Jord for at Hun ladet opp sine batterier i uttrengsmål gjennom et langt liv. Har Den Hvite Mannen en grunnleggende rett til nytelse på yterens bekostning – bare fordi man har økonomisk ryggrad? Bruker Den Hvite Mannen i tilstrekkelig grad Moder Jord som et sted å bli vis – på Moder Jords egne premisser?

NOEN HAR KVESSET BLYANTEN FOR MEG

og lagt den i hånden min. Med båten Gievrie Fealadimmie • kom jeg ikke i nærheten av å vite noe som helst, bortsett fra å ha erkjent det forskning ikke har vist. Med blyanten gjorde jeg meg noen refleksjoner underveis, og påførte disse arkeologiprofessorene som vil etablere Midtnorsk

Bergkunstmuseum, Lærdal. Dette internasjonalt storslåtte museum, som tvinger seg frem på retten til bergkunst som grunneiers rettighet. Jeg har søkt svar fra UiT om det finnes sørsamiske myter knyttet opp mot Torghatten, Saltstraumen og Trollhelleren på Sanna. Videre har jeg forespurt Private Reinsdyrslakteriers Landsforening, Stensåsen om de blant annet kan redegjøre for om etniske nordmenn har den nødvendige kompetanse hva gjelder å gjenkjenne og sortere ut sine egne reinsdyr fra en flokk på 5000 dyr i giedtie. Er reinsdyrkjøtt Godt Norsk? Gilde er blitt forespurt om sørsamisk spise er godt norsk. Alle kjenner jo strategien til Gilde? I skjul av fryseavtalen kan Gilde tilby sine konsumenter billig reinsdyrkjøtt om høsten – tilfeldigvis akkurat på den tiden da sørsamen slakter sine reinsdyr for salg! Matministeren har som uttalt mål økt matproduksjon, på tross av at man i dag kaster 30 % av all ferskmat i Norge! Visuell mat er bare en odør av virkeligheten, men dog livgivende sæd på Den Hvite Mannens meny. En sunn spise trenger bare å se slik ut. Datomerkingen blir en viktig faktor for økt matproduksjon, for på den annen side er det noen som mener vi er blitt for feite. Maten er ikke sunn før den er økonomisk regningssvarende. Da er jeg redd det blir storfekjøtt vs reinsdyrkjøtt. Kan AS Meraker Brug legge til grunn en tradert, kulturbasert rypejakt som driftsform i Rangeldalen på lik linje med den traderte sørsamiske kulturbaserte reindriften, effektivert ved Essand reinbeitedistrikt, i samme område? Meraker Brug AS har fremskyndet rypejakten til 10. september, noen dager før slaktinga begynner for sørsamen. Den Norske Turistforening/Nord-Trøndelag i NRK *Ut i naturen* lørdag 11.02.2006: «Det å kjenne den historiske dimensjonen i det landskapet man befinner seg i, er helt avgjørende.» Ingenting ble nevnt om sørsamens virke i det samme området: Bølareinens rike! Definerer Hardanger folkemuseum sørsamisk ornamentikk som karveskurd? Animisme er ingen vitenskap, og kan kanskje ikke bli det heller? Kanskje den dagen forskning kan vise at...? Er Finnmark som samisk område en bevisst strategi? I så fall, en overenskomst iscenesatt av hvem? Enhver reportasje, enhver referanse til samisk kultur, Finnmark har preferanse. Er nordsamen tjent med at det gjennom eteren ikke eksisterer samiske områder i Sør-Norge? I pakt av sitt mandat: kan Samerettsutvalget innrømme sørsamen indigenat i det sørsamiske virkeområdet? Var det feil å lokalisere Sametinget til Karasjok? Det hadde kanskje vært bedre å etablere Sametinget nærmere begivenhetenes sentrum, Snåsa? Slik det er i dag, er Saemiedigkie på Snåsa bare et underbruk av Sámediggi i Karasjok.

Dette er bare bruddstykker i en stor problematikk jeg nå ønsker å fordype meg i – fordi jeg ikke har fått svar. Hvem skal ivareta sørsamens interesser? Kanskje Kommunal- og regionaldepartementet kan gi meg hele bildet? Jeg vil spørre og grave min egen grav, aldri vike en tomme. Jeg står i bunnløs gjeld til «alla dessa». Det blir liksom for kjipt å gi seg fordi man ikke får svar fra maktens høyborger. For å bøte litt på dette, lover jeg på tro og ære at alle mine brev og prosjekter vil bli lagt ut på min hjemmeside på verdensveven i årene som kommer. Slik kan andre danne seg et bilde av de rådende forhold, og om mulig få inspirasjon til selv å gjøre.

Alle svarene som ikke kom min vei har brakt meg over i en ny båt. Med båten Gievrie Fealadimmie • • vil jeg vektlegge forflytning av mitt legeme fysisk i langt større utstrekning. Gievrie Fealadimmie • • er ment som en rettferdiggjøring av den presørsamiske kulturens innvandring fra Nordsjøkontinentet til «Norge» under siste istid. Hvis jeg tilfeldigvis skulle mestre å forflytte mitt legeme over en lengre strekning sjøveis, ville jeg fremdeles ikke vite stort, bare sitte igjen med en sitring i kroppen som påminnelse om å komme enda lengre med et annerledes konstruert skrog en annen gang. Paradoksalt nok blir man mindre og mindre som individ for hver barriere som brytes. Innenfor enhver erkjennelse ligger det alltid en dypere fascinasjon for hva som skjuler seg utenfor/bortenfor. Det er et begjær i Moder Jords ånd! Jeg er som et nyfødt, lite barn – et barnebarn. Mitt empirium ligger i ryggsekken som opplagsnæring i årene som ligger foran meg. Mitt empirium kan saktens komme til nytte hvis mitt mål om å rette et økende fokus på den urett jeg mener sørsamen er blitt til del i oppbyggingen av Det norske hus. Som en homo erectus vil jeg ferdes, mysende mot fuglen som mer vis. Fuglen kan både fly, gå, løpe, svømme, dykke, snakke

menneskespråk... Det er en umåte stor utfordring å skulle forstå fuglen på dens egne premisser, slik at man selv kan bli vis? Den Hvite Mannens selvpålagte visdom og uovertreffelighet i alle henseender som Moder Jords forvalter, affiserer ikke meg. Jeg finner likevekt med livet mitt når mengden av utfordringer så vidt overstiger den energimengden som ligger til grunn for det som er erfart frem til nå, dog med en stringent holdning til nuet. Løsningen på alle mine utfordringer ligger i det intuitive nuet. Uten intuisjonen blir båtene aldri tette nok, fordi det er i nuet løsningene kommer med tiden. Den Hvite Mannen har kategorisert i hjel det prosaiske ved manteltiden (steinalderen). Han har vært mer opptatt av å stedsbetinge artefaktene enn å utdype selve bruken av dem. På denne måten blir Den Hvite Mannens steinalder stereotyp, platt og kjedelig. Skinnbearbeiding i manteltiden (steinalderen): hvem vet, kanskje en full bevisstgjøring rundt dette "enkle" håndverket kan snu opp ned på rådende oppfatninger? De logistiske utfordringene i manteltiden (steinalderen) var åpenbare, men relativt håndterlig hvis man får etablert en fornhistorisk båtpark som tåler dagens lys. Slike båter vil være sjødyktige nok til utfordringene som står i kø hvorledes forstå antatt oversjøisk utveksling i Manteltiden (steinalderen). Jeg er veldig på hæla, for allerede nå ser jeg konturene av båten Gievrie Fealadimmie • • • , en slags flygende hollender på vei over åskammen fra øst...

Hvis man vil undres, må man spise – nyte. Man undres hvis man inntar en burger på Macker`n også. Jeg vil imidlertid sove, spise og undre meg i krekebærets randsone. Tenne et bål, innta en sørsamisk godbit, ligge på rygg og følge røykens vandring opp igjennom riehpene – med et lønnlig håp om å få være med... Det lar seg visst ikke gjøre å joike en Hvit Mann. Sørsamisk joik finnes oppstilt i et tellurisk partitur, kun for de innvidde. Inne i dette endeløse tid-rommet kommuniseres jortehth giele i kombinasjon med sørsamisk joik som metaspråk – esoterisk i en anigrafisk taksonomi.

Man kan bli mett av mindre...

Vaajmoste heelsegh

Aahkuve Ruvneste.

- Kilder: Thorleif Saraksen (krekebær)
Fra *Solskatten* av Daga Nyberg i oversettelse av Albert Jåma med god hjelp av Pia P. Toven
Samisk førkristen religion Albert Jåma
Tjaalehtjimmie Maja Dunfjeld
Lappisk mytologi J. A. Friis
Veiledningen Deichmanske bibliotek
forskning.no
nrk.no
Pedagogisk ordbok
Ludvig Meyers fremmedordbok
Norsk riksmålsordbok
Bronse og makt Øystein Kock Johansen
Del III, Etablering av Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lorfald.
Kalle Sognnes, professor
- Kopi til: Saemiedigkie, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtese
Sámediggi
Miljøverndepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet

Ordforklaringer:

alfareligion animismen som alfareligion, animismen som verdensreligionenes evolusjonsarner.

anigrafisk taksonomi skriftspråket sprunget ut fra et kognitivt landskap hvor mennesket ved henders virke dannet særegne, personifiserte uttrykk i mer og mer sammensatte mønstre.

anigrafi lokalisere menneskers proanimistiske aktivitet innenfor et bestemt område; visualisere artefakters topogene variasjon i et kognitivt landskap sublimert betinget, autokton animistisk designtradisjon.

animetrisk (fra biometrisk. Biometriske spor: eks. irisskanning, fingeravtrykk) animetriske spor: eks. helleristninger, skafthulløkser, flintdolker, runer, (Stonehenge?).

aniteisme lære om animisme og naturen som enhet.

aniturgi ordning av animistisk sakral offerhandling.

aniturgikk den animistiske sakrale offerhandlingens teori og historie.

aske månen.

giedtie reingjerde, reinhage, trø.

jortehth giele hemmelig språk.

kognitivt landskap naturen som stimulerende faktor på de mentale prosesser som legges til grunn for kunnskapstilegnelse, en natur som kan bevirke menneskelig sansetolkning, sanseopplevelse, tenkning, abstraksjon, problemløsning, handlinger, objekter, fenomener, ideer og forestillinger.

pananimisme kulturell samling av folkeslag animistisk betinget.

prolat høyere animist.

prolatitudinarisme bredanimisme.

realfagsdiegese naturvitenskapelig forklaring.

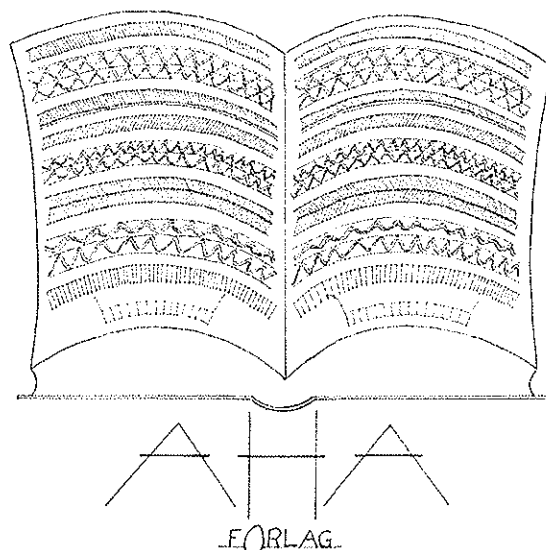
realfagsdiegetikk (fra diegese = fortelling, forklaring) læren om naturvitenskapelig problemorientering.

riehpene ljore, røykhull (i kåte og telt).

saemie "den som er funnet".

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Saemien Sijte
7760 Snåsa

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadlmmle.no

Deres ref.: dokument1

Vår ref.:

Oslo: 08.05.2006

"NYE" SAEMIEN SIJTE – EN FORNTIDSVISJON?

Kan sørsamisk kultur sikres for fremtiden uten at sørsamene vinner forntiden tilbake?

På mine vandringer i det sørsamiske virkeområdet har jeg knapt nok "registrert" sørsamisk aktivitet i nuet. Absolutt alt som er blitt meg til del har vært som en stemme fra en svunnet tid; signaler fra en kultur med røtter dypt ned i jordsmonnet. Jeg er selv en hvit mann, og kan forsikre om at signalene ikke kommer fra en kultur som har satt sitt preg på jordsmonnet ovenifra og ned. Signalene bryter på sett og vis igjennom Den Hvite Mannens kulturspor, og skaper således en undring hos meg om Den Hvite Mannens omforenede bergkunstsyntese er en bevisst strategi.

Jeg har mottatt og lest *Utbyggingsplaner 2005 – Kort versjon*. Det kan hende de komplette utbyggingsplanene går mye bredere ut, men det var forbausende lite vyer rundt det faktum at "nye" Saemien Sijte nå står foran sitt livs sjanse til å ivareta/forsvare/styrke Saemiedigkies rolle som forvalter av automatisk fredete kulturminner, herunder bergkunst i Sør-Norge. Den etter min mening omforenede avtalen hva bergkunsten angår, har til nå båret et umiskjennelig preg av det å "vite". Det bør i "nye" Saemien Sijte skapes rom for sørsamisk grunnforskning på temaet bergkunst, samt formidling av denne til allmuen, men bør etter min mening mer reflektere det å "være". Jeg drister meg herved til den antagelsen at det i det sørsamiske virkeområdet forefinnes minst en original gievrie, som bare venter på å bli forløst til fordel for en mer permanent utstilling. I "nye" Saemien Sijte burde det skapes rom for gievrie i et landskap med bergkunst fra Sør-Norge – et sted man kan "være", og endog ferdes mot uante kjensgjerninger. Med bergkunsten inkorporert vil "nye" Saemien Sijte bli en passe motvekt (erstatning?) til Midtnorsk Bergkunstmuseum, Lersfald. "Nye" Saemien Sijte kan bli et fyrtårn for den oppvoksne generasjon hva gjelder ny innsikt i bergkunstens mysterier. Personer med utfyllende kompetanse venter til den dagen offentligheten tar ansvar og staker ut en ny kurs; drister seg til virkelig å utfordre opinionen på området bergkunst. "Alle" vet jo at det var i Midt-Norge misjonærene fant de fleste runebyggene i sin tid. Slik sett må noen offentlige personer fra det samme området bryte imot den kjensgjerning at den animistiske anskuelse er

tabuisert til taushet, for derigjennom skape presedens for – ikke bare i det dulgte – parallelle tilnærmingsmåter i det offentlige rom. Internasjonalt vil et slikt initiativ sikkert vekke oppsikt, samtidig som det like sikkert vil vekke til live flere fastgroddes sjeler på det mer hjemlige plan. Det er et uttrykt mål med bergkunstforskningen at man ønsker nye innspill velkommen. Bare slik kan det sørsamiske perspektivet anskueliggjøres for allmuen, og sakte men sikkert frigjøres fra Den Hvite Mannens jerngrep.

Hva er det man frykter mest: Å bli upopulær ved å stemme for en bevilgning til "nye" Saemien Sijte, eller bli stilt i forlegenhet den dagen sannheten om sørsamenes herkomst kommer ut fra skyggenes dal? Den Hvite Mannen trenger ikke be om unnskyldning for noe som helst. Den Hvite Mannen vet innerst inne at sørsamene har bidratt med samfunnsgagnlig virksomhet lenge nok til å rettferdiggjøre en nødvendig bevilgning til "nye" Saemien Sijte. Sørsamene kan da i sitt eget tid-rom fritt dele med oss sine lytefrie, jomfruelige overleveringer uten å bli holdt nede av en klam hånd fra en dominerende kultur.

Ville sørsamenes rett til land og vann i Sør-Norge fått et annet meningsinnhold hvis man ved forskning kunne føre bevis for at sørsamene var det genuine folket i manteltiden (steinalderen)? Hvor når skal slik forskning finne sted, om ikke i "nye" Saemien Sijte?

Barna må bli stolte av sin sørsamiske herkomst, ikke bare som et fenomen i 2006. Snarere ved å skape rom for sørsamisk kultur som historisk tradisjonsbærer på sørsamenes egne premisser. Barna må bli bevisst den traderte kunnskapsformidlingen som verdifull. En slik tilnærming blir stilistisk uten et fornhistorisk perspektiv. Barna kan aldri bli fullverdig stolte av en tradisjon de voksne ikke offentlig kan legitimere sett i lys av en kulturrevolusjon i et forntidsperspektiv.

En slektskapstilhørighet horisontalt i nuet er selve døråpneren hvis man vil en fruktbar dialog på sørsamisk vis. Måtte noen finne frem nøkkelen for oss andre inn i "nye" Saemien Sijte...

**Herved overbringes flerfoldige lykkønskninger til alle dere
som kjemper for oppførelsen av
"nye" Saemien Sijte!**

Med vennlig hilsen

Rune Molnes.

Kopi til: KKD
KRD
Nord-Trøndelag fylkeskommune
Sámediggi

Oslo kommune
Ordfører Per Ditlev-Simonsen

Rune Molnes
ruvne@online.no

Dato: 26.06.2006

Deres ref:

Vår ref (saksnr):

Saksbeh:

Arkivkode:

200601237-2

Lene Conradi,

99

OSLOFJORDOMRÅDET FOR NESTEN 10.000 ÅR SIDEN

Kjære Rune Molnes,

Takk for din mail mottatt her den 19. juni. Det var interessante opplysninger, og minner oss om at istiden tross alt ikke er så langt unna. For meg som har historie som hovedinteresse var dette interessant informasjon.

Med vennlig hilsen

Per Ditlev-Simonsen
Ordfører

Kopi til: PDS

Oslo kommune
Byrådsavdeling for byutvikling

Rune Molnes
ruvne@online.no

Dato: 02.08.2006

Deres ref:

Vår ref (saksnr):
200602733-2

Saksbeh:
Amfinn Løvli, 23 46 17 95

Arkivkode:
841

**OSLOFJORDOMRÅDET FOR 10 000 ÅR SIDEN. VEDRØRENDE MENNESKERS
TILSTEDEVÆRELSE**

Vi viser til Deres e-post av 15.06.2006.

Det er en interessant teori som fremsettes i e-posten, men Oslo kommune har ikke kompetanse til å vurdere eller ønske om å kommentere påstandene. For oss synes det mer aktuelt å ta opp teorien i relevante forskningsmiljøer.

Seksjon for plan- og utbygging

Rune Raknes
fung. plan- og utbyggingssjef

Amfinn Løvli
spesialrådgiver

Godkjent og ekspedert elektronisk

Sendt: 11.09.2006 10:44
Fra: Aida.Garcia.Krogh@md.dep.no
Til: ruvne@online.no
Kopi:
Emne: VS: Sjøverts, isverts og landverts.
Vedlegg: [INDIKSJON_GF_II_Kompendium.pdf \(1136k\)](#)

Statsråd Helen Bjørnøy takker for din epost av 03.09.06 om det ovennevnte prosjektet. Departementet er godt informert om prosjektet fra dine tidligere henvendelser, men ser det ikke som riktig å kommentere det faglige grunnlaget. Departementet anser at dette hører naturlig inn under de faglige miljøene på området.

Med hilsen

Aida G. Krogh
Førstekonsulent, Statsrådens kontor
Miljøverndepartementet
agk@md.dep.no
tlf. + 47 22 24 57 01, mob: + 47 47 80 02 24
fax +47 22 24 60 34

-----Opprinnelig melding-----

Fra: Postmottak MD
Sendt: 4. september 2006 10:11
Til: Statsrådens forkontor
Emne: VS: Sjøverts, isverts og landverts.
Viktighet: Høy

-----Opprinnelig melding-----

Fra: Rune Molnes [mailto:ruvne@online.no]
Sendt: 3. september 2006 11:39
Til: Postmottak MD
Emne: Sjøverts, isverts og landverts.

Helen Bjørnøy
Miljøvernminister

Prosjektet Gievrie Fealadimmie II har som formål å kartlegge sørsamisk fornaktivitet i Sør-Norge. Det kan vise seg at sørsamene har frekventert områder i Sør-Norge i større utstrekning enn til nå erkjent.

Jeg vil holde miljøvernministeren oppdatert i dette prosjektets progresjon, men ønsker herved en tilbakemelding på det fremlagte materialet så langt.

Med vennlig hilsen
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
ruvne@online.no

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Rune Molnes
PB 59 Manglerud
0612 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

28. 09. 2006

Kartlegging av sør-samisk aktivitet i Sør-Norge

Vi viser til Deres henvendelse av 3. september 2006 om saken. Henvendelsen er oversendt Riksantikvaren som rette vedkommende for videre oppfølging.

Med hilsen

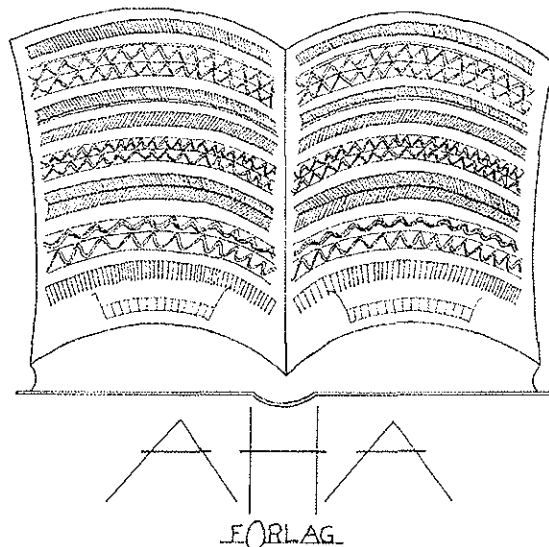
Einar Holtan (e.f.)
avdelingsdirektør

Kari Charlotte Larsen
rådgiver

Kopi:
Riksantikvaren

Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Bjarne Håkon Hanssen
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Pb 8019 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadlmmie.no

Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 12.12.2006
-------------	-----------	------------------

GÅR DET AN Å SLÅ I HARTKORN SØRSAMEN OG DEN HVITE MANNEN I NORGES OLD?

MED HVILKEN RETT...?

Er det rom i et moderne demokrati som vårt å definere bort Den Hvite Mannen fra Norges Old?

Den Hvite Mannens kultur dikterer løsningene i dag, men har det alltid vært slik? Den rådende oppfatning man har i dagens sivilisasjon kan lett ha influert oppfatningen man har ervervet hva gjelder forn tids menneskers liv og levnet. Hva om forn tids menneskegrupperinger var annerledes dagens, om så motsatt proporsjonalt: **Med sørsamen som den rådende part!**

Hvordan vet dere fra Forvaltningen, byråkrater, teknokrater, vitenskapsmenn og politikere noe om sørsamisk forntid all den tid dere knapt vet beskjed sørsamen i nåtid? Eller kanskje dere vet så altfor godt hvorledes den historiske og kulturelle utviklingen i Norge har funnet sted? Kanskje sørsamen er en trussel mot alle dere som "vet"? Det føles som om sørsamen spiller oss et puss i vår underbevissthet; trekker til torgs noen skyggeprosjeksjoner Den Hvite Mannen omgås med som vetter og troll. Sørsamen har pliktskyldigst oppfylt alle etiske og moralske krav som pr definisjon en medborger skal måtte ha med seg inn i en demokratisk sivilisasjon. Sørsamen har vært/er vår nabo, har både sympati og empati, er en sosial og naturlig ressurs, medmenneskelig faktor, er inkluderende, tålmodig, oppofrende, sparsom, strategisk, energisk og selvstendig. Sørsamens stamina tilsier at han ikke har ligget mange til byrde, snarere vært en smule passiv i de tilfellene hvor det kunne forventes av andre uoppfordret å tre støttende til overfor sørsamen. Hvorvidt sørsamen kan oppfattes som en *god* nabo, se det kommer vel an på om vi selv oppfattes som en ditto? Sannheten kan ganske visst være tung å svelge, især hvis sannheten er en annen den vi selv prediker.

Det har kostet blod, slit og tårer å bygge opp en velferdssivilisasjon som vår. Det blir for drøyt å tillegge sørsamen æren for moderne infrastruktur, arkitektur, ingeniørkunst alene. Heller ikke

sportslig finnes det spor av sørsamisk ånde, eller...? Fremtredende norske politikere, og andre(?), har tatt til orde for at samene ikke har flere rettigheter i Norge enn pakistaneren. Dette gjaldt etter all sannsynlighet også sørsamen. Kanskje sørsamen i særdeleshet? Pakistaneren, og hvilken som helst annen innvandrer, har rettigheter i vår velferdssivilisasjon, men ikke, som sørsamen, rettigheter i Norges Old! I Sør-Norges Old er det etter all sannsynlighet *bare* sørsamen som har rettigheter! Man skal ikke underslå det faktum at Den Hvite Mannen har bidratt i særdeleshet når det gjelder byggingen av Det Norske Hus, men er dette alene nok til å skulle kunne eneråde naturen? En natur som har fungert som sørsamens ekstensive hjem siden eldre manteltid (steinalder)! Det går til nød an å eie en sivilisasjon, men ikke naturen. Moder Jord er et urvesen det ikke er gitt mennesket å temme – like lite som det nytter å temme Den Hvite Mannens grådighetsbegjær. Global oppvarming til tross: Hvem bryr seg? Utad gir Den Hvite Mannen et inntrykk av å være en omsorgsperson, men Hans påtatte omsorg overfor naturen blir patetisk. Moder Jord har sin syklus helt uavhengig av om Den Hvite Mannen forurenser eller ikke. Hvis det skulle ha seg slik at de mye omtalte klimaendringene er menneskeskapte, vil ikke dette på noen måte utslette Moder Jord. Hun klarer seg utmerket vel med eller uten Den Hvite Mannens tilstedeværelse. Lenge før naturen er destruert, utpint og brukt opp vil Den Hvite Mannen selv være borte fra Moder Jords overflate. Ikke nok med at Den Hvite Mannen begår et kollektivt selvmord med sitt uforstandige levesett, Han setter andre uskyldige mennesker i en vanskelig situasjon samtidig. Akkurat *det* må jo være den verste følgen av Den Hvite Mannes skapte klimaendringer. Hvis isbreene smelter på grunn av Den Hvite Mannens uforstand, hvilke konsekvenser ville dette få for Danmark og Nederland, for eksempel? Hvilke søksmål ville kommet mot de nasjonene som ikke gjorde nok – var forutseende nok? Søksmål som følge av miljøkriminalitet? Hvem ville i så fall på vegne av hvem krevd erstatning for en ødelagt natur? Naturrettslig hadde det vel vært på sin plass at sivilisasjonene ble pålagt å betale årlig bygselavgift til urfolkssamfunnene. Demokratiske rettigheter i en sivilisasjon er mulig, men går det an sånn uten videre å overføre de samme demokratiske rettighetsprinsipper inn i sørsamens ekstensive hjemstavn, naturen? I så fall: **Med hvilken rett?**

En introduksjon til sørsamens intensive hjem finner sted rundt matbordet, som er en sosial bærebjelke i hele det sørsamiske samfunnet. Velger man å bibringe spise- og bordskikker fra sivilisasjonen, velger man automatisk bort sørsamens invitt et mer intensivt dypdykk i mysteriet relatert til den andre siden. Det å spise sammen med sørsamen er som starten på en endeløs vandring på ugåtte stier. Spiser sørsamen reinsdyrkjøtt fra Gilde? Er det relevant å betrakte den sørsamiske spise som Godt Norsk? Hvis ikke: **Med hvilken rett?**

Et trepunkts konstant press utøves mot sørsamen, som uten en jordnær tilnærming til Moder Jord for lengst ville ha vært en saga blott. Agrarius Aggressus (bonden) er Agrarismens Far, og får kyndig drahjelp fra Akademia og Presteskap i fellesskap. Disse tre konstantene fra sivilisasjonen kjemper mot den mest konservative kraft som eksisterer i Moder Jords skjød, sørsamen. Sørsamen forholder seg til konservatismens alter ego, Moder Jord, som igjen er brikker i det endeløse tid-rommet som alt omsluttet av. I en slik kontekst blir en demokratisk sivilisasjon bare en ekstra stein til byrden for sørsamen. Fordi en kulturelt betinget sivilisasjonsstruktur bare kan være en maktpåliggende faktor for sivilisasjonens innbyggere; kun ivaretar Humanistens interesser i sivilisasjonen og i svært liten grad naturens. En sivilisasjon er et prangende speilbilde på menneskelig grådighetsbegjær etter kontroll satt i system – et kontrollerende instrument for dens makthavere. En sivilisasjon taler med Humanistens stemme, tar egosentriske hensyn og bygger kulturelle relasjoner. Det å urbanisere deler av Moder Jord – legge ned grunnsteinen for en sivilisasjon – er vel kanskje ikke den største synden Humanisten kan foreta seg. Det kriminelle aspekt visualiseres den dagen man i sivilisasjonen vedtar lover og forordninger for *resten* av Moder Jord – på vegne av alt og alle. Sivilisasjonene utnytter naturen og er således en predator på Moder Jord. Urfolkenes ulike samfunn anvender naturen som i en symfoni. Å tre en bedrevitende, urban forordning nedover hodet på sørsamen vil i beste fall kun vekke til live en avmaktssfølelse. En sørsamisk sijte kan også være svært prangende. Den kan like gjerne være den naturen Den Hvite Mannen har annektert, ferdes i, eier, kontrollerer, utnytter og liker å smykke seg med! Den Hvite Mannen undres om Han er alene i universet, men glemmer i samme åndedrag at Han ikke er alene her med Moder Jord. Hyttebygging er sivilisatorisk ekstensjon

som til de grader berører sørsamens ekstensive hjem. En eneste hytte midt i reinflokkens trekkrute vil kunne stresse reinsdyra – og sørsamen – unødig. Livsnerven, reindrifta, i sørsamens samfunn blir innskrenket på grunn av at Humanisten fra sivilisasjonen trenger sårt til rekreasjon i all sin forfengelighet. **Med hvilken rett?**

Ingenting av artefakter registrert i Norges Old er kategorisert som av mulig sørsamisk herkomst. Da må man legge til grunn en animistisk anskuelse, og det har Akademia for lengst forkastet som forklaringsmodell. Derfor finnes det i dag ingen animistisk tilnærming i arkeologistudenters pensum. En animistisk anskuelse krever ikke bare innsikt i det underbevisste, man bør på sett og vis kunne bevege seg dit hen også. Det ligger ikke i Den Hvite Mannens mandat å ferdes i denne og den andre verdenen i levende live. Den Hvite Mannens abstraksjonsnivå er skremmende lavt i tilfellet bergkunsten: Fruktbarhetsmagi. Med nåejtie blir det atskillig mer komplekst! Den Hvite Mannen har i sekler forsøkt å hamre fast sin vranglære bak våre netthinner, men det er nå engang øynene som ser... Nye verk skrives hva gjelder Norges forntid. Ingenting står skrevet eller antydnet om sørsamens eksistens. Selv praktverket *Trøndelags historie* i tre bind levner sørsamen liten ære. Verket har nettopp kommet ut i butikkhyllene. Akademia v/NTNU, Vitenskapsmuseet v/blant andre professor Kalle Sognnes har vært arkitekten bak den rådende oppfatningen om Trøndelags historie, og ved dette vært det reneste vanntette skott mot sørsamens naturvitenskap. Slik har allmuen blitt spart for på fritt grunnlag å danne seg en selvstendig oppfatning om den historiske utviklingen i trøndelagsfylkene. Det er bare i diktaturstater vi finner liknende fremgangsmåter – diktaturstater vi fordømmer på det sterkeste! **Er sørsamen militant?**

Det hele kulminerte i Storstuggu på Røros fredag den 29. september 2006. NTNU/Historie var blitt invitert som foredragsholder, men som professor Kalle Sognnes selv uttrykte det: 14 dager var ikke nok for ham til å planlegge deltakelse på dette seminaret om sørsamisk historie. I skyggen av sitt professorat har Kalle Sognnes vært en av hovedarkitektene bak *Trøndelags historie*, har et tilnærmet hovedansvar for fortolkningen av helleristninger midt i hjertet av sørsamens ekstensive hjemstavn, Trøndelagsfylkene, og vet "alt" om sørsamen for øvrig. Professor Kalle Sognnes sin posisjon i Akademia skulle således, etter mitt snevre syn, være mer enn tilstrekkelig til å ta det hele på sparket! Professor Kalle Sognnes satt midt i salen som i en observatørrolle. Andre i panelet måtte peke på ham og gjøre hans tilstedeværelse kjent overfor oss andre. Å si de samme tingene mange nok ganger er blitt "sikre" bevis for at det i hvert fall ikke er samer – definitivt ikke sørsamer!

Med hvilken rett?

En episkopal epidemi feide inn i sørsamens samfunn som et kaldt gufs fra sivilisasjonen, hvorpå Presteskapet enkelte år bevisst unnlot å innføre sørsamen i kirkebøker og ved folketellinger. Med velsignelse fra Agrarius Aggressus og Akademia? I så fall: **Med hvilken rett?** Og hva med Presteskapets hardtslående argumenter, steintavlene med de ti bud? Var det ikke elleve – minst(?) – Du skal ikke være grisk!

Bålet er et genetisk spor etter sørsamens forn. Hvor mange bålplasser fra forn tid er registrert som mulig sørsamiske? Stolpehull i ringform tilsier gjerne lokalisering av gåetie (telt eller gamme). Med hånden på hjertet: Hvor langt tilbake i tid har Den Hvite Mannen tradisjon på å bo i gåetie – som husvære, vel og merke? Bål plass eller boplass? Sørsamen har/hadde tradisjon for å ha flate, ovalformede steiner rundt/under bålet. Dette blant annet for å skåne underlaget, jordsmonnet. Under deakehkh (Reisverket i gåetie. (Her: Torvgamme.)) legger/la sørsamen flate steiner i de tilfellene gåetie skulle stå over lengre tid. Dette for at deakehkh ikke skulle råtne. Slike steiner er/var verdifulle og blir/ble fraktet med som del av pargas. Slike tradisjoner er verdifulle også som bakgrunnskunnskap ved registrering av fornminner. Svært mange bålplasser fra forntiden har kanskje ikke den tradisjonelle, sørsamiske steinsettingen. Forklaringen *kan* være at steinene ble tatt med i et videre kretsløp. En nomadetilværelse er av Den Hvite Mannen forstått som et mindreverdige levesett i en sivilisasjon – med rettel! I en sivilisasjon blir en nomadetilværelse i beste fall sammenlignet med livet Gatefolket i Oslo står overfor. Fast bosetning er praktisk for Humanisten, men kanskje ikke alltid for naturen? En nomadetilværelse er praktisk både for mennesket og naturen! Nomadetilværelsen er ikke særlig praktisk i sivilisasjonen, men kanskje *mellom*

sivilisasjoner? Man kan jo som ett eksempel av mange rette et skråblikk mot bergverksdriften i Norge og Sverige. Her ga sørsamens naturvitenskap full uttelling for Den Hvite Mannen. På slavekontrakt, selvsagt... Sørsamen har ved sin samfunnsform gitt naturen det nødvendige pusterom, noe som er utenkelig i en sivilisasjon! Kanskje sørsamen har lært kunsten med syklus i naturen av villreinens vandringsmønster? Slik faktainformasjon om sørsamens symbiose med naturen ilegges ikke vekt når rapporten om funnstedet foreligger. **Med hvilken rett?**

Kunne vikingene sette ut med sine båter uten en sørsamisk båtbyggertradisjon som noe helt basalt? Var det sørsamen som utvant jernet i den tidligste fasen? Mye tyder på det! Man har kommet frem til det faktum at Den Hvite Mannen hadde mer enn nok arbeid med gårdsdriften på den tiden av året jernonna var på sitt mest intense. Og hva med all krigføringen? Han hadde rett og slett ikke tid! Det går også rykter om at de første jernaldersmedene var sørsamer. Kanskje man i tillegg kan kle sørsamen i rollen som bronsealdermed også? En tradisjon som er mer sofistikert fundert i den andre verden enn jernaldersmeden var det. Hvorfor forherliger man fremdeles hypotesen om Den Hvite Mannen som kom hutrende nordover da isen smeltet etter siste istid, all den tid man vet at presørsamen levde Nordsjøkontinentet *under* siste istid? Kanskje det er fordi man vet at det ikke var Den Hvite Mannen som levde Nordsjøkontinentet på denne aktuelle tiden?

ABM-konferansen torsdag den 28. september 2006 avdekket med all mulig tydelighet tingenes tilstand. Samisk arkiv er ensbetydende med nordsamisk arkiv. Det finnes i realiteten ikke en eneste hyllemeter med offentlig sørsamisk arkiv i Norge i dag! Skjevfordelingen i det offentlige samiske arkivet synliggjøres ved Nordsamens (Her: Nordsamen som sitter fast i byråkratiet i Sámediggi) stadige referanser til Solskatten, den gode tiden og solfolkets sønner. Sagaen om solfolkets sønner og døtre er ført i pennen av Anders Fjellner. *Peiven Parneh* brakte Anders Fjellner frem i den internasjonale solen som skribent. Anders Fjellner var en sørsame, prest og uvurderlig tradisjonsformidler – totalt ukjent i Den Hvite Mannens sivilisasjon? Rart, for Anders Fjellner arbeidet på samme måte som de mer berømte Asbjørnsen og Moe. Mye kan tale for at de endog kjente til hverandre. Uten Anders Fjellners nedskrivninger i sin tid, ville kanskje sørsamen hatt en atskillig lengre vei å gå i dag. Slik kan Nordsamen oppfattes som imperialist i sin iver, og, i verste fall, en fjerde konstant i skvisen om sørsamen. I sørsamens engere krets blir Nordsamen omtalt som nattens folk. Et annet fenomen Nordsamen offentlig arkiverer, er laahkoe. Det er blitt forsket på sørsamens unike slektskapsstruktur og fadderordning, men tillagt Nordsamens tradisjon. Det er selvfølgelig bare jeg som kan bringe slike tabuer ut i det offentlige rom, men det behøver jo ikke være mindre sant av den grunn? Jeg føler meg relativt sikker på at pakistaneren kan forske i sin prosess i møte med den norske sivilisasjonen i offentlige arkiver. Slik kan pakistaneren studere, skrive rapporter og skaffe seg dokumentasjon fra sikre kilder i forskningssammenheng. I et arkiv finnes viktig kildemateriale, og det er viktig at slikt kildemateriale er lett tilgjengelig. Sørsamen må gå omveier i diverse private arkiver på let etter dokumentasjon om *sin* egen fortid. Slike private arkiver er kanskje ikke like lett tilgjengelig for forskere og allmuen generelt? Akademia søker svar i kilder. Paradokset er at sørsamen *er* kilden!

Yngvar Nielsen-doktrinen.

Det Norske Hus er ikke bygget etter kravet om god byggeskikk! Jeg ønsker herved å ta til orde for å dimittere professor doktrinær, Yngvar Nielsen. Man har viet Yngvar Nielsens fremrykningsteori nok oppmerksomhet som det er. Nå er det på tide å gå hele problematikken litt nærmere etter i sømmene! En fyr som Yngvar Nielsen kan umulig ha skylden for all den elendighet sørsamen er blitt til del siden slutten av 1800-tallet – på den tiden Yngvar Nielsen tok seg en spasertur i fjellet i et par ukers tid. I løpet av disse et par ukene fikk Yngvar Nielsen sin åpenbaring. Denne åpenbaringen munnet ut i en "vitenskapelig" avhandling: Fremrykningsteorien. Denne populismen var som et bestillingsverk fra nasjonsbyggerne av Det Norske Hus sin side, og som manna fra himmelen for både Presteskap, Akademia og Agrarismen! På 14, fjorten dager! snudde en samlet norsk stat seg mot sørsamen; en holdningsendring fant sted fra at sørsamen var Norges definerte urfolk i sør, til at sørsamen ikke kunne legge frem bevis for verken stedsnavnstradisjon eller kulturminner i sin alminnelighet i sitt ekstensive hjem. Med andre ord: Sørsamen kunne ikke

legitimere sedvanerett i sitt eget ekstensive hjem! Det ble ikke tatt hensyn til sørsamens muntlige overleveringer, og heller ikke det faktum at sørsamen har hatt tradisjon for *ikke* å sette spor etter seg i naturen. Bare Den Hvite Mannens skriftspråkstradisjon og kulturelle arr i naturen var meningsberettiget. På den tiden var det som kjent Presteskapet som sto for språkopplæringen. Agrarius Aggressus sin seter som lå i sørsamens reindriftsområde/ekstensive hjem ble over natten definert som eldre enn sørsamens reindrift i det samme området. Alle visste jo da og alle vet jo nå, at reinmøkka er det beste gjødslet for jordsmonnet. Bare derfor ble setrene lagt i sørsamens intensive reindriftsområder. Agrarius Aggressus sin snedige plan var å la sørsamen etablere stadig nye reintrøer lenger og lenger vekk fra setra. Slik kunne Agrarius Aggressus pø om pø bli selvforsynt med fôr til sin egen buskap. Agrarius Aggressus sin seterdrift/viddestøling er en annen form for sivilisatorisk ekstensjon som har påført sørsamen ubotelig skade. I kjølvannet av dette min påstand om systemfeil, har sørsamen i rettssak etter rettssak tapt rettigheter til land og vann i sitt ekstensive hjem helt opp til vår tid – uten at Sámediggi løftet en finger? Det finnes minst en påfallende faktor til som er blitt særst lite påaktet i denne famøse byggesaken: Var det ikke lordene fra England som gjorde Nordmannen, og Yngvar Nielsen, oppmerksom på den storslåtte naturen som lå rett utenfor Hans egen dørterskel? Lordene ble etter sigende forundret over Nordmannens manglende tilstedeværelse i- og interesse for Norges storslåtte fjellheim! Et annet viktig moment er at Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet omtrent på samme tid begynte å fatte interesse for bergkunsten i trøndelagsfylkene. Resultat: Et helleristningssyndrom som kom til å tåkelegge Norges forntid. Denne institusjonen heter i dag NTNU, Vitenskapsmuseet. Her utøver professor Kalle Sognnes sin plikt i dag.

I ordets engere betydning: **Nasjonsbyggingen var i gang for fullt!**

Til deg som beslutningstaker:

Det ble ikke skapt rom for nye Saemien Sijte på Snåsa på neste års statsbudsjett. Nye Saemien Sijte kunne gitt deg en utvidet romfølelse i sørsamens naturvitenskap, som blant annet anskueliggjør en uvurderlig kompetanse innen miljø- og naturvernsproblematikk. Med nye Saemien Sijte kunne du få bukt med den manglende problematiseringen i reindriftsrett, gjøre allmuen bedre kjent med den uretten den Norske stat har begått overfor sørsamen lenge nok, gjøre Maslows behovspyramide til sørsamens, eller kanskje bedre: Ta lærdom av sørsamens uovertrufne fadderordning, LAAHKOE. Og sist, men kanskje mest: **Med nye Saemien Sijte kunne du skapt rom for noen sårt tiltrengte hyllemeter offentlig sørsamisk arkiv!**

Sørsamen ber ikke om penger, men klokskap!

Med hvilken rett har Den Hvite Mannen til å diskriminere sørsamens naturvitenskap?
Med hvilken rett har Den Hvite Mannen til å definere bort en sørsamisk tilnærming til
oldsaker lokalisert i Norge og Sverige?

Med hvilken rett? –Retten som er satt av Den Hvite Mannen!

Med vintersolvervs hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.
homo erectus

Kilde: Moder Jord

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Rune Molnes
Postboks 59 Manglerud
0612 OSLO

Deres ref

Vår ref
200604212-/AST

Dato
09.02.2007

Spørsmål og informasjon om sørsamenes rettigheter

Vi viser til deres brev av 12.12.2006 til statsråd Bjarne Håkon Hanssen
vedr. sørsamenes rettigheter.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har merket seg deres synspunkter.

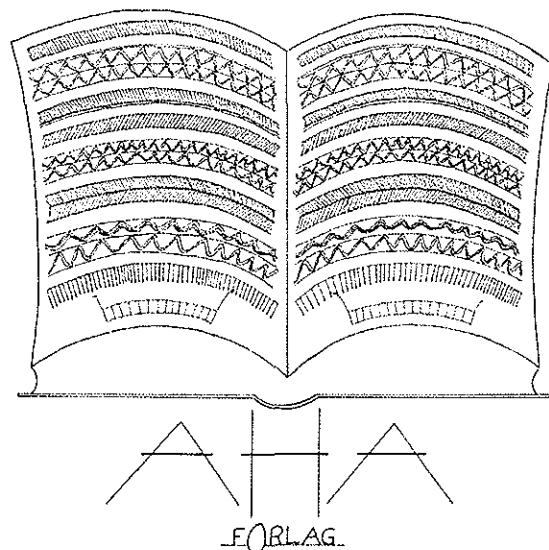
Med hilsen

Bjørn Olav Megard (e.f.)
avdelingsdirektør

Astrid Thiruselvam
førstekonsulent

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Helen Bjørnøy
Miljøverndepartementet
Pb. 8013 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadlmle.no

Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 11.05.2007
-------------	-----------	------------------

Miljø- og klimaforslag.

MODER JORD SOM MESTRINGSARENA

Opplevelsen ved mestring

Jortehth giele

En didaktisk fordypning: Opplæring til mestring.

Jeg velger å tro at sørsamen faktisk har hatt en skriftspråktradisjon:

Hulemalerier, ornamentikk, helleristninger, tatoveringer,
symboler på gievrie, runene, primstaver

– *aksentuert av jolken.*

Apoteose og makt, men kraft?

Som en etisk betraktning har ikke mennesket fra begynnelsen noen som helst slags obligatorisk forrang hva gjelder ressursutnyttelse sammenlignet med annet liv på Jorden. Ressursutnyttelsen er en sivilisatorisk konstruksjon i en possessorisk prosess – stikk i strid med urfolks naturvitenskap. Urfolk anvender naturen. Medgang som følge av griskhet gleder ikke Den Hvite Mannens hjerte. Han tar imot rikdommen uten besvær – uten takk. Hovmodet avler maktbegjær og innhyllier Ham i et slør av selvisk guddommelighet.

Utfordringen Moder Jords genetiske variasjon genererer er vel kanskje den faktor som har pirret mennesket mest fra begynnelsen: Epigenesen – mytefabrikken! Arter dør ut, nye skapes – sammen med mytene, som sementeres i underbevisstheten. Med en slik overbevisning er det mulig å være tro mot sin tradisjon – aldri gi opp! Mytene kan i ytterste konsekvens være etniske genetisk betingede markører. Sørsamens naturvitenskapelige detaljkunnskap tradert i millenier har ikke vært tilstrekkelig nok innenfor Epistemologien...

Man tilrettelegger Norge for rekreasjon, men er dette en rettighet vi uten videre bør ta for gitt? Underforstått: Orker vi som takk å leve miljøvennlig vel hjemme? Hvilke tanker er vi villige til å gjøre oss om opplæringen til mestring; følelsen av å strekke til overfor en adorabel natur; overlevelsen og det å føre slekten videre; være forbilledlig overfor menneskene innenfor den samme tradisjonen – fellesskapet? Ikke bare det å overleve en til tider voldsom natur eller mestre naturen bare i form av rekreasjon og ressursutnyttelse. Snarere anvende Moder Jords biologiske mangfold slik at man kan bli klok, ydmyk og takknemlig; skjønne den universelle sammenhengen; som elev underkaste seg naturens pedagogikk; være aktiv del av epigenesen. En natur som mestrer helt av seg selv er kanskje ment å skulle stimulere og pirre de menneskelige sansene til ydmyk samhandling med naturen? Mennesket kan ikke tillate seg å anvende naturen uten å spørre først. En måte å spørre på, er igjennom offertradisjonen. En offertradisjon hvor mennesket i ærbødig respekt legger ned sitt offer overfor det det allerede har kunnet anvende. Den Hvite Mannens uhemmede ressursutnyttelse fordrer ingen samvittighet overfor en lytefri natur. Innenfor en slik utbyttertradisjon rangeres man etter graden av griskhet!

Det å innrømme sørsamen indigenat i Sør-Norge kan av enkelte grupper sikkert oppleves som en trussel. To av disse gruppene er bøndene og hytteeierne. Turistforeningen tør vel være den tredje. Utover dette finnes det nok endog flere? Disse i sum representerer forretningsvirksomhet i mattradisjon og rekreasjon, og fører en utilbørlig lobbyvirksomhet inn mot de folkevalgte representantene, som ikke har hatt noe annet valg enn å motarbeide, nettopp, sørsamens rett til land og vann i Sør-Norge.

Moralske distinksjoner. Den Hvite Mannen er sørsamens transvers.

Det var ingen katastrofe knyttet til at mennesket fra begynnelsen begynte å dyrke jorden for å skaffe seg mat! Det må i så fall underbygges med at griskheten rådet grunnen *før* matproduksjonen kom i gang? Problemet er vel heller at det er feil gruppe mennesker som uttaler seg og legger premissene for hvorledes det hele startet. Denne gruppen mennesker kjenner andre i for stor grad på seg selv! Mitt bidrag til oppklaringen av griskhetens arve er en såre enkel hypotese: Det iskalde jernet. Jernet i seg selv er et fremragende metall, hvilket fremmet/-er arbeid og sysler på absolutt alle plan. Det hviler imidlertid en dulgt side ved jernet: Effektivitet. Effektiviteten avler begjær, og begjæret er som gjødsel for griskheten. Skimter man en dulgt side ved det iskalde jernet også: Diaspora?

Det forekommer meg en antinomi – en taus slags stridighet – Den Hvite Mannen og sørsamen imellom hva gjelder forvaltningen av naturens ressurser. Det finnes mye bra rekreasjon i vissheten om at miljøet blir ivaretatt på en best mulig måte. Sørsamen er absorbert i naturens samspill, og er således overkvalifisert i forvaltningen av naturen. Sørsamen innehar den naturvitenskapelige kompetansen som skal til for å anvende naturen på en bærekraftig måte.

Det blir absurd når Den Hvite Mannen må søke rekreasjon i den samme naturen Han til overmål søker å utnytte til siste trevl – uten et snev av takknemlighet, aldri! Det eksisterer ulike motsetningsforhold som gnager uuttalt i Sør-Norge. Uuttalt fordi sørsamen aldri har nytt godt av den respekten Den Hvite Mannen hele tiden i pakt av sin overopphøyde selvgodhet har forlangt av sin neste. Det ulmer under overflaten, men den helt store konfrontasjonen uteblir nok. Den Hvite Mannen har igjennom alle tider visst best om alt og alle. Satt en vitenskapelig standard for menneske, natur og religion ikke bare i dag, snarere helt tilbake til Norges Old. All arkeologisk vitenskap har strømmet ut av det samme hodet, og ved dette stilt sørsamens anskuelse i dølgsmål – med viten og vilje? Den Hvite Mannens offertradisjon var fundert på begjæret etter større avlinger og fiske-/jaktlykke ved neste korsvei. Aldri i ydmyk takksigelse overfor det naturen skjenket Ham i forkant. En slik tankerekke ligger til grunn i forståelsen av menneskets henders virke i Norges Old. Kan dette bildet bli annerledes hvis man legger til grunn sørsamens adaptive arkitektur i stedet for? Mye kan tale for at den hvite løggen litt om senn vil avdekkes, for så å blåse liv i sørsamens tapte ære!

Den Hvite Mannens teosentriske paradoks kommer klarest til uttrykk stilt overfor en faktor mer dominant enn selvet. Klimaforskningen i dag er Den Hvite Mannens selvoppfyllende profeti om å redde Jorden, men hadde mennesket på samme vis innvirkning på paleoklimaet? Energirasjonalisering er mest aktuelt ved energikriser, ikke miljøkriser, viser det seg. På 1980-tallet ble det satt i verk rasjonerings tiltak i Norge. Grunnen var visstnok en ustabil tilgang på oljerelaterte produkter. Politikerne handlet resolutt. I dag er problemstillingen snudd på hodet. Nå er det miljøet som lider, og det finnes ingen politikere som engang tør tanken på rasjonerings virkemiddel. Når det gjelder drivhuseffekten må man handle globalt: Kvotekjøp – nok et redskap smidd for griskhet! Avlatshandelen brer om seg på børsene! Slik tar man fokus vekk fra vår egen samvittighet, eller snarere mangelen på dess like. Det å agere miljøvennlig som enkeltperson er en selvpiningsøvelse. Vi er med andre ord lite villige til å redusere vår velferd for miljøets skyld alene! Om dyr og planter dør ut spiller ingen rolle. Vi vet jo ikke at de har eksistert allikevel! 1-3 % av verdens bruttonasjonalprodukt skal til for å snu den negative utviklingen vi er inne i med hensyn til global oppvarming. I stedet for et rungende "JA!", reiser man i stedet verden rundt med fly og bil for om mulig å slippe unna denne ekstra kostnaden – for miljøets skyld. Behovsmaskineriet har en eskalerende virkning på bruk og kast-mentaliteten. Før måtte vi reparere for å overleve, nå må vi kaste for å leve. Innenfor Vestens kulturliv vurderer man stundom menneskets handlinger opphøyd til noe guddommelig. Hvem er det som til syvende og sist har det avgjørende ordet om en utøvende kunstner lager/laget guddommelige skulpturer, malerier, musikk...? Er det Vitenskapsmannen? Eller kan det rett og slett være Mammon?

Tilsynelatende kan dette virke som del av en demokratisk prosess, men apoteosen er kun forbeholdt noen ganske få av oss. Jeg har imidlertid merket meg at det utøves et utilbørlig press mot apoteoseringen innenfor stadig flere områder, som f.eks. idrett og finans. Hvem har vel ikke hørt nyss om en guddommelig skåring eller en guddommelig teft for lønnsomme investeringer? Hva så med miljøet – naturen som omgir oss på alle kanter? Er det en apoteose til forstanden å forfekte Guds skaperverk, naturen, som en gave vi kan skalte og valte med som vi vil, og utnytte til siste trevl innenfor den til enhver tid ramme for griskhet vår kreativitet tillater?

Etikk og moral handler gjerne om mellommenneskelige relasjoner, men i den miljøretorikken som rir oss om dagen finnes det om mulig en slags moral. Hvis man derimot karakteriserer etikken som en vitenskapelig forklaring på betydningen moral, føler jeg etikken som totalt fraværende. På den moralske menyen i dag fokuseres det på en rekke tiltak som skal redusere enkeltindividets og industriens klimagassutslipp nok i henhold til prognoser. Som dessert blir

vi servert løfter om høyere forbruk og mer kjøpekraft! Paradoksalt nok er det kanskje vårt møysommelig opparbeidede velferdssamfunn som blir den største miljøutfordringen i tiden som kommer? Og hva med alle krigene som føres rundt forbi i hele verden til enhver tid? Det moralske aspektet er sementert i tvangstanken om at vi i vår uforstand er i ferd med å ødelegge miljøet, sørge for global oppvarming og utarming av det biologiske mangfoldet i naturen. Det etiske dilemmaet i denne problematiseringen er at mennesket ikke på noen som helst måte klarer å utsette alt liv på Jorden. Lenge før mennesket har kommet dit hen har det utslått seg selv. Diluviet vil i sin tur presse mennesket i kne. En guddommelig natur vil tøyne vår griskhet og få oss til å forstå – etterpå...

I denne abstrakten har Den Hvite Mannen verdsatt sørsamens anskuelse som schizofreni!

Klimaendringene som vi aner konturene av nå om dagen er et fascinerende spill for galleriet. Både sørsamen og Den Hvite Mannen "ønsker" på sett og vis issmeltingen velkommen, men også her kan man trygt si at det er et stort hav av motsetninger partene imellom. Alle land med territoriale krav inn mot Arktis og Antarktis, posisjonerer seg. Man bruker mer penger, makt og energi på det potensielt meget lukrative markedet som åpenbarer seg i Nordishavet – pelagisk, på og under havbunnen – når den siste isen har smeltet, enn penger brukt på energirasjonalisering, gjenvinning og rensetiltak mot global oppvarming. Her blir det regnet for og imot, budsjettene må gå i balanse. Kostnadene relatert til høyvann for de berørte partene blir nøye kalkulert opp mot utnyttelsen av Nordishavet. (Les: Isen rundt Nordpolen som med tiden kan bli hav.) For sørsamen byr nedsmeltingen av innlandsisen på en lenge etterlengtet dokumentasjon på herkomst. Stadig dukker det opp nye spennende artefakter langs en iskant som trekker seg tilbake, nå sist en 3500 år gammel sko funnet 2000 moh. nord i Jotunheimen. Vi vil ikke at isen skal smelte, men vil ikke gjøre noe for å hindre det i å skje. Vi vil ikke at isen skal smelte, men tar en kalkulert risiko på at det totalt sett vil lønne seg økonomisk. I dette spillet ligger det et vell av inspirasjon i spenningsfeltene mellom anvendelse, utnyttelse, makt og kraft. Bordet er dekket, det smaker av fugl!

Kan man tenke uten språk?

Mennesket ble i sin tid utstyrt med den kanskje største gaven av dem alle: Ikke bare forstanden, men også vissheten om forstanden samt kommuniseringen av denne. Mestringen fra begynnelsen kan betraktes som en transfigurasjon: Den menneskelige forstands forklaring. Det finnes knapt et menneske i hele verden som føler forakt for å mestre noe. Det å ta og føle på opplevelsen ved mestring er antakelig noe av det første som fikk blodet til å fosse igjennom menneskehjernen, men kan man ut fra dette hevde at mestringen er en apoteose til vitebegjæret; menneskets aller første gnist av guddommelig erkjennelse; naturvitenskapens arne; grunnsteinen for mytefabrikken aksentuert av joiken; første byggekloss i det kollektive minnet eksekvert ved jortehth giele? Epigenesen geleidet i sannhet mennesket inn på en sjelelig visdomsreise!

Mitt utgangspunkt er at det foreligger en skriftspråkstradisjon allerede fra begynnelsen: Hulemalerier, ornamentikk, helleristninger, tatoveringer, symboler på gievrie, runene, primstaver. Forut for dette må det ha forekommet en offertradisjon, latter og livsglede. Da må man seriøst vurdere om mennesket fra begynnelsen har kunnet kommunisere – ført intelligente samtaler med hverandre i en fortellertradisjon. I ly av sørsamens myter finnes det en fragmentarisk erkjennelse av et hemmelig språk – jortehth giele. Helleristninger er Den Hvite Mannens ekstinktive ervervelse. Epigrafikken vil kanskje gi ny beskjed helleristningenes betydning... Nåtiden er nøkkelen til fortiden. Fortiden er nøkkelen til nåtiden – og til fremtiden. Det er ikke blitt forsket på sørsamens kulturelle utvikling innenfor det samme området Den Hvite Mannen "vet alt om" fra før. Gi sørsamen romfølelsen tilbake og jeg føler meg sikker på at miljøet vil komme resten av oss i møte på en mer overkommelig måte, stundom!

Med preferanse til sørsamens alders tids bruk i Sør-Norge, tar jeg herved til orde for et ekte sørsamisk eksperiment:

La Saemiedigkie på Snåsa overta det fulle og hele forvaltningsansvaret for nasjonalparkene i Sør-Norge. La sørsamens naturvitenskap få blomstre i hennes/hans ekstensive hjem – den frie naturen – under forutsetning av at sørsamen gjør opp for seg ved å pløye *sin* naturvitenskap tilbake til det norske akademiske miljøet og det offentlige Norge. Området nasjonalparkene er ment i tillegg til de områdene sørsamen i dag anvender i sin traderte reindrift i millenier.

Et slikt eksperiment er ikke ment som en kompensasjon til sørsamen for all den urett begått mot sørsamen som urfolk i Sør-Norge. Dette vil være en gylden mulighet til å få evaluert det arbeidet som frem til nå er blitt gjort i naturens navn av en helt annen person enn sørsamen. Et slikt sørsamisk eksperiment kan aldri bli negativt for miljøet, og miljøet mellom sørsamen og Den Hvite Mannen vil ved dette bli utfordret der hvor det i dag er en smule friksjon, og gi det et løft. Det ligger enorme uforløste energier i sørsamens traderte reindrift, som om mulig kan skape synergisme på andre for oss mer konvensjonelle områder. Det er mye å tjene på å tørre å ta risiko på klima- og miljø-innovasjoner! Vår egen selvgodhet har gjort oss blind for alternativene. Å rokke ved vår egen dumhet, er en risikosport. Det spørs allikevel om det er en større risiko knyttet opp mot den holdningen vi i sivilisasjonen har til det biologiske mangfoldet i den frie naturen. I et slikt eksperiment kan man ta sørsamen på alvor samtidig som man kan bringe helt nye impulser inn mot den klimaforskningen som tross alt bedrives i dag. Kan vi egentlig ta oss råd til ikke å prøve alt for å redde oss selv fra en natur i endring? Kanskje denne endringen kan dokumenteres mer utfyllende hvis vi kan få muligheten til å observere og evaluere sørsamens opplevelse ved mestring i restene av Europas frie natur?

**Rekreasjon på bekostning av Moder Jord
– har vi egentlig gjort oss fortjent til det?**

Med ønske om en konstruktiv dialog.

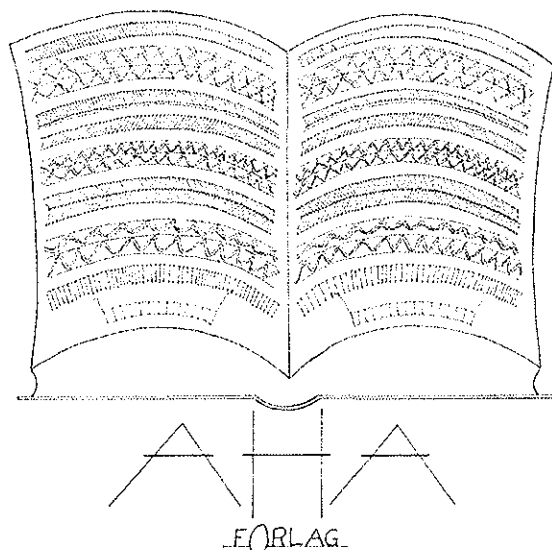
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes

Note: Adaptiv arkitektur, Albert Jåma. (10.05.2007)

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Helen Bjørnøy
Miljøverndepartementet
Pb 8013 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 408
www.gievrle-fealadimmie.no

Deres ref.:	Vår ref.: Vårt brev pr 11.05.2007	Oslo: 17.05.2007
-------------	-----------------------------------	------------------

Missiologisk betenkning.

SØRSAMENES ENTITET
ET URFOLK AV MODER JORDS PROVENIENS
Nomadisme som animistisk økumene

Jortehth giele
En didaktisk fordypning: Opplæring til mestring.
Jeg velger å tro at sørsamen faktisk har hatt en skriftspråkstradisjon:
Hulemalerier, ornamentikk, helleristninger, tatoveringer,
symboler på gievrie, runene, primstaver
– *aksentuert av joiken.*

Verdensreligioner som miljøtrussel?

Kan man i rettferdighetens navn forfekte nomadisme som en bofast tilværelse, bare mer i pakt med Moder Jords behov? Naturen trenger pusterom. Det er dette nomadismen kan bidra med. Da lever mennesket og Moder Jord i en symfoni, hvor den frie naturen bevirker sublimasjon i pakt med menneskets behov. På lik linje med Moder Jord trenger mennesket også pusterom.

En arkivisk skjevfordeling i kildematerialet relatert til Norges Old vanskeliggjør et fra før tidkrevende og i utgangspunktet "umulig" arbeid. I 2007 finnes det ikke en eneste hyllometer offentlig sørsamisk arkiv! Man må hele tiden gjette, filosofere og undre seg til sørsamens herkomst. Slik skapes nye myter, som like gjerne kan være mistilpasset de faktiske forhold. Altså: Være med på å gjøre situasjonen for sørsamen verre enn den allerede er – om mulig... Du kan jo forestille deg selv hvor mange som er villige til å ofre sitt gode navn og rykte på slik fundering. En liten gjennomgang av din egen postkasse vil ganske sikkert ikke legitimere altfor mange henvendelser i sakens anledning?

En offentlig sørsamisk arkivtørke trenger ikke å bety at det ikke forefinnes arkiv over hodet! Naturen er litteratur. Denne litteraturen loggføres naturlig i Moder Jords kjød. Her kan man søke! I Moder Jords arkivmateriale finnes kildene lagdelt translitterert. For å søke i denne basen trengs naturvitenskapelig kompetanse. Her er det fritt frem for alle og enhver å rekke opp hånda og fremme sin tanke. Jeg rekker opp min hånd og foreslår sørsamen som vår mentor i naturvitenskap.

Sørsamens anskuelse springer ut fra naturen, men for å gi sørsamen tilstrekkelig romfølelse må det fri natur til. Sørsamens frie tilgang på natur vil kanskje vekke til live hos henne/ham Moder Jords animerende kraft, som har til hensikt å bevirke sublimasjon hos mennesket. En adaptiv arkitektur tar utgangspunkt i det bestående og tilpasser arkitekturen til dette. Den adaptive arkitekturen vil derfor langt på vei gå i ett med naturen, og spor etter den vil fort forsvinne: Gå tilbake til naturen igjen. Derfor er det så vanskelig å finne spor etter forntidig sørsamisk kultur. Dette har Den Hvite Mannen visst å utnytte til det mest hjerteskjærende. Ex-silentio-slutningen, som Yngvar Nilsen, Jørn Sandnes og Kjell Hårstad har tatt til orde for, er Akademies mest respektløse våpen mot sørsamens bitre kamp om retten til land og vann i Sør-Norge. **Kan miljøvernminister Helen Bjørnøy dokumentere at forskningen på sørsamens kulturelle utvikling i Sør-Norge er blitt mer nyansert i dag?**

Adaptiv arkitektur tar også utgangspunkt i det bestående, som i bunn og grunn er sørsamens subtile pasjon i tilpasningsevne. Det er vel kanskje igjennom adaptiv arkitektur at Moder Jord bevirker sublimasjon til det progredierende ultimate i utferdigelsen av kunstneriske uttrykksformer. Sørsamens urdrift vekkes ved absorpsjon av naturgitte formasjoner og fenomener. Adaptiv arkitektur og adaptiv arkitektur kan på denne måten forstås som diametralt motsatte uttrykksformer. Jeg tolker det slik at adaptiv arkitektur tar utgangspunkt i sørsamens byggeskikk i en botilværelse ikke bare skånsom mot naturen, snarere også lite synlig i en monumental, guddommelig natur. Adaptiv arkitektur blir mer menneskets kreative uttrykksform, som til eksempel kunst og brukskunst, aksentuert av en fra naturens side stedegen arkitektur. Adaptiv arkitektur vil således ikke forsvinne så lett som menneskelig legitimering. I denne dualismen av kraftspenninger transformeres joiken som bindeledd, limstoff, fortolker: Sørsamens kulturelle uttrykksform satt i system.

I klimadebatten som raser om dagen hører jeg lite til en ydmyk tilnærming til naturen som fanesaker fra verdensreligionenes side. Tematikken er kulturelt betinget mellommenneskelige anliggender. Man vegrer seg fra geistlig hold en for moralistisk profil ut til soknebarna måtehold i utnyttelsen av naturen. Det er denne unnfalldenheten i natur jeg er mest betenkt overfor. Jeg føler meg dratt inn i en syklus hvor vi kan tillate oss sløsing og overforbruk som høyverdig livsstil bare vi har økonomi til det.

Med joik som musak.

Hvor befinner den sørsamiske joiken seg i begrepet transkulturasjon? Har sørsamens joiketradisjon ubevisst hatt influens som positiv faktor i den etnisk musikalske smeltedigelen? Frode Fjellheims vitenskapelige joikeprosjekt er banebrytende, men er det enestående: Har sørsamen i millenier beholdt joiken som kommunikasjonsform blant likesinnede, eller var joiken en del av en litterær fortellertradisjon med blant annet helleristninger som skriftlig kildemateriale: Hulemalerier,

ornamentikk, helleristninger, tatoveringer, symboler på gievrie, runene og primstaver som translitterering – aksentuert av joiken? Og: Er Laahkoe det sosiale bindingsverket for alt dette – noe Det Norske Hus i utgangspunktet var ment som, men ikke fungerte som? Et bindingsverk som Laahkoe kan man ikke bestemme seg for å bygge. Sørsamen er igjennom tradisjonen klebet fast i denne menneskelige mosaikken hvis funksjon ligger utenfor Den Hvite Mannens erfaring.

Med sørsamisk kultur som eufemisme blir joiken mer som bakgrunnsstøy, som hemmer vår dypere innsikt i Norges Old. Vi ønsker oss den Norske naturen på verdensarvlista, men av hvilken grunn? Finnes det i Norge en lovhjemmel som danner aksept for diskriminering av sørsamisk kildebruk som ikke troverdig? Kan en tilnærming med sørsamiske faktorer faktisk være slevne døråpneren til forntiden i hele Norden? Hvem skal i så fall bestemme at en sørsamisk tilnærming ikke skal legges til grunn? Et naturlig eksperiment som denne henvendelsen legger opp til, kan resultere i sørsamens ekstensive hjem som del av verdensarvlista. *Dette* er noe Norge som nasjon kan være stolt av som fenomen både nasjonalt og internasjonalt!

Nomadisme som entitetskrise?

Man skal ikke se helt bort ifra at man med tiden kan oppleve en renessanse for nomadismen, som en bærekraftig, miljøvennlig driftsform overfor naturen. Da tar det sikkert ikke lang tid før Den Hvite Mannen slår nomadismen til sitt bryst og gjør hele ordningen til *sin* særegne driftsform! Den også – før som nå!

Fra tid til annen har jeg en fornemmelse for at Gud er ensbetydende med troen på skaperverket som en ønskebrønn. Gud forventer vel mer av mennesket enn at det bare skal stå og peke seg til bortskjemthet? Jeg tar til en hver tid høyde for at jeg har misforstått budskapet, men opplevelsen ved mestring strekker seg vel litt forbi det å mestre mottakelsen av materielle verdier?

Jeg søker herved en prinsipiell debatt rundt sørsamens ressursanvendelse av naturen i sitt eget virkeområde – den frie naturen – med Den Hvite Mannen som misjonær og possessor:

Har man noen gang foretatt en skikkelig missiologisk evaluering om inkulturasjonen av kristendommen i det sørsamiske samfunnet har vært vellykket, herunder også kristendommen som en mer positiv faktor for sørsamens oppfattelse av naturen?

I hvilken grad har kristendommen blitt absorbert i sørsamens kultur, og har sørsamen ved dette blitt en mer probat forvalter av sitt ekstensive hjem – den frie naturen – for derigjennom blitt bedre rustet i klima- og miljøproblematikken?

Har kristendommen egentlig vært den animerende kraften, som det opprinnelig var lagt opp til, som skulle til for å transformere sørsamens kultur til noe mer høyverdig: Virke kompletterende overfor sørsamen i forhold til det å anvende naturen på en mer bærekraftig måte?

Hvis relasjonen mellom sørsamene har nytt godt av inkulturasjonen av kristendommen: I hvilken grad har det vært formålstjenlig for miljøet/klimaet/naturen inkulturasjonen av kristendommen til sørsamens kultur sammenlignet med det man tross alt vet om sørsamens kultur før møtet med kristendommen?

Har det på et gitt tidspunkt funnet sted en mislykket inkulturasjon av sørsamens naturreligion til inntrengerens kultur, kristendommen?

Som troende animist utfordrer jeg deg herved på forvaltningen av naturen. Min preferanse til bevaring av det biologiske mangfoldet i naturen er frekventering i samiske områder i Norge og Sverige regelmessig i over tolv år. Jeg har latt meg fascinere av sørsamens ydmyke tilnærming til naturen, kanskje mest fordi sørsamen ikke er lammet av dagens kulturelle bindinger ute i Europa? På bakgrunn av dette har jeg merket meg en viss uoverensstemmelse i måten naturen blir forvaltet på i dag.

Hvis ovenfor nevnte problemstillinger skal la seg realisere trengs det naturgitt spillerom:

La Saemiedigkie på Snåsa overta det fulle og hele forvaltningsansvaret for nasjonalparkene i Sør-Norge. Slik kan man skaffe seg sikker viten om det lar seg gjøre å vite nærmere beskjed om den forskningen som frem til nå er lagt til grunn hva gjelder menneskelig aktivitet i Norges natur siden siste istid, tåler vann. Finnes det noe ved Den Hvite Mannens oppfattelse av forn menneskers religiøse oppfattelse av naturen som med fordel kan/bør evalueres? Kanskje en problematisering av ovenfor nevnte spørsmål kan være med på å bringe frem et verifisert bilde av forn tids menneskers faktiske levesett i og med naturen? Området nasjonalparkene er ment i tillegg til de områdene sørsamen i dag anvender i sin traderte reindrift i millenier.

Denne missiologiske betenkningen kan/bør settes i sammenheng med vårt brev til deg pr 11.05.2007.

Noe av det som satte mest preg på meg ved universitetet, var sekvensen om kildekritikk. Et utsagn sier ingenting om den personen utsagnet er rettet imot. Et utsagn sier bare noe om den personen som kommer med utsagnet. Bare slik kan man gå kildene etter i sømmene, fortolke, legge til og trekke fra ved tilnærming. Av skriftlige kilder jeg gjerne benytter meg av, er blant andre *Lappisk Mythologi*, *Kristoffer Sjulssons minnen* og *Tjaalehtjimmie*. Alt jeg har sagt og skrevet om og til sørsamen frem til i dag må derfor tolkes ikke annet som et speilbilde av meg selv som person. Det eneste jeg har benytte meg av, er å ha tatt vår uttalte ytringsfrihet på alvor – mestret å mene noe om mitt særlige møte i grenselandet. *Din* oppfattelse av sørsamen er således kanskje mer i overensstemmelse med de faktiske forhold!

Spor etter sørsamen finnes i hele Sør-Norge, men man må nødvendigvis starte et sted. Da kan Norges nasjonalparker muligens være det beste utgangspunkt og arbeidsredskap?

Vi må gjøre alt som står i vår kraft for å redde oss selv fra et klima i endring. Da må vi inn i vår egen private sfære og kurere gruff. Man kan føle seg truet, men hat fører ikke frem. Graden av hat reflekteres i graden av uforstand. Det spesifikke av uforstanden som vanskeligst lar seg kurere, er den uforstanden vi utsetter oss selv for ved ikke å kommunisere den med andre. Den skjulte agendaen henger der som et kvelende bakteppe og løyner for griskheten og maktbegjæret...

Jeg har nå mestret å utfordre deg i en kanskje også prinsipielt meget viktig klima- og miljøsak. Mestrer du?

Med genuin tro på at det ikke finnes et helvete.

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Note: Adaptiv arkitektur, Albert Jåma. (10.05.2007)

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Statsråden

AHA Forlag DA
Rune Molnes
PB 59 Manglerud
0612 OSLO

Deres ref

Vår ref
200701339-/HEB

Dato

05 JUNI 2007

Nasjonalparker og sørsamer.

Jeg viser til to brev av henholdsvis 11. og 17. mai d.å der du bl.a. foreslår å legge alle nasjonalparker i Sør-Norge inn under sørsamisk forvaltning.

Jeg har med interesse lest de vurderinger som du har redegjort for i de to brevene, men ønsker ikke å kommentere disse nærmere. Jeg kan imidlertid svare at det ikke er aktuelt å legge om den nasjonalparkpolitikken som regjeringen bygger på. Det er et nasjonalt ansvar å ta vare på norsk natur. Det vil derfor fortsatt være slik at det forvaltningsmessige ansvaret for verneområdene ligger hos statlige myndigheter men hvor lokal myndigheter bringes aktivt inn i forvaltning og skjøtsel. Dette gjelder også den sørsamiske befolkning med reindriftssamenes nomadiske tradisjoner og levesett. Jeg vil i denne sammenheng ikke unnlate å beklage at sørsamiske interesser til nå ikke har sett seg tjent med å delta aktivt i forvaltningen av nasjonalparkene i Nord-Trøndelag (Blåfjella/Skjækerfjella og Lierne nasjonalparker).

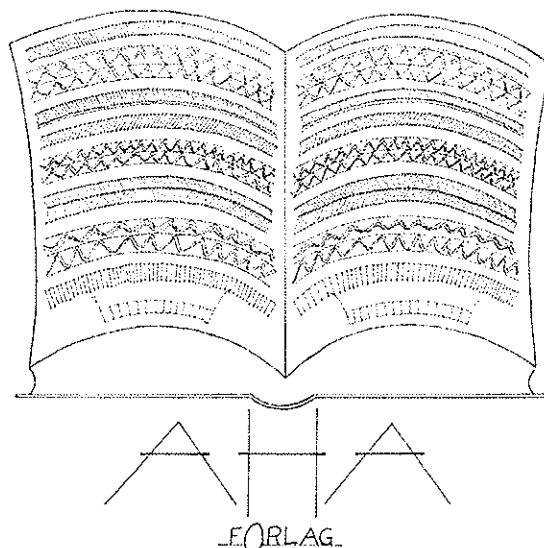
Hovedhensikten med opprettelsen av nasjonalparker og andre verneområder er bl.a. å ta vare på det opprinnelige naturgrunnlaget slik at det biologiske mangfold kan sikres både for oss og vår etterslekt. Her har både den sørsamiske og norske befolkningen sammenfallende interesser. At også våre nasjonalparker skal kunne brukes i høstings- og friluftssammenheng er også en naturlig del av norsk tradisjonell nasjonalparkforvaltning og skulle heller ikke være i strid med sørsamiske interesser.

Med hilsen

Helen Bjørnøy

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Saemiedigkie
Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
7760 Snåsa

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Deres ref.:	Vår ref.: 11.05.2007 og 17.05.2007 200701339-/HEB	Oslo: 13.06.2007
-------------	--	------------------

HVOR i HVILKET **LANDSKAP BEFINNER JEG MEG?**

Jeg refererer herved til brev herfra pr 11.05.2007 og 17.05.2007 til miljøvernminister Helen Bjørnøy, samt hennes brev hit pr 05.06.2007.

Innledningsvis vil jeg redegjøre litt for årsaken til at jeg retter henvendelser til offentlig forvaltning i sakens anledning. Av de samiske områdene jeg har frekventert de senere år, er det det sørsamiske landskapet som definitivt har prentet seg dypest i min erkjennelse. Grunnene til dette kan være flere, og kanskje har det seg endog slik at det sørsamiske landskapet ikke er så spesielt allikevel? Dette kan jeg argumentere for på minst to plan: Jeg føler det er et fundamentalt misforhold mellom det til meg uttalte i samtaler med enkeltpersoner på mine utfarter på den ene siden, og den totale unnlåtelsessynden det sørsamiske blir eksponert for gjennom/ut i det offentlige rom på den annen. De *egentlige* svarene er ikke gitt mennesket å vite beskjed om, men den største arvesynden man kan påføre menneskeheten, er å ikke stimulere til en *søken* etter svarene.

I min grenseløse naivitet tar jeg det for gitt en knallsterk, kraftfull og tydelig sørsamisk forvaltning innenfor sørsamens virkeområde. Dette mener jeg er viktig ikke bare for å beskytte sørsamens integritet. Mitt aller viktigste argument i så måte, er at sørsamens naturvitenskap ved dette vil være det viktigste redskapet for den øverste forvaltningsmyndighets forvaltning av naturen. Allmuen blir til del en i for stor grad overflatisk vurdering av hva som er til beste for naturen, uten en sterk sørsamisk influens på samme. Sørsamens anvendelse av naturen helt siden under og etter siste istid i Sør-Norge burde på sett og vis anskueliggjøre en kvalitativ ressurs i seg selv?

Hvilke konsekvenser får klima- og miljøendringene for den sørsamiske reindriften, og hvem er den beste til å uttale seg om slike forhold? Jeg vet at man fra sørsamisk hold er i stuss på menneskelige ressurser, men ved denne korsveien føler jeg det klokt å legitimere behov utover denne knappheten på ressurser som beklageligvis forefinnes. Kanskje tilgangen på ressurser kan økes proporsjonalt

med en fra Saemiedigkies side ambisiøse målsetninger? I for eksempel klima- og miljøproblematikken vi står overfor nå om dagen, burde, slik jeg ser det, Saemiedigkie ikke bare være en konsulentbasert rådgivningstjeneste, snarere være selve premissleverandøren overfor sin overordnede i slike saker – også! Med Saemiedigkie som en tydelig aktør i relaterte problemstillinger hva gjelder forvaltningen av naturen i Sør-Norge, føler jeg meg overbevist om at for eksempel Miljøverndepartementet vil måtte ta inn over seg en mer spennende og utfordrende rolle som øverste forvaltningsmyndighet!

På dette grunnlag ber jeg om en tilbakemelding fra Saemiedigkie også på: «Jeg vil i denne sammenheng ikke unnlate å beklage at sørsamiske interesser til nå ikke har sett seg tjent med å delta aktivt i forvaltningen av nasjonalparkene i Nord-Trøndelag (Blåfjella/Skjækerfjella og Lierne nasjonalparker).» (Helen Bjørnøy 05.06.2007.) Jeg er av den oppfatning at det er av allmenn interesse å få slike viktige saker (min påstand) frem i lyset og opp på bordet. Naturen er altfor verdifull til å måtte lide på grunn av mellommenneskelige anliggender – eller kanskje mangelen på ditto? På denne måten lider naturen under noe så prosaisk som at mennesker ikke er i stand til å kommunisere hva som naturvitenskapelig er til naturens eget beste. Er det slik vi vil ha det? Subsidiært: Er det slik?

Sørsamen har sitt virke i hjertet av naturen og kan som urfolk bidra med naturvitenskapelig spisskompetanse, spesielt nå hvor kartleggingen av konsekvensene av klimaendringene skyter fart. Dette er en vinn-vinn-situasjon for alle berørte parter. Helen Bjørnøy har av naturlige årsaker ikke anledning til å være ved naturens ytterpunkter – hele tiden. Imidlertid: En av forutsetningene for at sørsamen skal ville/kunne dele av sin visdom, er vissheten om en motpart som har empati og evnen til å lytte. (Min påstand.)

Min erfaring er at sørsamen er en uovertruffen, tilnærmet uuttømmelig ressurs for naturen. Det er da jeg funderer på hvorfor ikke byråkratiet vet å gjøre denne positive energien til sin! Selv ikke i min villeste fantasi klarer jeg å fatte det faktum at sørsamens energi går til spille hver gang temaet natur er på dagsordenen. Forståelsen av en sårbar natur kan aldri bli absolutt uten at alle berørte parter blir hørt og tatt på alvor! Kanskje en naturrettslig vurdering kunne belyse sørsamens medbestemmelsesrett i naturrelaterte anliggender? Naturrettslig betraktet burde vel verdens urfolk ha vetorett overfor sivilisasjonens grådighetsbegjærlige utnyttelse av naturens ressurser!

Vedlagte korrespondanse inneholder en rekke problemstillinger knyttet opp mot forvaltningen av naturen i Sør-Norge. Er slike problematiseringer relevante?

Det sørsamiske landskapet som til nå er blitt meg til del, er altfor spennende til at jeg er villig til å brenne inne med en for meg rekke relevante spørsmål til personer og forvaltningsorgan jeg forventer kapable. Slik, og bare slik, presser nye problemstillinger seg vei for meg i min hele tiden søken etter et landskap i Sør-Norge jeg har en fornemmelse for eksisterer bortenfor...

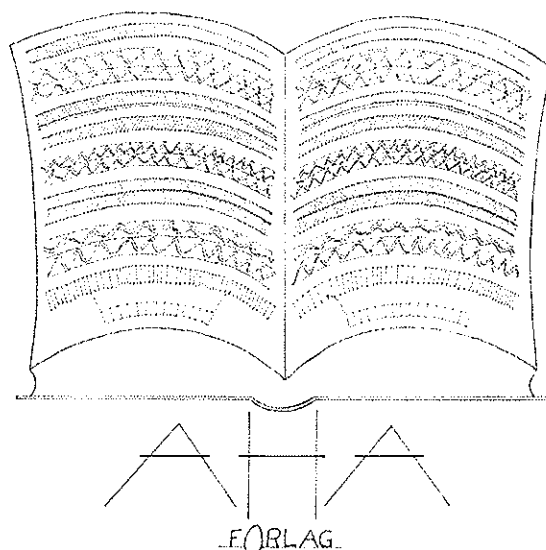
Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Vedlegg: Våre brev til Helen Bjørnøy pr 11.05.2007 og 17.05.2007.
Brev fra miljøvernminister Helen Bjørnøy pr 05.06.2007.
Kopi til: Miljøvernminister Helen Bjørnøy.

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Tydal kommune
7590 Tydal

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.glevrie-fealadimle.no

Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 01.07.2007
-------------	-----------	------------------

FRA FANGSTBASERT REINDRIFT VIA NOMADISK TAMREINDRIFT TIL SØRSAMISK KULTURBASERT REINDRIFT.

SØRSAMENS EKSTENSIVE HJEM – DEN FRIE NATUREN – I DEN POSSESSORISKE PROSESS.

Under siste istid levde mennesket Nordsjøkontinentet. Nordsjøkontinentet var et stort tundra-savannelandskap helt nord fra vestenfor Bergen til forbi Nederland i sør. Hvis man ser bort fra vannet i Norskerenna og de største europeiske elvene, kunne mennesket gå tørrskodd på det som i dag er bunnen av Nordsjøen. Det hersker i dag ingen tvil om at mennesket som levde Nordsjøkontinentet kunne frekventere «Norge» under siste istid med båter, men hvem var dette mennesket, egentlig?

Den Hvite Mannen må etter vår oppfatning bevise sin rett, ikke, som i dag, diskriminere sørsamens rettigheter! Forskning frem til dags dato har lagt til grunn Den Hvite Mannens tankegods, uten snev av erkjennelse for at det faktisk kunne ha vært sørsamen som levde Nordsjøkontinentet, frekventerte «Norge» under siste istid, og ved dette har anvendt naturen i Sør-Norge siden eldre steinalder. Samme forskning har vist at mennesket i steinalderens «Norge» levde nomadismen i sin formfullendthet.

Hvilke preferanser til nomadismen ligger til grunn for Den Hvite Mannen i Norges Old? Og: Hvilken kompetanse besitter fagfolkene i Tydal kommune hva gjelder sørsamens forhold til nomadismen – i fortid og nåtid? Den Hvite Mannen har vel opp igjennom alle tider sverget til en mer bofast tilværelse som den mest foretrukne – kanskje også hva gjelder i området Tydal?

Vi legger til grunn en omvendt bevisbyrde, hvor Den Hvite Mannen må føre bevis for om annekteringen av sørsamens ekstensive hjem – den frie naturen – i sin tid ble håndhevet etter de samme demokratiske rettsprinsipper Den Hvite Mannen i dag legger til grunn som possessor; som dominerende faktor overfor sørsamens kulturelle, sosiale og økonomiske interesser innenfor konkurrerende landområder.

Hvilke beviser kan den norske stat legge til grunn for eiendomsbesittelse i Sør-Norge, på bekostning av sørsamens næringsutøvelse?

Det er viktig å ha en stabil basis for at bevaring og utvikling av sørsamens kultur skal kunne sikres. Forskning på sørsamens kultur i fortid og nåtid, sørsamens reindrift, næringsutøvelse og samfunnsliv i en kontinuerlig prosess, er viktig og nødvendig – ikke bare for å beskytte sørsamens integritet og (økonomiske) interesser – snarere for oss andre til å ta lærdom av en alternativ anvendelse av naturen, som sørsamens. Vi forfekter herved at åpne (offentlige)

kilder/referansepunkter i så måte er en grunnleggende forutsetning for dypere, formell innsikt!
Hvor mange hyllemeter offentlig sørsamisk arkiv til bruk for impliserte parter i relaterte saker finnes det i Tydal kommune?

Kan man trygt hevde at grunneierlaget i Tydal og sørsamen som urfolk kan ha en divergent oppfatning av det åndelige aspektet innenfor grunneierlagets landområder – inklusive Tydal kommunes 540 innsjøer? Om så: Hvilken forskning legger Tydal kommune til grunn hva gjelder sørsamens åndelige anskuelse innenfor de samme landområdene?

I den possessoriske prosess blir demokratiske prinsipper finurlig snudd helt på hodet! I et demokrati er det flertallet som dikterer løsningen overfor mindretallet, men som grunneier kan man i et desidert mindretall diktere løsningen overfor flertallet, som i sørsamens ekstensive hjem – den frie naturen – er sørsamen som urfolk!

Har sørsamen på noe gitt tidspunkt fremmet krav om/rettferdiggjort nødvendigheten av å eie land og vann som omslutter sørsamens ekstensive hjem – den frie naturen – i Tydal?

Har man som grunneier en demokratisk rett til å favorisere egne særinteresser hva gjelder utnyttelse av naturen innenfor et landområde på bekostning av sørsamen som urfolks anvendelse av samme landområde på en måte slik at sørsamens kulturbaserte reindrift i beste fall blir truet, i verste fall må gå til endelig opphør? Ligger det så i en grunneiers demokratiske mandat på selvstendig grunnlag å vurdere hvorvidt den sørsamiske kulturbaserte reindriften innenfor grunneierens landområde kan betraktes som drivverdig eller ikke? Har et grunneierlag som fellesskap en ditto demokratisk rettighet?

Sørsamens rett til å bestemme over sin utvikling i "sine" landområder og til å utøve kontroll over sin økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling, oppfatter vi som grunnleggende demokratiske rettigheter i en rettsstat som Norge. Sørsamen må sikres retten til å opprettholde sørsamens som urfolks sedvaner på en for henne/ham probat måte. Retten til land og vann innbefatter også respekt for viktigheten for sørsamens kultur og åndelige verdier av sørsamens forhold til hennes/hans ekstensive hjem – den frie naturen.

Har den dominerende part i en rettsstat en demokratisk rettighet knyttet opp til det å være grunneier anledning ansvarlig forvaltning av naturen og det biologiske mangfoldet i samme?

Hvis det var to likestilte folkeslag fra begynnelsen i «Sør-Norge», hvorfor ikke like rettigheter i dag? Side om side siden siste istid står for oss som et begrep om å være demokratisk likestilt i nåtid og for all fremtid! Som possessor må Den Hvite Mannen kunne legitimere hvorvidt det i sin tid ble utøvet tilstrekkelig grad av demokratiske rettsprinsipper knyttet opp mot annekteringen av landområdene relatert til sørsamens nomadiske tamreindrift. Demokratiske verdier må i denne saken ikke handle om hva som er formell rettspraksis i dag, snarere vurdert ut fra den utøvende rettspraksis knyttet opp mot annekasjonen av de samme landområdene på den angjeldende tid.

Vi er av den oppfatning at samarbeid på demokratisk grunnlag, ikke tvister på etnisk grunnlag, er veien man må inn på. **I så måte er vel kanskje ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater et viktig/riktig arbeidsredskap – i pakt med tidsånden?**

Den sørsamiske kulturen er ikke kun bygd opp rundt jakt, fangst og fiske. Her finnes også duedtie og ansvarlig forvaltning av naturen, blant annet innbefattet det å trekke veksler på sørsamens

skjøtsel av dyr og sørsamens naturvitenskap som markør i klimaproblematikken. Dette i sum gjør sørsamen til en positiv næringsutvikler som kan skape presedens og synergieffekter!

Vet allmuen i Tydal tilstrekkelig nok om sørsamiske næringer?

Hva gjelder en genuin sørsamisk næringsvirksomhet aspirert til tanken om uavhengighet i det norske samfunnet, for eksempel til det å måtte be om økonomisk bistand til positiv næringsutvikling, trengs det naturbetinget spillerom. Det er her følelsen for en antinomi knyttet opp mot oppfattelsen av forvaltningen av naturen trenger seg på med full tyngde. Den Hvite Mannen utnytter naturen, sørsamen anvender naturen. **Sørsamen lar seg kanskje ikke så lett forlede til å vike fra sin pasjonerte form for drifting av naturens ressurser? Kanskje sørsamens ufravikelige, naturbetingede driftsform i seg selv kan virke som en trussel overfor Den Hvite Mannen og norsk offentlig forvaltningsmyndighet i sin alminnelighet?**

Er eiendomsrett ensbetydende med retten til å bedyre hva som er til beste for naturen? Hvis man taler sin selvpålagte, demokratiske rett til land og vann, taler man da i sannhet naturens sak?

Har Tydal kommune drevet forskning på sørsamens kulturbaserte reindrift? Om så: Hva ble resultatet av denne forskningen? Har denne forskningen synliggjort/tydeliggjort sørsamens kulturbaserte reindrift som miljøvennlig driftsform samt en driftsform til beste for det biologiske mangfoldet?

I reklamefilmen om Tydal som skal være ferdig sommeren 2007: **Er det i denne reklamefilmen gitt tilstrekkelig rom for den sørsamiske kulturbaserte reindriften i sin alminnelighet?**

Finnes det hos allmuen i Tydal kommune en generell nysgjerrighet på/interesse for mer viten om den sørsamiske kulturbaserte reindriften? I så fall: Føler dere som berørt kommune et ansvar for tilretteleggelse for en sådan nyfikenhet/interesse, både hva gjelder henvendelser og som tilrettelegger for en slik næringsutvikling?

Yter Tydal kommune næringsstøtte til nyetablering/ekspansjon av potensielt tilstedeværende sørsamiske næringer i Tydal kommune?

Tydal kommunes primære oppgave er å ivareta den enkelte innbyggers interesser, herunder også sørsamens ditto. Grunnlagt dette faktum ber vi herved om tilbakemelding fra Tydal kommune på ovenfor nevnte spørsmål.

Med vennlig hilsen
for
AHA Forlag DA

Rune Molnes.

Elektronisk kopi til: Saemiedigkie
Saemien Sijte, Byjrese- jih kultuvrevarjelimmiengoevtse
Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen
Miljøvernminister Helen Bjørnøy
Kommunal- og regionalminister Åslaug Marie Haga
Samerettsutvalget
Riksantikvaren
Sør-Trøndelag fylkeskommune

Rune Molnes

AHA Forlag DA
Postboks 59, Manglerud
0612 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

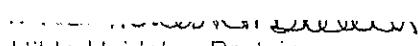
2007/6233-PEH

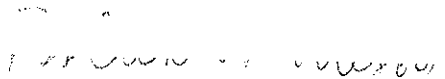
19.09.2007

Forespørsel - sørsamisk skriftspråktradisjon

Vi viser til Deres henvendelse hit på epost 19.04.07, og beklager at det har tatt noe tid å komme tilbake med et svar.

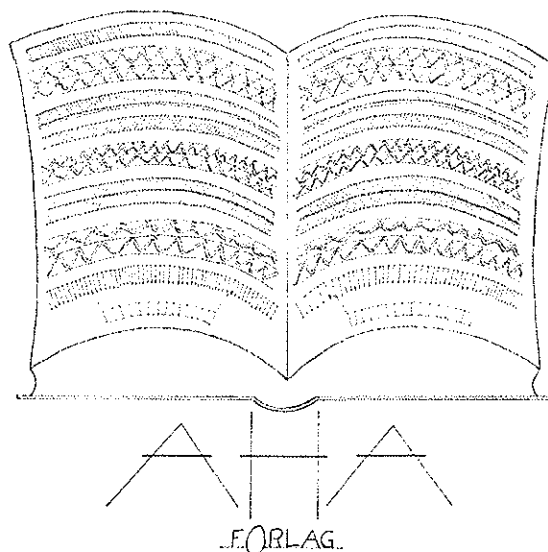
Universitetet i Bergen som institusjon tar ikke standpunkt til spørsmål av den typen som De reiser. Vi vil foreslå at De selv tar initiativ til å få relevante fagmiljø i tale for å drøfte saken.

Hilde Hvidsten Bretvin
kontorsjef

Per Gunnar Hillesøy
seniorrådgiver

AHA Forlag DA
Rune Molnes
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo

Justisdepartementet
v/lovavdelingen
Samerettsutvalget
Pb 8005 Dep
0030 Oslo

AHA Forlag DA
Pb 59 Manglerud
0612 Oslo
Org.nr.: 987 990 406
www.gievrie-fealadimmie.no

Deres ref.:	Vår ref.:	Oslo: 19.10.2007
-------------	-----------	------------------

Den frie naturen

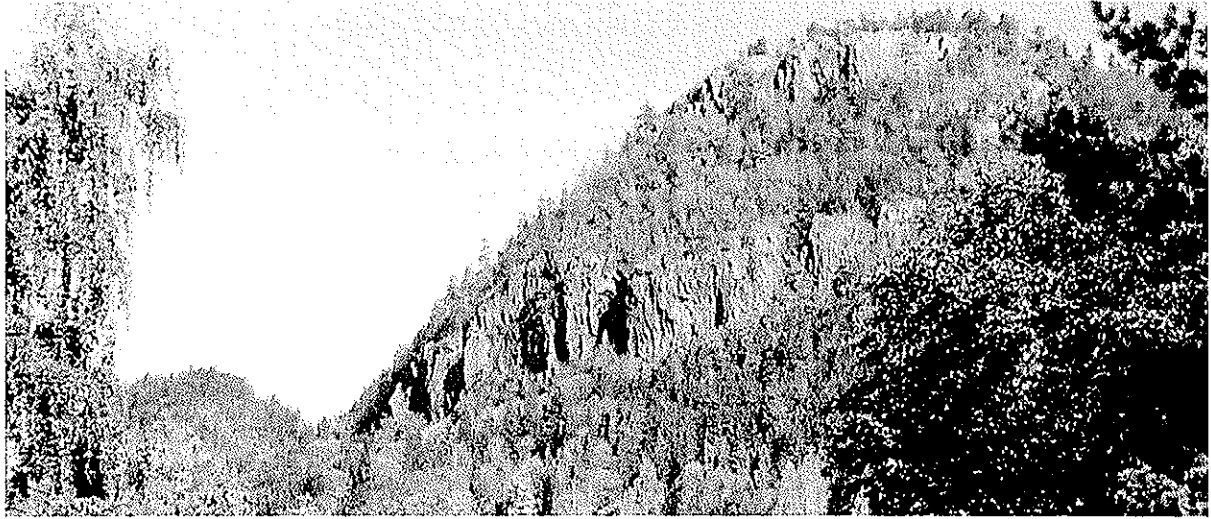
Den frie viljen

Det frie mennesket

Den frie forskningen

SØRSAMEN SOM SOLITÆR?

– dit fjellet kommuniserer deg...

Finnes det SAAJVE-FJELL i Bærum?

Lar det seg gjøre å betrakte Kolsås esoterisk som et samtidig
inkrement til sørsamens ekstensive hjem –
den frie naturen?

Subsidlært:

**Kan Kolsås (også) være sørsamens forntidige apokryfe
åndelige fraksjon? Et fjell som esoterisk kommunikativt
nettverkspunkt innenfor sørsamens ekstensive hjem –
DEN FRIE NATUREN?**

Den frie viljen.

Hva bryr vel Moder Jord seg om Den Hvite Mannens tvangstanke hva gjelder den frie viljen? Den Hvite Mannen vil ikke ha trødd nedover hodet sitt et diktat hvis eneste misjon er å tvinge Ham i kne med miljørettede tiltak mot et forbruk basert på den frie viljen. På den andre siden ønsker Han ikke velkommen alle andre menneskers rett til det samme frie og uhemma forbruket. Da vil det jo etter all sannsynlighet ikke bli nok naturressurser igjen til Den Hvite Mannen! Det er et paternalistisk overformynderi å presse Den Hvite Mannen bort fra Hans selvpålagte mandat til selv å velge hva som er til beste for nettopp Ham!

Den Hvite Mannen har gestaltet seg som den som skal redde Moder Jord fra den sikre undergangen. På samme tid tåler ikke Den Hvite Mannen å bli motsagt på Hans selverklærte intellekt innenfor miljø- og klimaproblematikk. Ei heller at det rettes søkelys mot Hans egenrådige fasttømrede måte å forvalte naturen på. Eigen rusler rundt i skogen og promper, men forurensrer krigen i Irak?

Ingen professor eller statsleder kan hamle opp med Moder Jord! Hun klarer seg på egen hånd! Det hjelper veldig lite med penger på bok hvis isen smelter og havet stiger. Isen smelter og havet stiger allikevel, som så mange tusen ganger før. Det man imidlertid kan gjøre noe med, er griskheten! Samme hva Den Hvite Mannen måtte finne på av uforstand, vil ikke naturen dø

ut av den grunn. Det er menneskene som dør! Den dagen man ved hjelp av den frie viljen ikke får tynt mer næring ut av den frie naturen, hvem har vel lenger behov for den frie viljen?

Det frie mennesket.

– finnes det? Lar det seg gjøre å være et fritt menneske med en fri vilje i den frie naturen? Ligger det ikke et snev av maktarroganse bak den frie viljen – et begjær etter å kontrollere omgivelsene? Den frie viljen står imidlertid i grell kontrast til Moder Jords overmenneskelige kraft!

Det er bestemt ved dekret at Jorden er intelligent design, men har «intelligent design» noen sjel? Hvorledes kan man mene noe om Jorden som intelligent design, all den tid man ikke vet noen ting om naturen som omgir oss? Rent bortsett fra å utnytte den, da! Det er vel kanskje her det stikker? At Jorden er intelligent designet av den eneste grunn å oppfylle Den Hvite Mannens begjærlige krav til et sykkelig overforbruk og sløseri? Kan Jorden som intelligent design ved dette hevdes å være et astrallegeme – sjelens bolig? Eller er Jorden skapt av en/noe med sjel som var i stand til å betrakte seg selv, og samtidig Jorden som et potensielt forbruksmaskineri? Med andre ord at Jorden ene og alene ble intelligent designet i den hensikt å overoppfylle et maktpåliggende krav fra Den Hvite Mannen om fri tilgang på naturressurser som en demokratisk rettighet?

Det frie mennesket vil ikke la seg kue av paternalismen, men det frie mennesket blir til pusling overfor den frie naturen! Den Hvite Mannen vil ikke innfinne seg med at naturen ruler og skaper presedens. Det eksisterer ikke affektiv inntoning overfor Moder Jord innenfor Humanistens tradisjon. Naturressursene innenfor et lands jurisdiksjon er som en parameter for griskhetens intensitet, og naturressursene kan av Den frie Hvite Mannen utnyttes uavhengig urfolkernes anvendelse av samme. Det er den frie pengestrømmen i pakt med den frie viljen som er retningsgivende for utnyttelsen av naturressursene, på samme måten som det er pengene som regjerer helt ned på forbrukernivå. Man kan fritt forbruke etter evne bare man har økonomisk ryggdekning.

Det frie mennesket søker rekreasjon i den frie naturen, elsker og velger i stadig større utstrekning askespredning som alternativ til bisettelse fra kirker ved livets slutt. Dette kan Den Hvite Mannen foreta seg uten omsvøp – selv om Han ikke har gjort seg fortjent til det! I følge en gammel sørsamisk tradisjon kom saemie enten til Saajve-aajmoe eller Jaame-aajmoe etter endt liv på Jorden. Det var likest å komme til Saajve-aajmoe. Poenget er bare at sørsamen ikke kunne velge dette etter den frie viljen. Summen av livet man hadde levd var avgjørende. Basehopping og kiting gir visst også en bortimot total frihetsfølelse, men kiting forurensar den frie naturen ved at blant andre villreinen ikke får den nødvendige roen den trenger. Summen av alt det frie mennesket søker å oppnå i den frie naturen påvirker ikke den frie viljen til ydmykhet, respekt og takknemlighet. Den frie naturen blir betraktet som en selvfølge. Med makt griper det frie mennesket fatt i den frie naturens kraft, og kommer til kort! Da hadde det kanskje vært på sin plass en offergave til inntekt mot selviskhet og griskhet?

Den frie forskningen.

Griskhet har aldri vært en faktor i fortolkningen av Norges Old. Man skal ikke se helt bort ifra at et metall som jernet i tillegg til å danne grunnlag for rasjonelle arbeidsredskaper, våpen og husgeråd også hadde influens på menneskesinnet i Norges Old! Herunder en holdningsendring i menneskesinnet – ikke uttalt destruktivt på hjemmebane – snarere en maktpåliggende griskhet importert ved inntrengeren og okkupanten: Den Hvite Mannen.

En dypere patologi av Norges Old vil om mulig anskueliggjøre en annen form for lagdeling historisk betraktet? Kulturlandskapet i norsk natur er Den Hvite Mannens mantra, og Han har latt det skinne igjennom at Han har klart brasene egenhendig.

Det er tilforlatelig å fortolke ornamentikken og bergkunsten i den historiske utviklingen i Norge som aposteriorisk. Kan man skimte konturene av sørsamen bakerst i båten ved helleristningsfeltene i Alta? De store båtene/skipene avbildet på helleristningsfeltene mener jeg bestemt vitner om en hjemlig båtbyggertradisjon, og en særdeles utadrettet virksomhet! Ikke et "bevis" for fremmede kulturers frekventering i "Norske" farvann. Norge som sjøfartsnasjon kan med fordel utvides med noen tusen år – med sørsamen bakerst i båten! I yngre manteltid (steinalder) og bronsealder kan det ikke herske særlig tvil om at Sør-Norge var særdeles mye nærmere begivenhetenes sentrum enn Nord-Norge var det. Hva produktivitet og effektivitet innenfor landbruk angår, lå kanskje Sør-Norge etter land som f.eks. Danmark på den aktuelle tiden, men Sør-Norge var om mulig et religiøst kraftsentrum i denne delen av verden?

3-4 tusen år senere tok i hvert fall sørsamen initiativet til stiftelsen av NRL (Norske Reindriftsamers Landsforbund) i Tromsø (28.-30. juni 1948). Denne turen skulle imidlertid vise seg å bli svært skjebnesvanger. På hjemturen, 5. juli 1948, omkom 16 sørsamer da bussen deres kjørte ut i den flomstore Ranelva. Disse 16 sørsamene var selve kjernen i noen vyer i samenes organisasjonsliv jeg har reflektert veldig mye over siden mitt møte med Jaahkenelkien Aanna i Hattfjelldal. Det blir altfor drøyt å trekke en rød tråd fra dette sørsamiske initiativet rettlinjet tilbake til bronsealderen! Allikevel forteller det meg mye om et initiativrikt sørsamisk folk som hadde/har vyer langt utover sin hjemlige sfære, og det overveldende fokus det har vært på nordsamen som samene i Norge etter dette! For meg står dette sørsamiske initiativet som verdifullt fragment i en stadig større mosaikk om hva sørsamen *faktisk* har betydd for Norge historisk og kulturelt betinget opp igjennom tidene. Min økte bevissthet om at sørsamen faktisk *må* ha vært en viktig faktor i det norske samfunnet gjennom alle historiske tider, står mildt sagt i grell kontrast til den oppmerksomheten, eller snarere mangelen på ditto, det norske samfunnet har vist overfor sørsamen og sørsamens kultur, da kanskje spesielt siden slutten på 1800-tallet frem til i dag!

I slike perspektiver kan man trekke frem ornamentikken som fortolkningsgrunnlag. I manteltiden (steinalderen) en umoden, søkende, men direkte kommuniserende ornamentikk til bronsealderens åpne, pompøse, frie og løsslupne uttrykk. Eldre jernalder i Norge – en apokryf storhetstid – vitner om utstrakt reisevirksomhet av en kultur ved sitt endelikt. I vikingtiden ser man tydelig at tankene før igjennom hodet i rasende fart og skapte utfordringer for menneskesinnet. Den sørsamiske ornamentikken i dag representerer blant annet samhold, styrke, seighet, fasthet, utholdenhet... (i laahka!) Viktige faktorer til forebygging og opprettholdelse av sørsamens stamina! **Finnes det så en tendens her?** At sørsamen har vært til stede som premissleverandør siden siste istid, men på forskjellig vis med de forskjellige epokenes ressurstilfang – med runene som skriftlig svar på den traderte, kommuniserende ornamentikken forut? Og som et synlig bevis for at man hadde en utadrettet virksomhet, overleverte egne erfaringer i fremmede farvann og brukte ytre påvirkning som verktøy for innovasjon vel hjemme? I dette bildet representerer Øya Delos i Hellas et merkelig og veldig lite påaktet fenomen. Mytene herfra forteller at Odin festet øya ved fire ytterpunkter med sin pil og bue, og at dette skjedde etter påvirkning nordfra. Altså: Ikke som direkte konsekvens av at grekeren var her nord som en overlegen part! Denne kontakten var, slik jeg har oppfattet den, basert mer ut fra gjensidig respekt for hverandres høyverdige kulturer!

Den Hvite Mannen legger kristendommen til grunn for å forstå grunnstrukturen i norrøn mytologi. Å forstå norrøn mytologi med en kristen preferanse, er ikke etnisk nøytralt! Det er en søkt fremstilling å skulle legge til grunn kristendommen som preferanse fremfor en potensiell tradert virkelighet i millennier! **Ble norrøn mytologi så kraftfull på grunn av kristendommen, eller kan norrøn mytologi ganske enkelt ha vært selve den sørsamiske anskuelsens skjebnesvangre kamp mot inntrengeren og okkupanten, Den Hvite Mannen?** Norrøn mytologi mener jeg således er en sørsamisk konkordans konvertert av Den Hvite Mannen, og gradvis nedkjempet av den kristne trosoppfatningen. På akkurat dette nivået mener jeg det er relevant med et kristent bakteppe!

Hva kan så den *egentlige* grunnen være til at arkeologiprofessoren ikke fritt og uhildet filosoferer rundt tanken om en helstøpt tradering helt fra siste istid frem til vikingtiden? Uten denne traderte virkeligheten, hvordan en så vidtfavnende og kraftfull norrøn mytologi? Blir det for mye å takle for Den Hvite Mannen alene? Det er her jeg mener sørsamen kommer Den Hvite Mannen til unnsetning! Er det bare lalofobien som tvinger Den Hvite Mannen inn i diagnosen paramnesi? Eller har det seg snarere slik at promiskuitet, sitomani og den possessoriske prosess er esoterisk kommunikativt dårlige faktorer? Den Hvite Mannen har rangen. Han kjenner sine pappenheimere. Det er ikke rom for den frie tanken i et hierarki – hvor graduering og lojalitetsbånd i panegyrikkens ånd følges som hånd i hanske i det akademiske kollegium.

Sørsamen som solitær?

Den sørsamiske reindriften utøves i dag for det meste i randsonen på trygg avstand fra sivilisasjonen, men har det alltid vært slik? Har Den Hvite Mannen altfor lett for å trekke sin egen fortreffelighet tilbake i tid, som rollemodell og fasit overfor menneskenes liv og levnet i Norges Old? Eller evner Han ikke på den annen side å se sørsamen som den toneangivende part i Norges Old sett i skyggen av sørsamens liv og levnet i dag?

Kan Kolsås være en koordinat i sørsamens forntidige konglomerat av naturens utfordringer? Et sentralt forntidig knutepunkt av strategisk betydning for sørsamen helt siden siste istid frem til bronsealderen/eldre jernalder? Man kan forvente at området innerst i Viken kan ha vært et svært attraktivt habitat i millennier. Kommer man inn Oslofjorden fremstår Kolsås i dag som et sentralt og tydelig utsiktspunkt. Sørsamen orienterer seg visstnok best etter terrenget – ikke stjernehimmelen – som en rekke andre urfolksgrupper.

Går det an å adaptere landskapet innerst i Vikens forntidige naturgitte beskaffenhet til en utfordring den første sørsamen verdig? En storslått sørsamisk kultur kunne i millennier rede grunnen for store epokers komme: Bronsealderen og jernalderen! De store røysene på toppene inn Oslofjorden fra Herføl, Hvaler og hele Østfolds skjærgård i sør til Jeløya og mot grensen til Akershus i nord, er kanskje et synlig bevis for akkurat dette? «I innlandet er de klassiske gravrøysene, som ligger på en topp, sjeldnere, men også her finner vi samme slags nes- og årøys som ved kysten. Som regel er de knyttet til elver og vassdrag og de større innsjøene som Mjøsa, Randsfjorden og Tyrifjorden.» **Innerst i Viken:** En stabil oase i et ellers værhardt landskap Norges. Attraktivt i dag, attraktivt i Norges Old? Paradoksalt nok må arkeologien selv ta ansvaret for at området innerst i Viken er så dårlig utredet hva gjelder funn fra manteltiden (steinalderen) og bronsealderen. Etter andre verdenskrig startet en voldsom utbygging i dette området, samtidig med at arkeologien ikke var kommet skikkelig på sporet. Dessuten har Oslo og området rundt vært mer befolket i lengre tid tilbake enn andre steder i Norge? Med andre ord: Vært offer for en større grad av uforstand. Alt ble ukritisk spavendt til fordel for bondegårder, hus og industri. Det er vel først i de siste desennier man for alvor er blitt bevisst spørsøk etter bronsealderen? Hva gjelder spor etter menneskers virke i

manteltiden (steinalderen), har vel dette for det meste vært et kulturlandskapsprosjekt? I et tradisjonelt kulturlandskap finner man som sagt få spor etter sørsamens forntidige aktivitetsnivå!

Man må ikke la seg forlede av den militære inkubasjonen inni Kolsåstoppen, heller ikke av radiomasta som står oppå. Klarer man å betrakte Kolsås forbi disse strategisk viktige installasjonene – "ser" den salte sjø plaske mot kappen av Kolsås – da...

Makt og kraft er to uforenlige størrelser. Griper man makten, mister man kraften. Mest fordi den hvite løggen følger makten som en skygge. Den Hvite Mannens retorikk gjødsles med makt, og representerer kun tomme ord i den store sammenhengen. Moder Jords altoverskyggende kraft kan mennesket bare nå perseptivt. Perseveransen avgjør din skjebne som rik eller fattig, maktsyk eller kraftfull...

Alt dette kan jeg både si og skrive, fordi jeg er fristilt. Det er ikke dermed gitt at jeg er et fritt menneske! Et fristilt menneske kan snakke og skrive fritt – ved dette også fordomsfritt – men er allikevel bundet opp i et særegent levesett. Kontrastene mellom makt og kraft blir kanskje tydeligere og tydeligere etter hvert som tiden kommer. Mitt møte med sørsamen har satt uslettelige spor i min bevissthet, og med Moder Jord som mestringsarena søker jeg videre innover i materien. Hvilken saklig argumentasjon legges til grunn for å hevde at sørsamen ikke evner? En skjærmyssel i dag kan forhåpentligvis ende opp med at man i større grad blir i stand til å ta opp en kamp mot seg selv og sine egenrådige holdninger om dette og hint i fremtiden!

Sørsamens aktivitetsnivå i den frie naturen har ikke avstedkommet store arr i landskapet. I motsetning til sørsamens virkeområde, fremstår sporene i Den Hvite Mannens kulturlandskap som tydelige og dominerende – nesten parasittisk. Parasitter er bestandsregulerende, og kanskje den mest vellykte livsform som finnes. Den mest ødeleggende er dog den som tar livet av verten sin. Slik går det an å forstå Den Hvite Mannen som en suicidal parasitt!

Finnes det kulturlandskap i den frie naturen? Eller gjør menneskelig aktivitet naturen ufri? Kan man betrakte seg som et fritt menneske i et kulturlandskap all den tid kulturlandskapet gror igjen hvis man ikke luker? Det å stå opp imot det etablerte er basert på frivillighet, men det koster. Ytrer man seg imot, blir man fritt vilt. Jeg gambler på at en ekspletiv tilnærming til Moder Jords elementer vil bringe meg inn på ugatte stier. Her håper jeg det kan skapes rom for undring slik at jeg kan la meg rive med – frigjort...

Med vennlig hilsen
for AHA Forlag DA

Rune Molnes.

laahka, laahkoe, slektskaps- el. svogerskapstittel *Áarjelsaemien-daaroen baakoegærja*
saajve, i gammel tid: hjelpeånd; åndenes bolig, hellig fjell *Áarjelsaemien-daaroen*
baakoegærja

gravrøyser fra bronsealderen, *Bronse og makt* Øystein Kock Johansen

stiftelsen av NRL og ulykken i Ranelva, *De falt på sin post...* Rana Museum, Kulturhistorisk avdeling

Saajve-aajmoe og Jaame-aajmoe, *Sørsamisk førkristen religion* Albert Jåma

Kopi til: Miljøvernminister Erik Solheim